

ISBD (ER)
MEĐUNARODNI STANDARDNI BIBLIOGRAFSKI OPIS
ELEKTRONSKIH IZVORA

Dopunjen na osnovu ISBD (CF)

Međunarodnog standardnog bibliografskog opisa računarskih datoteka

Preporučen od strane Komisije za reviziju (Review Group) ISBD (CF)

Sadržaj

Uvod

Uvodne napomene

Predmet, svrha i upotreba

Definicije

Komparativni prikaz okvirnih shema ISBD (G) i ISBD (ER)

Interpunkcija

Izvori podataka

Jezik i pismo opisa

Skraćivanje i skraćenice

Velika slova

Primeri

Štamparske greške

Simboli, etc.

Područja

Područje stvarnog naslova i podataka o odgovornosti

Područje izdanja

Područje vrste i opsega izvora

Područje štampanja i distribucije

Područje materijalnog opisa

Područje izdavačke celine

Područje napomena

Područje standardnog broja (ili alternative) i podataka o dostupnosti

Dodaci

Opis na više nivoa

Dvosmerni zapisi

Preporučene opšte oznake građe, oznake izvora i posebne oznake građe sa definicijama

Preporučene skraćenice za korišćenje u zapisima na srpskom jeziku

Primeri

Registar

Uvod

Međunarodni standardni bibliografski opis proizilazi iz odluke Internacionalnog sastanka stručnjaka za katalogizaciju. Sastanak na kojem je doneta ova odluka organizovao je IFLA-in Odbor za katalogizaciju 1969. godine u Kopenhagenu a imao je za cilj da ustanovi standardizaciju forme i sadržaja bibliografskog opisa¹. Međunarodni standardni bibliografski opis monografskih publikacija bio je prvi od ISBD standarda. Prvobitni tekst ISBD (M)-a objavljen je 1971. prevashodno kao niz preporuka. Preveden, kako na engleski tako i na mnoge druge jezike, ovaj tekst biva do 1973. prihvaćen od strane brojnih nacionalnih bibliografija te ga takođe i mnoge komisije za katalogizaciju uzimaju u razmatranje prilikom preuređivanja nacionalnih pravila za katalogizaciju. S obzirom da je štampana reč samo jedan od načina za prenos pisane informacije u komunikaciji pojedinaca i institucija dolazi se do zaključka da standardizovani opis dokumenata neknjižnog tipa treba uvrstiti u IFLA-in program za međunarodni standardni bibliografski opis. Shodno tome, ISBD (NBM) - međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe, bio je po prvi put objavljen 1977. godine. Ovaj standard je sadržao odredbe koje obuhvataju i mašinski čitljive datoteke. Kada je Odbor za dopunu ISBD-a (formiran 1981. godine) revidirao ISBD (NBM) zajedno sa ISBD (CM)-om, ISBD (M)-om i ISBD (S)-om, odlučeno je da se značajnija pažnja mora posvetiti sve naglašenijem povećanju potreba za posebnim ISBD-om koji bi za predmet imao računarske datoteke. Sa razvojem programa i datoteka za manje računare nosioci podataka postaju sve složeniji, a osim toga te fizičke jedinice teško su bile uporedive sa drugim bibliotečkim materijalom čime se isključivala mogućnost da se one jednostavno priključe postojećim bibliotečkim fondovima, a zatim se nametnula i potreba njihove bibliografske kontrole. Kao rezultat tih zaključaka ustanovljena je Radna grupa za izradu ISBD (CF)-a, koja se sastala prvi put u martu 1986. godine. Prvobitni nacrti zasnovani na prerađenom ISBD (NBM)-u postepeno su usavršavani u saradnji sa širokim krugom korisnika računarskih datoteka. Ovi i drugi naponi Radne grupe za rezultat imaju konačni nacrt ISBD (CF)-a koji je ustanovljen krajem 1988. godine. Osnovnu odliku ovog rada predstavlja usaglašavanje teksta ISBD (CF)-a sa četiri gore pomenuta revidirana teksta ISBD-a izdatih tokom 1987-88. godine.

Elektronska građa predstavlja proizvod tehnologije koja se menja veoma brzim tempom. U okviru poslednjih unapređenja ove oblasti treba naglasiti sledeće specifičnosti: naglo unapređenje interaktivne multimedije, razvoj optičke tehnologije, dostupnost udaljenih izvora informacija na Internetu i WWW-u (World Wide Web), mogućnost umnožavanja elektronskih izvora. Kao rezultat prihvatanja i prepoznavanja važnosti koju ISBD (CF) treba da usmeri ka bibliografskoj celovitosti ovog razvoja odlučeno je da IFLA-in Stalni odbor za katalogizaciju započne sa formalnim pregledom ISBD (CF)-a u saradnji sa Sekcijom informatičke tehnologije.

¹ "Report of the International Meeting of Cataloguing Experts, Copenhagen, 1969." Libri, vol. 20, no. 1, 1970 ; str. 115-116

Radna grupa formirana je krajem 1994. godine i u njenom delovanju učestvovali su saradnici iz oba pomenuta tela. Pod pokroviteljstvom IFLA-e i dodatne finansijske pomoći RLG-a (Research Library Group), Radna grupa se sastala u aprilu 1995. godine. Na ovom satanku je ustanovljena osnova za pripremu nacrt drugog izdanja. Osnova ovog nacrt poslata je na ocenu širom sveta. Na ovaj zahtev odgovorili su kako brojni pojedinci tako i bibliotečka udruženja i nacionalne biblioteke. Stiglo je preko 30 komentara na više od 110 stranica teksta. Kao posledica razmene na ovaj način prikupljenih mišljenja sprovedena su mnoga unapređenja uključujući i spoznaju za novim terminom koji bi opisivao građu o kojoj je ovde reč. Odlučeno je da je termin "elektronski izvor" (electronic resource) prikladniji nego ranije korišćeni termin "računarska datoteka" (computer file) imajući u vidu raznolikost građe koju treba da obuhvati ovaj ISBD.

Posebno priznanje treba odati En Sandberg-Foks (Ann Sandberg-Fox) koja je bila glavni urednik ovog teksta. Posebnu zahvalnost upućujemo RLG-u (Research Library Group) na pomoći i podršci koju smo imali za projekat ISBD (ER).

ISBD (ER) sadrži jedan indeks i pet dodataka. Dodatak A tretira posebnu tehniku opisa na više nivoa. Dodatak B donosi kratak prikaz načina na koji se podaci preuzimaju kada su delimično dati pismom koje se čita sleva na desno i zdesna na levo. Dodatak C sadrži listu preporučenih opštih oznaka građe, oznake izvora građe i posebnih oznaka građe sa definicijama. Dodatak D prikazuje preporučene skraćenice za korišćenje u zapisima na srpskom jeziku. Dodatak E predstavlja primere koji ilustruju primenu odredbi ISBD u svim područjima zapisa.

Džon D. Bajrum, mlađi (John D. Byrum, Jr.)
Predsednik Odbora za ažuriranje ISBD-a
i predsednik Grupe za dopunu ISBD (CF)-a
Vašington D. C.
Jun 1997

Članovi Grupe za dopunu ISBD (CF)-a:

Džon D. Bajrum, mlađi
Predsednik

John D. Byrum, Jr.
Chief, Regional and Cooperative catalogin
LM535, Library of Congress
Washington, DC 20540-4380
United States

Sten Hedberg

Sten Hedberg
Utvecklings-och
Systemavdelningen
Uppsala Universitetsbibliotek
Box 510
S-751 20 Uppsala
Sweden

Katrin Maranda

Catherine Marandas
AUROC
Bibliothèque Cujas
2, Rue Cujas
75005 Paris
France

Marija Luisa Martinez-Konde

Maria Luisa Martinez-Conde
Unidad de Coordinacion Informatica
Biblioteca Nacional
Paseo de Recoletos, 20
28071 Madrid
Spain

En M. Sandberg-Foks

Ann M. Sandberg-Fox
Cataloging Consultant and Trainer
34 Broadstreet Road
Fairfax, VT 05454
United States

Dopisni članovi Grupe za reviziju ISBD (CF):

Sendi Bini

Sandie Beaney
Electronic Media Cataloging Project
Record Creation
British Library
Boston Spa
Wetherby
West Yorkshire
LS23 7BQ
United Kingdom

Ton Hejligers	Ton Hejligers Dutch Cataloging Committee University Library Amsterdam Singel 425 1012 WP Amsterdam Netherlands
Stjuart Džejms	Stuart James Librarian University of Paisley High Street Paisley PA1 2BE United Kingdom
Lorel Jidžba	Laurel Jizba Principal Cataloger Michigan State University Libraries East Lansing, MI 48824 United States
Mona Madsen	Mona Madsen Head, Dept. of Bibliography The Royal School of Librarianship Birketinget 6 DK-2300 Copenhagen S Denmark
Eva Murtoma	Eeva Murtomaa Librarian Helsinki University Library (Bibliographic Dept.) Box 26 (Teollisuuskatu 23) SF-00014 University of Helsinki Finland
Ingrid Perent	Ingrid Parent Acquisition and Bibliographic Services Branch National Library of Canada 395 Wellington St. Ottawa, Ontario K1A 0N4 Canada
Mirna Viler	Mirna Willer Consultant for Library Automation National and University Library Ul. Hrvatske bratske zajednice bb P.O. Box 550 10 000 Zagreb Croatia

0. Uvodne napomene

0.1 Predmet, svrha i upotreba

0.1.1 Predmet

Međunarodni standardni bibliografski² opis elektronskih izvora – u daljem tekstu ISBD (ER) – utvrđuje uslove za opis i identifikaciju takvih jedinica, određuje redosled elemenata u opisu i interpunkciju. Njegove odredbe se prvenstveno odnose na bibliografske zapise koje izrađuju nacionalne bibliografske agencije (u izdanjima štampanih nacionalnih bibliografija, u drugim štampanim zapisima i sa njima vezanim računarski čitljivim izvorima podataka), a zatim i na bibliografske zapise drugih agencija za katalogizaciju, bilo u elektronskom ili štampanom obliku.

Elektronski izvor se sastoji od građe koja je računarski upravljana, uključujući i građu koja zahteva korišćenje perifernih uređaja (*npr.* CD-ROM čitač) koji su povezani sa računarom; publikacije se mogu i ne moraju koristiti i na interaktivan način. Postoje dva tipa izvora: podaci (informacije u obliku brojeva, slova, grafičkih elemenata, slika i zvukova ili njihove kombinacije) i programi (komande ili rutine za izvođenje određenih zadataka uključujući i obradu podataka). Dodatno, oni mogu biti kombinovani da uključuju i elektronske podatke i programe (*npr.* onlajn servisi, interaktivna multimedija).

Za potrebe katalogizacije, elektronski izvor se tretira u ISBD (ER)-u na dva načina zavisno od toga da li je pristup lokalni ili daljinski³. Pod lokalnim pristupom se podrazumeva da se fizički nosilac može opisati. Takav nosilac (*npr.* disk/optički disk, kasete, kartridž) korisnik mora umetnuti u računar ili u periferni uređaj povezan sa računarom, najčešće mikroračunarom. Daljinski pristup podrazumeva da nijednim fizičkim nosiocem ne rukuje direktno korisnik – najčešće, pristup se ostvaruje korišćenjem ulazno-izlaznog uređaja (*npr.* terminala) bilo da je povezan sa računarskim sistemom (*npr.* nekim izvorom u mreži) ili da koristi izvore pohranjene na disku ili nekom drugom uređaju za pohranjivanje.

Smatra se da se ova definicija većinom odnosi na izvore, uključujući i interaktivne multimedije, koji su opšte dostupni, a uključuje i one kojima se pristupa putem mreže ili telekomunikacija⁴. Ovde su međutim uključeni i izvori proizvedeni i/ili napravljeni za ograničenu distribuciju, za plaćanje po upotrebi, ili napravljeni po narudžbini. Izvori koji su skladišteni u dugotrajnoj memoriji računara (ROM) se shvataju kao deo uređaja u kome su pohranjeni, i ako se katalogizuju, tretiraće se kao izvori koji zahtevaju daljinski pristup. Smatra se da programirane igračke, kalkulatori, i drugi programirani objekti izlaze izvan predviđenog obima ISBD (ER).

² Termin “bibliografski” ovde i u ISBD (ER)-u se koristi sa potpunom svešću o njegovoj neprikladnosti u ovom kontekstu; bilo kako bilo, ne postoji opšte prihvatljiva alternativa.

³ Termin “daljinski” (remote), ovde i u ISBD (ER), se koristi samo da odredi kataloški tretman izvora, ne mora isključivo da se shvata u uobičajenom značenju “udaljen”.

⁴ U kontekstu koji se odnosi na ISBD (ER), svi izvori sa daljinskim pristupom smatraće se objavljenim

ISBD (ER) je jedan od više objavljenih ISBD. Drugi obuhvataju neknjižnu građu ISBD (NBM), serijske publikacije ISBD (S), monografske publikacije ISBD (M), kartografsku građu ISBD (CM), stare monografske publikacije ISBD (A), muzikalije ISBD (PM). Svaki ISBD teži da uključi logički povezan niz odredaba za obradu sopstvene vrste građe, ali ne postoji namera da učini bilo koji ISBD isključivim.

U slučajevima kada elektronski izvor kombinuje karakteristike opisane u drugim ISBD-ima (*npr.* elektronska serijska publikacija, digitalizovana karta) preporučuje se da bibliografska agencija prvo u potpunosti iskoristi odredbe iz ISBD (ER)-a, a zatim po potrebi primeni mere drugih ISBD. Neke bibliografske agencije ipak mogu pre težiti da takav izvor opišu primenjujući drugi ISBD koji je odgovarajući za pridodatu građu sa dodatnom primenom ISBD (ER). Svi ISBD su zasnovani na opštem ISBD-u (ISBD (G)-u).

Elektronski izvori se sve više pojavljuju u različitim izdanjima. Smatra se da je novo izdanje kada je utvrđeno da postoje znatne razlike u intelektualnom i umetničkom sadržaju publikacije (*vidi* 2.1). U tim slučajevima izrađuje se poseban bibliografski zapis. Publikacija za koju je utvrđeno da te razlike nisu značajne ne zahteva izradu posebnog bibliografskog zapisa, mada se bibliografska agencija može odlučiti za izradu više bibliografskih zapisa. U slučaju izvora sa daljinskim pristupom (*npr.* onlajn servisi) koji se često ažuriraju, preporučuje se da bibliografska agencija izostavi podatak o izdanju u drugom području, i da navede odgovarajuću napomenu (ili više njih) u sedmom području (*vidi* 7.2.2 i 7.9).

Kada je publikacija dostupna na različitim tipovima i/ili veličinama fizičkih nosilaca, ili kada je u drugačijem izlaznom mediju ili prikaznom formatu, može se primeniti neka od dve metode opisa:

- (1) Svaki poseban fizički nosilac može se opisati u istom bibliografskom zapisu, gde svaki nosilac zauzima poseban red, ili drugačije, grupisani u jedinstveni niz u opisu;
- (2) Svaki poseban fizički nosilac može se opisati u odvojenom bibliografskom zapisu (*vidi* peto područje, uvodne napomene).

Ipak, u slučajevima interaktivne multimedijalne publikacije koja se sastoji od dva ili više fizičkih nosilaca, svaki nosilac se opisuje po prvom metodu (1), gde svaki nosilac zauzima poseban red u istom bibliografskom zapisu.

ISBD (ER) se prvenstveno bavi trenutnim potrebama nacionalnih bibliografskih agencija, biblioteka i informacionih centara, stoga zahteva posebnu razradu pre nego što se primeni na zastarelu vrstu građe.

Elektronski izvori opisani u ISBD (ER)-u su proizvodi tehnologije koja se brzo menja pa će određene posebne odredbe ovog ISBD, naročito u trećem (vrsta i opseg izvora) i petom području (materijalni opis), morati biti dopunjavane, po potrebi, da bi ispravno tretirale dodatne osobine izvora ili novorazvijene vrste građe.

0.1.2 Svrha

Osnovna svrha ISBD je da obezbedi odredbe za kompatibilan kataloški opis širom sveta da bi se pomogla međunarodna razmena bibliografskih zapisa između bibliografskih agencija i u okviru međunarodne bibliotečko-informatičke zajednice. Određivanjem elemenata koje sadrži bibliografski opis i propisivanjem redosleda kojim ti elementi treba da se navode i interpunkcije kojom treba da budu odvojeni, cilj ISBD je da: (a) učini zapise iz različitih izvora međusobno razmenljivim, tako da zapisi izrađeni u jednoj zemlji mogu lako biti prihvaćeni u bibliotečkim katalozima ili drugim bibliografskim popisima u bilo kojoj zemlji; (b) pomogne u tumačenju zapisa bez obzira na jezičke barijere, tako da zapisi izrađeni za korisnike jednog jezičkog područja mogu biti razumljivi korisnicima drugih jezičkih područja; i (c) pomogne u konverziji bibliografskih zapisa u elektronski oblik.

0.1.3 Upotreba

ISBD obezbeđuju uslove za obuhvat maksimalne količine opisnih informacija potrebnih nizu različitih bibliografskih delatnosti, i stoga uključuju elemente koji su bitni za jednu ili više od tih delatnosti, ali ne za sve.

Preporučuje se da nacionalna bibliografska agencija u svakoj zemlji, prihvatajući odgovornost za izradu potpunog opisa za svaku publikaciju izdatu u toj zemlji, pripremi autorizovani pouzdan opis koji bi sadržao sve obavezne elemente izložene u odgovarajućem ISBD-u, u onoj meri u kojoj se mogu primeniti za publikaciju koja se opisuje. Izvesni elementi su određeni kao neobavezni (obeleženi kroz tekst korišćenjem reči "mogu biti" i sl.) i informacije o njima mogu biti uključeni ili izostavljeni po nahođenju agencije. Druge agencije za katalogizaciju imaju širu mogućnost izbora, pošto ne izrađuju potpune opise za međunarodnu razmenu. One mogu izabrati elemente ISBD-a obavezne ili neobavezne, da bi ih uključili u svoj opis, vodeći računa da izabrani elementi budu dati u propisanom redosledu i uneti sa propisanom interpunkcijom, u skladu sa odgovarajućim ISBD.

Opis prema ISBD-u čini deo ukupnog bibliografskog opisa i obično se ne koristi samostalno. Drugi elementi koji čine kompletan bibliografski opis, kao što su odrednice, sadržinske informacije, jedinstveni naslovi, redalice i tresing nisu uključeni u odredbe ISBD-a. Pravila za ove elemente obično se daju kataloškim pravilima.

0.2 Definicije

Definicije su date za one termine koji se koriste u ISBD (ER)-u u posebnom značenju, ili u jednom od mogućih uobičajenih značenja. Neki termini koji se koriste u uobičajenom bibliografskom smislu takođe su definisani. Termini preporučeni kao opšta oznaka građe, oznake izvora, i posebne oznake građe su definisani u Dodatku C.

Alternativni stvarni naslov (alternative title)

Drugi deo glavnog stvarnog naslova koji se sastoji od dva dela (od kojih se svaki može smatrati stvarnim naslovom), povezanih veznikom "ili" (ili njegovim ekvivalentom na drugom jeziku).

Bibliografski opis (bibliographic description)

Skup bibliografskih podataka koji opisuju i identifikuju jedinicu.

Boja (colour)

Dve ili više boja kojima je program kodiran ili koje monitor prikazuje. Program kodiran da prikazuje boje zahteva monitor u boji, a u slučaju nekih računara zahteva grafičku karticu ili ploču.

CD-I - Interaktivni kompaktni disk (compact disc - interactive)

Format kompaktnog diska razvijen u Filipsu i Soniju koji skladišti elektronske izvore, uključujući zvuk, tekst, sliku, video zapise, i koristi se pomoću CD-I čitača.

CD-ROM – Kompaktni disk sa fiksnom memorijom (compact disc read only memory)

Format kompaktnog diska koji skladišti elektronske izvore, uključujući zvuk, tekst, sliku, video zapise koristi se pomoću CD-ROM čitača.

Daljinski pristup (remote access)

Način korišćenja elektronskog izvora gde ne postoji fizički nosilac kojim rukuje korisnik. Izvori su smešteni na velikom uređaju za skladištenje, koje se automatizovano održava ili ga održava računarsko osoblje, uključujući i hard diskove na mikroracunarima.

Disc (vidi CD-I, CD-ROM, Foto kompaktni disk)

Disk (hard disk)

Nesavrtljivi magnetni disk, u čvrstom kućištu, koji se koristi za čitanje i upisivanje elektronskih izvora; može biti fiksni ili zamenljiv.

Dokumentacija (documentation)

Informacije koju je izdao izdavač, proizvođač, zajedno sa elektronskim izvorom obično u formi uputstva za upotrebu (ponekad i u elektronskom obliku) koje opisuju kako se pokreće, rukuje i održava elektronski izvor i računarski sistem.

Element (element)

Reč ili fraza, ili skup znakova koji predstavljaju odvojenu jedinicu bibliografske informacije i obrazuju deo područja bibliografskog opisa.

Fizički nosilac (physical carrier)

Medijum na ili u kome se mogu skladištiti podaci, zvuk, slike, programi, itd. Za izvesne vrste građe, fizički nosilac se sastoji od medijuma za skladištenje (*npr.* traka, film) ponekad zatvorenog u plastično, metalno, itd., kućište (kasete, kartridž) koji je sastavni deo jedinice.

Foto kompakt-disk (photo compact disc - Photo CD)

Format kompakt-diska razvijen u Kodaku koji skladišti digitalizovane 35 milimetarske slajdove ili negative. Za očitavanje slika koje se dodate nakon prvobitne postavke je potreban multisesijski CD-ROM čitač.

Glavni izvor podataka (prescribed source of information)

Izvor ili izvori iz kojih se uzimaju podaci za unošenje u svaki element ili područje bibliografskog opisa.

Glavni stvarni naslov (title proper)

Glavni naslov publikacije, tj. naslov publikacije u obliku koji se javlja u glavnom izvoru podataka za područje naslova i podataka o odgovornosti. Glavni stvarni naslov uključuje i alternativni naslov ali ne uključuje uporedne naslove i podnaslov.

Za publikacije koje sadrže više sadržajno samostalnih radova različitih autora, glavni stvarni naslov je nadređeni naslov. Publikacije koje sadrže više sadržajno samostalnih radova bez nadređenog stvarnog naslova smatraće se da glavni stvarni naslov ne postoji. Izdavačka celina ili kolo takođe imaju svoj glavni stvarni naslov. U nekim slučajevima se nedostatak glavnog stvarnog naslova nadoknađuje iz postojećeg zajedničkog ili podređenog naslova.

Hardver (hardware)

Fizičke komponente računara, uključujući i elektronsku ili mehaničku opremu koja se koristi u radu računarskog sistema.

Imenik (directory)

Popis datoteka sa pridruženim nazivima koji se mogu pregledati ili ređati na razne načine (*npr.* alfabetski, hronološki, po veličini, ili u obliku ikonice kod grafičkog korisničkog interfejsa). Naziva se i "katalog".

Interaktivni video-disk (interactive videodisc)

Video-disk kojim se upravlja pomoću računara.

Internet (Internet)

Velika mreža sačinjena od više manjih mreža međusobno povezanih koristeći Internet protokol (IP) i druge slične protokole. Internet obezbeđuje, između ostalog i takve usluge kao što su prenos datoteka, elektronska pošta, daljinsko prijavljivanje i novosti. (*Vidi i World Wide Web*).

ISBN – međunarodni standardni broj knjige (International Standard Book Number)

Desetocifreni broj uključujući i kontrolni broj, prethodi mu skraćenica ISBN. ISBN identifikuje određeno izdanje jednog dela određenog izdavača i jedinstven je za to

izdanje. Dodeljuje ga nacionalna agencija za ISBN i bazira se na standardu ISO 2108-1978.

ISSN – međunarodni standardni broj serijske publikacije (Internation Standard Serial Number)

Osmocifreni broj uključujući i kontrolni broj, prethodi mu skraćenica ISSN. ISSN zajedno sa ključnim naslovom jedinstveno identifikuje određeni naslov. Dodeljuje ga ISSN mreža (ISSN Network) i zasniva se na standardu ISO 3297-1986.

Izdanje (edition)

Svi primerci elektronskog izvora proizvedeni u suštini od iste osnovne matrice i objavljeni ili izdati od strane određene agencije ili grupe agencija. Izdanje se može identifikovati podatkom o izdanju u izvoru ili ga katalogizator može utvrditi na osnovu postojanja znatnih razlika u sadržaju, ili na osnovu informacije koju daje izdavač. (*Vidi i Verzija.*)

Izdavačka celina (series)

Skup odvojenih jedinica povezanih međusobno činjenicom da svaka osim glavnog stvarnog naslova ima zajednički naslov koji se odnosi na skup u celini, tj. zajednički stvarni naslov. Posebne jedinice mogu biti numerisane ili ne.

Izveštaj (listing)

Tekst programa ili sadržaj elektronskog izvora odštampan ili prikazan na ekrnu.

Ključni naslov (key title)

Jedinstveni naziv dodeljen serijskoj publikaciji od strane ISSN mreže i neodvojivo povezan sa međunarodnim standardnim brojem serijske publikacije.

Kolo (sub-series)

Izdavačka celina koja se javlja kao deo numerisane izdavačke celine (nadređene izdavačke celine). Kolo može i ne mora imati naslov podređen nadređenoj izdavačkoj celini. (*Vidi i Zajednički naslov, Podređeni naslov.*)

Kompresija (compression)

Način zbivanja informacija radi efikasnijeg prenosa ili skladištenja, koristi se u oblasti prenosa podataka, sistema upravljanja bazama podataka i prenosa faksimila.

Kontejner (container)

Bilo koji sadržatelj jedinice, grupe jedinica ili dela jedinice koji je fizički odvojiv od građe koju sadrži. (Kutija ili fascikla za niz diskova/optičkih diskova je kontejner, ali kasete ili kartridž nije.)

Kućni računar (home computer) *vidi* Računar

Lokalni prisup (local access)

Metod korišćenja elektronskog izvora upotrebom nekog fizičkog nosioca, kao što je *npr.* disk/optički disk, kasete, ili kartridž dizajniranog tako da ga korisnik umetne u periferni uređaj povezan sa računarom – obično mikroračunarom.

Magnetni disk (magnetic disk) *vidi* Hard disk

Matična stranica (home page)

Glavni ili uvodni ekran hipertekstualnog dokumenta WWW (World Wide Web) lokacije. Matične stranice su podskup "Web stranica" koje prezentuju informacije o sistemima, uslugama i proizvodima, a sadrže i veze (linkove) u obliku reči, URL, itd. ka drugim dokumentima sa kojima su u vezi i drugim Web lokacijama. (*Vidi* i URL, Web stranica, WWW sajt).

Meni (menu)

Lista dostupnih opcija koje su ugrađene u datoteku.

Monografska publikacija (monographic item)

Publikacija zaključena u jednom delu ili kompletu, ili sa namerom da bude zaključena (objavljena) u konačnom broju odvojenih delova.

Nadređena izdavačka celina (main series)

Numerisana izdavačka celina koja sadrži jedno ili više kola.

Naslovni ekran (title screen)

Naslovni podaci koji se pojavljuju na monitoru ili ekranu, obično prikazani u prvom ili uvodnom kadru elektronskog izvora.

Naziv datoteke (file name)

Naziv, koji se obično sastoji od maksimalnog broja alfanumeričkih znakova koji se koristi da identifikuje ili izvor podataka tako ili računarski program. Takođe je poznat i pod nazivom ime fizičke datoteke (data set name).

Opis na više nivoa (multi-level description)

Metoda bibliografskog opisa koji se zasniva na podeli opisnih informacija na dva ili više nivoa. Prvi nivo sadrži elemente zajedničke za celu ili glavnu publikaciju. Drugi i sledeći nivoi sadrže elemente koji se odnose na pojedinačnu jedinicu.

Opšta oznaka građe (general material designation)

Termin koji šire označava vrstu građe kojoj publikacija pripada. (*vidi* dodatak C).

Oznaka kola (sub-series designation)

Reč ili slova ili brojevi ili njihova kombinacija, koja sledi zajednički stvarni naslov koja može stojati sama ili u vezi sa naslovom kola.

Oznaka podređenog naslova (dependent title designation)

Reč ili slova ili brojevi ili njihova kombinacija, koja sama ili zajedno sa podređenim naslovom služi da razlikuje jednu od dve ili više podređenih serija sa zajedničkim stvarnim naslovom.

Periferijski uređaj (peripheral)

Dodatna oprema povezana sa računarskim sistemom koja se obično koristi za izvođenje ulazno-izlaznih operacija (*npr.* štampač, džojstik).

Personalni računar (personal computer) *vidi* Računar

Podaci o odgovornosti (statement of responsibility)

Ime(na), fraza(e), ili grupa(e) znakova koji se odnose na identifikaciju i/ili funkciju osobe ili kolektivnog tela odgovornog za doprinos stvaranju ili realizaciji intelektualnog ili umetničkog sadržaja dela. Podaci o odgovornosti se mogu pojaviti kao deo naslova (*npr.* glavni stvarni naslov, uporedni naslov, naslov sadržajno samostalnog rada, naslov izdavačke celine, naslov kola) ili kao deo podataka o izdanju.

Podatak o izdanju (edition statement)

Reč ili fraza, ili skup znakova, koji ukazuju da publikacija pripada nekom izdanju.

Podatak o izdavačkoj celini (series statement)

Glavni elementi koji određuju izdavačku celinu, uključujući svaku numeraciju posebnih publikacija u okviru iste izdavačke celine. Takođe uključuje podatak da je publikacija deo višetomnog izvora. (*Vidi i* Podaci o naslovu kola.)

Podatak o kolu (sub-series statement)

Glavni element koji identifikuje kolo uključujući i numeraciju posebnih publikacija u okviru kola. Kada je naslov kola podređen naslovu izdavačke celine, podatak o kolu obuhvata i naslov izdavačke celine i naslov kola, a može uključivati i oznaku kola. (*Vidi i* Podaci o izdavačkoj celini).

Podatak o propratnoj građi (accompanying material statement)

Kratak opis propratne građe.

Podnaslov (other title information)

Reč ili fraza ili skup znakova, koja se javlja u sprezi sa glavnim stvarnim naslovom publikacije i podređen mu je. Podnaslov se takođe javlja u sprezi sa drugim naslovima i podređen im je (*npr.* uporedni naslov, naslov sadržajno samostalnih radova, naslov izdavačke celine, naslov kola). Podnaslov kvalifikuje, objašnjava ili dopunjuje naslov na koji se odnosi ili ukazuje na vrstu, sadržaj, povod publikacije ili rada koji ona sadrži. Termin obuhvata nadnaslove ali ne obuhvata sporedne stvarne naslove (*npr.* hrpteni naslov, omotni naslov) nađene u publikaciji ali ne u glavnom izvoru podataka.

Podređeni naslov (dependent title)

Naslov koji sam po sebi nije dovoljan da identifikuje publikaciju i koji zahteva dodavanje zajedničkog stvarnog naslova, ili naslova glavne publikacije ili naslov nadređene izdavačke celine. Primeri su naslovi delova ili neki naslovi kola.

Područje (area)

Bitan deo bibliografskog opisa, koji sadrži podatke određene kategorije ili niza kategorija.

Posebna oznaka građe (specific material designation)

Termin koji određuje posebnu vrstu građe kojoj publikacija pripada (*vidi* Dodatak C).

Pristup (access)

Način pristupa podacima i programima (*vidi i* Lokalni pristup, Daljinski pristup).

Producent (producer)

Osoba, ili kolektivno telo, sa finansijskom i/ili administrativnom odgovornošću za fizički proces stvaranja elektronskog izvora. Posebne vrste odgovornosti mogu se odnositi u različitoj meri na stvaralačke i tehničke aspekte određenog dela, uključujući sakupljanje podataka i njihovo pretvaranje u elektronski oblik.

Propisana inetpunkcija (prescribed punctuation)

Interpunkcija koju propisuje bibliografska agencija koja prethodi i sledi elementima u svim područjima opisa (osim prvog elementa u prvom području bibliografskog opisa).

Propratna građa (accompanying material)

Bilo koji materijal koji prati osnovnu publikaciju koju opisujemo, i namenjen je za korišćenje uz nju.

Publikacija - elektronski izvor sa daljinskim pristupom (publication – remote electronic resource)

U kontekstu primene u ISBD (ER)-u, svi elektronski izvori sa daljinskim pristupom satraju se objavljenim. Formalni podaci o publikaciji koji uključuju mesto, izdavača, i godinu izdavanja navode se u bibliografskom zapisu kada su dostupni. Ukoliko ne postoje podaci za mesto izdanja, ili izdavača u publikaciji, koriste se skraćenice "s. l." i "s. n." (za latinično pismo) odnosno "b. m." i "b. i." (za ćirilčno pismo). (*Vidi* 4.1 i 4.2).

Računar (computer)

Mašina koja prima, skladišti, upravlja i prenosi informacije i/ili komande. Računari se mogu grubo podeliti na tri grupe: (1) veliki računari (mainframe computers), (2) mini računari (mini computers), (3) mikroracunari, koji se još nazivaju i personalni računari, kućni računari ili poslovni računari.

Stvarni naslov (title)

Reč ili fraza, ili grupa znakova, obično se javlja u publikaciji, imenujući publikaciju ili delo (ili bilo koje delo iz grupe sadržajno samostalnih radova) koje se u njoj nalazi. Publikacija obično sadrži više stvarnih naslova (*npr.* na samoj publikaciji ili na hrbtu kontejnera), i oni mogu biti identični ili se međusobno razlikovati.

Stvarni naslov razdela (section title)

Naslov specifičan za odeljak koji služi za razlikovanje jednog dela ili niza povezanih izdavačkih celina sa zajedničkim naslovom. Naslov razdela je podređen zajedničkom naslovu radi identifikacije serijske publikacije bez obzira da li je karakterističan ili ne.

TEI zaglavlje – TEI (Text Encoding Initiative) header

Opisne i iskazne informacije koje zamenjuju "elektronsku naslovnu stranicu" koje su priključene TEI prilagođenom elektronskom tekstu. Zaglavlje se sastoji od četiri glavne komponente: opisa datoteke, opisa koda, opisa vrste i opisa pregleda.

Terminal (terminal)

Ulazno-izlazni uređaj koji se sastoji od tastature i monitora ili ekrana, koristi se za slanje ili primanje informacija ili komandi.

Uporedni podatak o izdanju (parallel edition statement)

Podatak o izdanju na drugom jeziku i/ili pismu.

Uporedni stvarni naslov (parallel title)

Glavni stvarni naslov (ili naslov sadržajno samostalnog rada nekog autora u jedinici bez nadređenog zajedničkog stvarnog naslova) na drugom jeziku i/ili pismu ili naslov na drugom jeziku i/ili pismu predstavljen kao ekvivalent stvarnom naslovu. Uporedni stvarni naslov se može javiti i kod zajedničkog stvarnog naslova izdavačke celine i naziva kola.

URL – jedinstvena lokacija izvora (Uniform Resource Locator)

Sistem adresiranja koji se koristi za lociranje elektronskog izvora na računarskoj mreži. URL se sastoji od identifikatora servisa kome sledi posebni protokol koji se koristi za pristup željenom izvoru (npr. <http://www.ieee.org/>)

Verzija (version)

Termin srodan izdanju. Verzije mogu ukazati na veće ili manje izmene, i kao takve, ne mogu biti pouzdan podatak koji bi označavao novo izdanje. (*Vidi i Izdanje.*)

Višetomni izvor (multi-part resource)

Monografski izvor u konačnom broju fizički odvojenih delova za koje je utvrđeno da su zamišljeni ili izdati kao celina; posebni delovi mogu imati sopstvene naslove i podatke o odgovornosti.

Web stranica (Web page)

Jedna stranica hipertekstualnog dokumenta na WWW (World Wide Web) prezentaciji. Web stranice, uključujući i podskup "matičnih stranica" (home pages) upućuju na veliku količinu dokumenata koji čine WWW. (*Vidi i Matična stranica, WWW.*)

WWW (World Wide Web)

Servis Interneta koji povezuje dokumente korišćenjem tehnologije hiperteksta. Veze (linkovi) su u obliku reči, URL-a, itd. Služe za pronalaženje i pristup dokumentima skladištenim na Internetu. (*Vidi i URL, Internet*)

WWW sajt (World Wide Web site)

Lokacija, identifikovana u obliku URL na WWW koja skladišti Web stranice za pristup i korišćenje. (*Vidi i URL, Web stranica, WWW*)

Zajednički stvarni naslov (common title)

Onaj deo naslova koji nosi niz povezanih publikacija pored njihovih različitih naslova razdela. Zajednički naslov služi da označi ovu povezanost, i da zajedno sa naslovom razdela identifikuje određenu publikaciju. Zajednički naslov može biti zajednički za glavnu i prpratnu jednicu (dodatak), kao i za nadređenu izdavačku celinu i kola u slučajevima kada dodatak ili kolo ima podređeni(e) naslov(e).

Zapis (record)

Skup reči, brojeva, ili simbola ili njihova kombinacija koji identifikuju publikaciju sa stanovišta sadržaja ili upotrebe (*npr.* bibliografska jedinica u bibliotečkom katalogu, primer u istraživanju, rezultat ispita studenta).

0.3 Uporedni prikaz okvirnih shema ISBD (G) i ISBD (ER)

0.3.1 Okvirna shema ISBD (G)-a

Područje	Propisana interpunkcija (prethodi elementu ili ga sledi)	Element
<i>Napomena:</i> Svakom području, osim prvog, prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. –).		
1. Područje stvarnih naslova i podataka o odgovornosti	[] = : / ;	1.1 Glavni stvarni naslov 1.2 Opšta oznaka građe 1.3 Uporedni naslov 1.4 Podnaslov 1.5 Podaci o odgovornosti Prvi podatak Sledeći podatak
2. Područje izdanja	= / ; , / ;	2.1 Podatak o izdanju 2.2 Uporedni podatak o izdanju 2.3 Podaci o odgovornosti koji se odnose na izdanje Prvi podatak Sledeći podatak 2.4 Dodatni podatak o izdanju 2.5 Podaci o odgovornosti uz dodatni podatak o izdanju Prvi podatak Sledeći podatak
3. Podaci specifični za vrstu građe ili publikacije		
4. Područje izdavanja, distribucije	; : [] , (: ,)	4.1 Mesto izdavanja, distribucije Prvo mesto Sledeće mesto 4.2 Izdavač, distributer 4.3 Podatak o funkciji distributera 4.4 Godina izdavanja, produkcije 4.5 Mesto proizvodnje 4.6 Proizvođač 4.7 Godina proizvodnje
5. Područje materijalnog opisa		5.1 Posebna oznaka građe i opseg publikacije

	:	5.2 Druge materijalne pojedinosti
	;	5.3 Dimenzije
	+	5.4 Podatak o propratnoj građi
6. Područje izdavačke celine		6.1 Zajednički stvarni naslov izdavačke celine ili kola
	=	6.2 Uporedni zajednički stvarni naslov izdavačke celine ili kola
	:	6.3 Podnaslov izdavačke celine ili kola
<i>Napomena:</i> Izdavačka celina je omeđena okruglim zagradama (). Kada postoje podaci o dve ili više izdavačkih celina svaka se navodi u okruglim zagradama.		6.4 Podaci o odgovornosti u koji se odnose na izdavačku celinu ili kolo
	/	Prvi podatak
	;	Sledeći podatak
	,	6.5 Međunarodni standardni serijski broj izdavačke celine ili kola
	;	6.6 Numeracija izdavačke celine ili kola
7. Područje napomena		
8. Područje standardnog broja (ili zamene za njega) ili podataka o dostupnosti		8.1 Standardni broj (ili alternativa)
	=	8.2 Ključni naslov
	:	8.3 Podaci o dostupnosti i/ili cena
	()	8.4 Razna objašnjenja

0.3.2 Okvirna shema ISBD (ER)-a

Područje	Propisana interpunkcija (prethodi elementu ili ga sledi)	Element
<i>Napomena:</i> Svakom području, osim prvog, prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -)		
1. Područje stvarnih naslova i podataka o odgovornosti	[] = : / ;	1.1 Glavni stvarni naslov 1.2 Opšta oznaka građe (<i>neobavezno</i>) *1.3 Uporedni stvarni naslov *1.4 Podnaslov 1.5 Podaci o odgovornosti Prvi podatak *Sledeći podatak
2. Područje izdanja	= / ; , / ;	2.1 Podatak o izdanju *2.2 Uporedni podatak o izdanju (<i>neobavezno</i>) 2.3 Podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdanje Prvi podatak *Sledeći podatak *2.4 Dodatni podatak o izdanju 2.5 Podaci o odgovornosti koji se odnose na dodatni podatak o izdanju Prvi podatak *Sledeći podatak
3. Vrsta i opseg izvora	()	3.1 Oznaka izvora 3.2 Opseg izvora (<i>neobavezno</i>)
4. Područje izdavanja, distribucije	; : [] , (: ,)	4.1 Mesto izdavanja, distribucije Prvo mesto *Sledeće mesto *4.2 Izdavač, producent i/ili distributer, itd. *4.3 Podatak o funkciji distributera (<i>neobavezno</i>) 4.4 Godina izdavanja, produkcije, distribucije, itd. *4.5 Mesto proizvodnje (<i>neobavezno</i>) *4.6 Proizvođač (<i>neobavezno</i>) 4.7 Godina proizvodnje (<i>neobavezno</i>)

5. Područje materijalnog opisa	5.1 Posebna oznaka građe i opseg 5.2 Druge materijalne pojedinosti 5.3 Dimenzije *5.4 Podatak o propratnoj građi (<i>neobavezno</i>)
:	
;	
+	
6. Područje izdavačke celine	6.1 Zajednički stvarni naslov izdavačke celine ili kola *6.2 Uporedni stvarni naslov izdavačke celine ili kola *6.3 Podnaslov (<i>neobavezno</i>) 6.4 Podaci o odgovornosti koji se odnose na izdavačku celinu ili kolo
=	
:	
/	Prvi podatak
;	*Sledeći podatak
<i>Napomena:</i> Izdavačka celina je omeđena okruglim zagradama (). Kada postoji dve ili više izdavačkih celina svaka se navodi u okruglim zagradama.	6.5 Međunarodni standardni serijski broj izdavačke celine ili kola 6.6 Numeracija izdavačke celine ili kola
,	
;	
7. Područje napomena	
8. Područje standardnog broja (ili alternative) i podataka o dostupnosti	8.1 Standardni broj (ili alternativa) 8.2 Ključni naslov 8.3 Podaci o dostupnosti i/ili cena (<i>neobavezno</i>)
=	
:	

Opšte napomene u vezi sa okvirnom shemom ISBD (ER)-a

- A. Neobavezni elementi su označeni kao takvi (*vidi* 0.1.3)
- B. Elementi kojima prethodi asterisk (*) mogu se ponavljati kada je to potrebno.
- C. Šesto područje (izdavačke celine), Sedmo (napomena) i Osmo (standardnog broja, itd.) mogu se ponavljati po potrebi. Dodatno, Peto područje (materijalnog opisa) se može ponoviti pod određenim okolnostima (*vidi* peto područje, uvodna napomena).
- D. U gore navedenom pregledu strukture, termini "prvi podatak ... " i "sledeći podatak ... ", označavaju redosled navođenja podataka o odgovornosti.
- E. ISBD (ER) ne uključuje odredbe za elemente 8.2 (ključni naslov) po strukturi ISBD (G)-a. Odredbe koje se odnose na bliže određenje standardnog broja (ili alternative) ili na podatak o dostupnosti i/ili cenu (element 8.4 ISBD (G)-a) uključene su u 8.1 i 8.3, i ne pojavljuju se kao samostalan element.
- F. Kada su informacije koje su deo jednog područja, ili elementa, u jezičkoj vezi sa elementima iz drugog područja, preuzimaju se u tom obliku.

0.4 Interpunkcija

0.4.1 Svakom elementu opisa, osim prvog elementa u prvom području, prethodi ili sledi propisana interpunkcija (*vidi i* 0.4.3). Propisanoj interpunkciji prethodi i sledi razmak (jedan razmak na pisaćoj mašini ili em razmak u štampi), sa izuzetkom zareza (,) i tačke (.) kojima samo sledi razmak. Uključivanje drugih znakova interpunkcije se ostavlja na volju nacionalnim agencijama za katalogizaciju, kao i razmaci koji im prethode ili slede. ISBD interpunkcija je obavezna čak i kada rezultuje duplom interpunkcijom (ali *vidi* 0.4.7). Za interpunkciju pri opisu građe pisane zdesna na levo (*vidi* 0.4.11.).

0.4.2 Okrugle zagrade (()) i uglaste zagrade ([]) (*vidi* 0.4.8), par se tretira kao jedan znak interpunkcije, prethodi im razmak pre otvaranja i nakon zatvaranja (ali *vidi* 0.10). Ako ovim zagradama prethodi ili sledi propisana interpunkcija koja počinje ili se završava sa razmakom, navodi se samo jedan razmak.

0.4.3 Svakom područje ISBD-a osim prvog područja prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -), osim ako je jedno područje jasno odvojeno od sledećeg novim redom, štamparski ili uvlačenjem reda, u tim slučajevima se tačka, razmak, povlaka, razmak mogu izostaviti ili zameniti tačkom (.) datom na kraju pedhodnog područja.

0.4.4 Kada nedostaje prvi element nekog područja u opisu, propisana interpunkcija prvog elementa koji je prisutan zamenjuje se s tačkom, razmak, povlaka, razmak (. -) koji prethode području.

0.4.5 Kada se neko područje ponavlja, svakom ponavljanju prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -), osim (a) u slučaju opisanom u 0.4.3, i (b) kao što je dato u šestom području u primerima interpunkcije B-C, za podatke o više izdavačkih celina.

0.4.6 Kada se neki element ponavlja, svakom ponavljanju prethodi propisana interpunkcija odgovarajuća za taj element.

0.4.7 Kada se neki elemenat završava sa tačkom a propisana interpunkcija za element koji sledi počinje sa tačkom, daje se samo jedna od dve tačke.

Npr. 3. ed. –
ne 3. ed.. –

a zatim i ... – 4. ed.
ne a zatim i – 4. ed.

0.4.8 Tri simbola interpunkcije mogu biti korišćena u svim ili većini područja:

A. Uglaste zagrade ([]) su propisana interpunkcija za omeđenje određenih elemenata u prvom području (*vidi* 1.2) i četvrtom području (*vidi* 4.3). Uglastim zagradama se označava informacija nađena izvan glavnih izvora podataka (*vidi* 0.5.2) i za umetanje podataka u opis (*vidi* 0.6, 0.10, 0.11).

Kada se uzastopni elementi u okviru jednog područja nalaze izvan glavnih izvora podataka, oni se označavaju parom uglastih zagrada, osim ako jedan podatak nije opšta oznaka građe koja se uvek označava sa sopstvenim parom uglastih zagrada.

Kada se uzastopni elementi nalaze u različitim područjima, svaki element se označava posebnim parom uglastih zagrada.

- B. Znak prekida, tj. tri tačke (...), označava da je neki deo elementa izostavljen (*vidi* 0.7.1)
- C. Okrugle zagrade (()) su propisana interpunkcija za odvajanje svaog podatka o izdavačkoj celini u šestom području, za označavanje nekih elemenata u četvrtom području i za označavanje podataka u okviru određenih elemenata u trećem, petom i osmom području.

Jedan interpunkcijski znak, znak plus (+) kome prethodi i sledi razmak, propisan je u petom području (*vidi* 5.4)

0.4.9 Kada se jedno područje ili element pojavi na dva ili više jezika i/ili pisama, primenjuju se sledeće odredbe:

Kada je jedan element zabeležen na dva ili više jezika i/ili pisama, elementu na svakom jeziku i/ili pismu posle prvog, prethodi razmak, znak jednakosti, razmak (=).

Kada su u istom području dva ili više elementa zabeleženi na dva ili više jezika i/ili pisama, elementi na svakom jeziku i/ili pismu daju se zajedno uz primenu propisane interpunkcije za svaki element. Celoj grupi elemenata na prvom zabeleženom jeziku i/ili pismu prethodi interpunkcija koja je odgovarajuća za prvi element, a svakoj grupi elemenata zatim prethodi razmak, znak jednakosti, razmak (=).

0.4.10 Područje ili element koji se ne odnosi na publikaciju ne uključuju se u opis. Propisana interpunkcija koja prethodi i sledi ovakvim područjima ili elementima se takođe izostavlja.

0.4.11 Kada je podatak dat pismom zdesna na levo, zarezi i tačka zarez koji se koriste kao propisana interpunkcija obrnuti su kada je to način pisanja tog pisma. Isto tako, tačka, razmak, povlaka, razmak, kombinacija propisane interpunkcije, čita se zdesna na levo, a i značenje otvorenih i zatvorenih obliha i uglastih zagrada je obrnuto. Kosa crta i arapski brojevi nisu obrnuti u takvim pismima, pa nisu obrnuti ni kada ih navodimo.

Vidi Dodatak B za postupak sa podacima datim na pismima pisanim sleva na desno i zdesna na levo.

0.5 Izvori podataka

Podaci koji se koriste za opis elektronskog izvora se uzimaju iz određenih izvora u propisanom redosledu prvenstva.

0.5.1 Redosled prvenstva izvora

Izvor unutar elektronskog izvora imaće prvenstvo nad ostalim izvorima. Takav podatak mora biti i formalno predstavljen (*npr.* u naslovnom ekranu, glavnom meniju, podacima o programu, prvom ekranu podataka, zaglavlju dokumenta uključujući redove koji počinju oznakom "Subject:", matičnu stranicu (home page), TEI zaglavlje, ili druge podatke za identifikaciju koji su istaknuti na ekranu).

Kada izvor nije čitljiv bez obrade podataka odnosno izvršenja programa (tj. kada je kompresovan ili formatiran za štampu), podaci treba da se preuzmu kada izvor nije kompresovan, ili kada je odštampan ili na drugi način pripremljen za upotrebu.

Kada se podaci razlikuju u stepenu potpunosti u ovim izvorima, prednost ima izvor koji donosi najpotpuniju odnosno najkompletniju informaciju.

Kada podaci iz izvora unutar elektronskog izvora nisu dovoljni ili dostupni (bilo zbog toga što nedostaje izvor podataka ili što ne postoji potrebna oprema za korišćenje elektronskog izvora), mogu se koristiti drugi izvori podataka po sledećem redosledu izbora:

- A. Etikete trajno pričvršćene ili odštampane na fizičkom nosiocu izvora;
- B. Dokumentacija, kontejneri, ili druga prpratna građa (*npr.* dopis izdavača). Pri korišćenju prpratne dokumentacije treba obratiti pažnju na razlikovanje podataka koji se odnose na dokumentaciju i one koji se odnose na sam izvor. Kada kontejner sadrži više publikacija, a samo on nosi zajednički naslov, koristiće se kontejner kao izvor podataka pre nego etikete na pojedinačnim publikacijama.

Kada se elektronski izvor sastoji od dva ili više fizički odvojenih delova (*npr.* interaktivna multimedijalna publikacija koja se sastoji od elektronskog optičkog diska i video-diska), svakog sa svojim izvorom podataka, prednost će imati izvor koji donosi podatke koji se odnose na izvor u celosti i koji uključuje i zajednički naslov.

Kada se podaci razlikuju u stepenu potpunosti u ovim izvorima, prednost ima izvor koji donosi najpotpuniju odnosno najkompletniju informaciju.

U slučaju kada neophodni podaci ne postoje ni u jednom od gore navedenih izvora, prednost imaju izvori u sledećem redosledu:

- drugi štampani opisi elektronskog izvora (*npr.* bibliografske baze podataka, časopisi)
- drugi izvori.

0.5.2 Glavni izvori podataka

Termin "glavni izvor podataka" se koristi da opiše izvor podataka odabran u skladu sa gore navedenim redosledom izbora izvora (0.5.1). Glavni izvor(i) podataka za svako područje opisa su navedeni ispod. Podatak preuzet izvan glavnih izvora podataka navodi se u uglastim zagradama ([]).

<i>Područje</i>	<i>Glavni izvor podataka</i>
1. Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti	Unutrašnji izvor; etikete na fizičkom nosiocu; dokumentacija, kontejneri, ili druga propratna građa
2. Izdanje	Unutrašnji izvor; etikete na fizičkom nosiocu; dokumentacija, kontejneri, ili druga propratna građa
3. Vrsta i opseg izvora	Bilo koji izvor
4. Izdavanje, distribucija, itd.	Unutrašnji izvor; etikete na fizičkom nosiocu; dokumentacija; kontejneri ili druga propratna građa
5. Materijalni opis	Bilo koji izvor
6. Izdavačka celina	Unutrašnji izvor; etikete na fizičkom nosiocu; dokumentacija, kontejneri ili druga propratna građa
7. Napomene	Bilo koji izvor
8. Standardni broj (ili alternativa) I podaci o dostupnosti	Bilo koji izvor

Izvor glavnog stvarnog naslova zabeležiće se u svim slučajevima (*vidi* 7.1.1.2). Izvor podataka o izdanju će se zabeležiti kada god se razlikuje od izvora naslova (*vidi* 7.2.1).

0.6 Jezik i pismo opisa

Podaci u prvom, drugom, četvrtom i šestom području obično se preuzimaju sa publikacije, i gde god je to moguće, na jeziku (jezicima) i/ili pismu (pismima) na kom se javlja. Umetanje u ovim područjima se označava uglastim zagradama ([]) i daje se na jeziku i/ili pismu u kontekstu sadržaja tog dela opisa, osim:

- propisanih skraćenica (*vidi* 0.7) i propisanog umetanja (*vidi* 0.10, 0.11);
- opšte oznake građe (*vidi* 1.2) i podataka o funkciji distributera (*vidi* 4.3) koji kada se dodaju, nevide se jezikom i/ili pismom nacionalne bibliografske agencije.

Termini koji se koriste u trećem, petom, sedmom i osmom području daju se jezikom i/ili pismom nacionalne bibliografske agencije, osim:

- kada se originalni naslov ili varijantni oblik naslova navodi u sedmom području;
- kada se navodi citat u sedmom području;
- kada se ključni naslov navodi u osmom području.

Opis publikacija čije je pismo drugačije od pisma kojim se služi nacionalna bibliografska agencija, može po potrebi biti transliterisan ili transkribovan bez upotrebe zagrada pismom koje koristi agencija.

0.7 Skraćivanje i skraćenice

0.7.1 U izuzetnim slučajevima je dozvoljeno skraćivanje pojedinih elemenata u opisu (*npr.* predugačak glavni stvarni naslov, *vidi* 1.1.4.1). U tim slučajevima izostavljanje se označava znacima prekida.

0.7.2 Određene skraćenice propisane su posebnim odredbama (*npr.* 0.10, 1.5, 4.1, 4.2). Dodatne skraćenice propisane su posebnim ISBD-ima.

0.7.3 U različitim odredbama ISBD-i, donose upotrebe "standardnih skraćenica" (*npr.* 2.1) bez njihovog dodatnog objašnjenja. Ove skraćenice nisu propisane ali se preporučuje korišćenje *ISO 832-1994, Bibliographic Description and References – Rules for the Abbreviation of Bibliographic Terms*, ili sličnih nacionalnih standarda.

Skraćenice koje se koriste u ISBD-ima kao primeri, osim onih koje su navedene u 0.7.2, nisu propisane, već više ilustrativne.

0.7.4 Osim posebno propisanog ili dozvoljenog skraćivanja odnosno skraćenica, preuzimanjem podataka u prvo, drugo i šesto područje ne preuzimaju se skraćenice ukoliko one ne postoje u izvoru.

0.8 Velika slova

Uopšte rečeno, prvi element svakog područja bi trebalo početi velikim slovom; prvo slovo prve reči nekih podataka (*npr.* opšta oznaka građe, uporedni naslov, alternativni naslov, naslov dela) bi takođe trebalo pisati velikim slovom. U drugačijim slučajevima primena velikih slova treba da sledi praksu u jeziku(cima) i/ili pismu(ima) koji se koriste u opisu (*vidi* 0.6). Kada se u opisu pojavljuje više od jednog jezika i/ili pisma, upotreba velikih slova treba da bude u skladu sa njihovim korišćenjem u tim jezicima i/ili pismima, čak i kada to narušava konzistentnost u upotrebi velikih slova u celosti opisa.

0.9 Primeri

Primeri dati u ISBD (ER)-u su ilustrativni a ne propisani, osim kada odredbe preciziraju da se forma u primeru(ima) mora slediti. Većina primera se zasniva na opisu postojećih publikacija, ali su uključeni i neki izmišljeni primeri.

U engleskoj verziji ISBD (ER)-a, termini koji se koriste i reči ili kratke fraze dodate primerima u trećem, četvrtom, petom, sedmom i osmom području su na engleskom. Podrazumeva se da će se prilikom prevoda ISBD (ER)-a ti termini, reči i fraze dati jezikom prevoda.

0.10 Štamparske greške

Netačnosti ili nepravilno napisane reči se prepisuju u onom obliku u kojem se nalaze u publikaciji. Mogu im slediti "sic" ili "!", omeđeni uglastim zagradama ([sic] ili [!]). Alternativno, može se dodati ispravan oblik u uglastim zagradama, ispravci prethodi "i. e." (id est) za latinično pismo, odnosno njegov ekvivalent na drugom jeziku i/ili pismu ("tj." za srpski jezik i ćirilično pismo)*. Slova ili brojke koji su izostavljeni u pogrešno napisanim rečima ili godinama, mogu se dodati u uglastim zagradama (u ovom slučaju im ne prethodi niti sledi razmak).

Npr. Small busines [sic] encyclopedias
Virtual lib[r]ary

0.11 Simboli, itd.

Simbol ili znak koji se ne može reprodukovati tipografskim mogućnostima kojima se raspolaže (obično karakteri koji nisu ni numerički ni alfabetski) zamenjuju se po potrebi opisom ili njegovim ekvivalentom u slovima ili rečima. Zamena se stavlja u uglaste zagrade a ako je potrebno u napomeni se to objašnjava.

Npr. / by [A. B. C]

Napomena: Inicijali autora su u publikaciji predstavljeni muzičkim notama.

[3 rd] ed.

Napomena: Broj izdanja je predstavljen sa tri asteriska.

I [love] Paris

Napomena: Reč "love" u naslovu je predstavljena simbolom srca.

* (prim. prev.)

PODRUČJA BIBLIOGRAFSKOG OPISA

1. PODRUČJE STVARNIH NASLOVA I PODATAKA O ODGOVORNOSTI

Sadržaj

- 1.1 Glavni stvarni naslov
- 1.2 Opšta oznaka građe (*neobavezno*)
- 1.3 Uporedni stvarni naslovi
- 1.4 Podnaslov
- 1.5 Podaci o odgovornosti

Schema interpunkcije

- A. Opšta oznaka građe se navodi u uglastim zagradama, prvoj zagradi prethodi, a drugoj sledi razmak ([]).
- B. Svakom uporednom naslovu prethodi razmak, znak jednakosti, razmak (=).
- C. Svakom podnaslovu prethodi razmak, dvotačka, razmak (:), osim ako reč ili fraza nije data u jezičkom sklopu sa sledećim odnosno prethodnim podnaslovom.
- D. Prvom podatku o odgovornosti koji sledi iza bilo kog stvarnog naslova prethodi razmak, kosa crta, razmak (/).
- E. Svakom sledećem podatku o odgovornosti prethodi razmak, tačka zarez, razmak (;), ukoliko ti podaci u publikaciji ne čine jedinstvenu frazu.
- F. Naslovima sadržajno samostalnih radova različitih autora prethodi tačka, razmak (.), ukoliko u publikaciji ne postoji reč koja ih povezuje.
- G. Naslovima sadržajno samostalnih radova istog autora prethodi razmak, tačka zarez, razmak (;).
- H. U slučajevima kada se naslov sastoji od zajedničkog stvarnog naslova i naslova dela publikacije svakoj oznaci dela publikacije, ako postoji, ili naslovu dela publikacije koji dolazi nakon zajedničkog naslova prethodi tačka, razmak (.).
- I. Svakom naslovu dela publikacije koji dolazi nakon oznake dela publikacije prethodi zarez, razmak (,).

Primeri:

- Glavni stvarni naslov [Opšta oznaka građe] = Uporedni stvarni naslov = Uporedni stvarni naslov / Podatak o odgovornosti
- Glavni stvarni naslov [Opšta oznaka građe] : podnaslov : podnaslov / Podatak o odgovornosti
- Glavni stvarni naslov [Opšta oznaka građe] : podnaslov = Uporedni stvarni naslov : Uporedni podnaslov / Podatak o odgovornosti
- Glavni stvarni naslov [Opšta oznaka građe] / Podatak o odgovornosti = Uporedni stvarni naslov / Uporedni podatak o odgovornosti

- Glavni stvarni naslov [Opšta oznaka građe] / Podatak o odgovornosti ; Sledeći podatak o odgovornosti ; Sledeći podatak o odgovornosti
- Stvarni naslov [Opšta oznaka građe] / Podatak o odgovornosti. Stvarni naslov [Opšta oznaka građe] / Podatak o odgovornosti
- Stvarni naslov [Opšta oznaka građe] : podnaslov ; Sledeći naslov istog autora : podnaslov / Podatak o odgovornosti
- Stvarni naslov [Opšta oznaka građe] = Uporedni stvarni naslov ; Sledeći naslov istog autora = Uporedni stvarni naslov / Podatak o odgovornosti
- Zajednički stvarni naslov. Oznaka dela publikacije, Naslov dela publikacije [Opšta oznaka građe]
- Zajednički stvarni naslov. Naslov dela publikacije [Opšta oznaka građe]

1.1 Glavni stvarni naslov

1.1.1 Glavni stvarni naslov je prvi element opisa čak i kada se u glavnom izvoru podataka nalazi posle podataka o odgovornosti, podataka o izdanju, podataka o izdavanju, distribuciji, godini izdavanja, ceni ili nekog drugog podatka koji nije podatak o naslovu.

Npr. Netware [Elektronski izvor]⁵
Volkswriter deluxe [Elektronski izvor]
Welcome to CERN [Elektronski izvor]

1.1.2 Glavni stvarni naslov je glavni naslov publikacije. Glavni stvarni naslov se može pojaviti u različitim oblicima:

1.1.2.1 Glavni stvarni naslov se može sastojati samo od termina koji označava(ju) vrstu dela ili njegov intelektualni odnosno umetnički sadržaj.

npr. Survey data [Elektronski izvor]
Software [Elektronski izvor]
Graphics [Elektronski izvor]

1.1.2.2 Glavni stvarni naslov se može sastojati od imena osobe ili kolektivnog tela kada u glavnom izvoru podataka ne postoji nikakav naslov osim tog imena.

Npr. Dian Fossey [Elektronski izvor]
International Summer School on Computational and Mathematical Linguistics [Elektronski izvor]

⁵ Da bi bilo što jasnije, svi primeri koji se odnose na 1.1 imaju opštu oznaku građe. Za odredbe o opštoj oznaci građe *vidi* 1.2.

1.1.2.3 Glavni stvarni naslov se može sastojati ili uključivati niz inicijala ili neki akronim koji je uočljivo istaknut u glavnom izvoru podataka.

Npr. BASIC [Elektronski izvor]

Razvijeni oblik, kada se nalazi u glavnom izvoru podataka, a ne koristi se kao stvarni naslov (*vidi* 1.1.3), uzima se kao podnaslov (*vidi* 1.4.3) ili kao podatak o odgovornosti (*vidi* 1.5.4). Napominjemo da se naziv datoteke ne uzima kao glavni stvarni naslov osima kada je to jedini naziv dat unutar dokumenta, spolja u publikaciji, njenom kontejneru, dokumentaciji ili prpratnoj građi (*vidi* i 1.1.3.3).

1.1.2.4 Glavni stvarni naslov se može sastojati od dva dela (od kojih se svaki može smatrati stvarnim naslovom) povezanih veznikom “ili” (ili njegovim ekvivalentom na drugom jeziku). Drugi deo se definiše kao alternativni stvarni naslov.

Npr. Space zone, or, The quest for Cleopatra [Elektronski izvor]

1.1.2.5 Glavni stvarni naslov može uključivati i podatak o odgovornosti, naziv izdavača ili detalje koji se odnose na druge elemente opisa (*npr.* podatak o izdanju) kada takvi podaci čine jezičku celinu se naslovom.

Npr. Joe Lynn’s payroll system [Elektronski izvor]

Bruce Mitchell on dimensional anlysis [Elektronski izvor]

Adventure games of Derek Tyne [Elektronski izvor]

Galaxy Inc.’s guide to spreadsheets [Elektronski izvor]

1.1.2.6 Kada publikacija sadrži dva ili više sadržajno samostalnih radova sa zajedničkim stvarnim naslovom, kao i naslove sadržajno samostalnih radova u glavnom izvoru podataka, za glavni stvarni naslov se uzima zajednički stvarni naslov.

Naslovi sadržajno samostalnih radova se navode u sedmom području.

Npr. Winter games [Elektronski izvor]

Napomena: Sadržaj: Hit the slopes ; Hit the ice

Finance directions [Elektronski izvor]

Napomena: Sadržaj: Mortgages / B. Hardy. Loans / A. Martin-Smith. Retirement / R. T. Cousts

1.1.2.7 Glavni stvarni naslov se može sastojati od zajedničkog naslova i naslova dela publikacije kada deo, dodatak, itd., ima naslov ili oznaku dela publikacije koja nije dovoljna da je identifikuje bez navođenja zajedničkog stvarnog naslova ili naslova glavne publikacije.

Npr. Mix and match games. Module 1, Letters [Elektronski izvor]

1.1.2.8 Glavni stvarni naslov se može sastojati od naslova toma, dodatka, dela publikacije, itd., zasebno, kada se ovakav naslov može razdvojiti od zajedničkog naslova ili naslova glavne publikacije. Zajednički naslov se navodi po potrebi u šestom području.

Npr. U. S. grain sales and shipments [Elektronski izvor]

U šestom području: (GSR agricultural surveyes)

Kada zajednički naslov ili naslov glavne publikacije čini jezičku celinu sa naslovom toma, dodatka, itd., glavni stvarni naslov će sestojati od integrisanih podataka oba naslova.

Npr. More graphics for Imagine that! [Elektronski izvor]

1.1.2.9 Ne postoji glavni stvarni naslov za publikaciju koja sadrži dva ili više sadržajno samostalna rada bez zajedničkog stvarnog naslova. Za preuzimanje takvih naslova *vidi* 1.1.4.2.1.

1.1.3 Izbor glavnog stvarnog naslova

1.1.3.1 Publikacija sa jednim glavnim izvorom podataka

Kada se dva ili više sporednih stvarnih naslova na istom jeziku i/ili pismu pojavljuju u glavnom izvoru podataka, za glavni stvarni naslov se uzima grafički istaknutiji, ili prema redosledu pojavljivanja u propisanom izvoru podataka.

Kada se naslovi pojavljuju na različitim jezicima i/ili jezicima (tj. uporedni stvarni naslovi, *vidi* 1.3), za glavni stvarni naslov publikacije se uzima naslov na jeziku i/ili pismu sadržaja publikacije. Kada se ovaj kriterijum ne može primeniti, za glavni stvarni naslov se uzima grafički istaknutiji ili prema redosledu pojavljivanja u propisanom izvoru podataka.

1.1.3.2 Publikacije se više od jednog glavnog izvora podataka

Kada publikacija ima više od jednog glavnog izvora podataka, kao u slučaju više jezičkih ili publikacija na više pisama, kada su naslovi dati posebno na svakom jeziku ili pismu, za glavni stvarni naslov se uzima naslov iz glavnog izvora podataka na jeziku i/ili pismu publikacije.

Kada se ovaj kriterijum ne može primeniti (bilo zbog toga što publikacija nema jezik ili zato što je njen sadržaj predstavljen na dva ili više jezika ili pisama), prvi od dva ili više uzastopnih izvora se uzima kao glavni izvor podataka za glavni stvarni naslov.

1.1.3.3 Sporedni stvarni naslovi (osim uporednih stvarnih naslova, *vidi* 1.3) koji nisu uzeti kao glavni stvarni naslov, smatraju se podnaslovom kada se javljaju u glavnom izvoru podataka. Sporedni stvarni naslovi koji se javljaju na drugom mestu u publikaciji mogu se navesti u sedmom području. Nazivi datoteka koji nisu odabrani kao glavni stvarni naslov (*vidi* 1.1.2.3) mogu se navesti u sedmom području kada se javljaju u glavnom izvoru podataka.

1.1.4 Preuzimanje

1.1.4.1 Glavni stvarni naslov se preuzima doslovno iz glavnog izvora podataka, ali ne obavezno u pogledu velikih slova i interpunkcije (*vidi* 0.4, 0.6, 0.7). Izuzetno, predugačak glavni stvarni naslov se može skratiti u sredini ili na kraju, ukoliko se skraćivanje može izvesti bez narušavanja smisla naslova, bez gubitka suštinske informacije, i bez narušavanja gramatike. Izostavljanje se označava znacima izostavljanja.

1.1.4.2 Publikacija bez glavnog stvarnog naslova

1.1.4.2.1 Kada publikacija obuhvata dva ili više sadržajno samostalnih radova bez glavnog stvarnog naslova (*vidi* 1.1.2.9), naslovi pojedinačnih radova se navode prema grafičkoj istaknutosti ili prema redosledu pojavljivanja naslova u glavnom izvoru podataka.

Npr. Crisis [Elektronski izvor] ; Wildernes / Lydia Horsfall

Kada je broj sadržajno samostalnih radova veoma velik, mogu se navesti prva tri naslova, kojima slede znaci za izostavljanje. Kompletan sadržaj može se dati u sedmom području.

Npr. Electronic writing [Elektronski izvor] ; Functional grammar ; Verbal communication ... / Jesse Oktay

1.1.4.2.2 Kada publikacija ima prikazan tekst ali bez glavnog stvarnog naslova, onda se tekst preuzima u punoj ili skraćenoj formi. Izostavljanje celih fraza ili rečenica se ne označava; skraćivanje reči ili fraza se označava znacima za izostavljanje. Redosled podataka pri prepisivanju se određuje prema vrsti podataka koji se pojavljuju u publikaciji, njihovoj grafičkoj istaknutosti i rasporedu u publikaciji. Važni delovi sadržaja teksta, kao što su nazivi proizvoda ili organizacija i nazivi, mesta i datumi događanja se zadržavaju. Dodatne informacije o ovim ili nekom drugom aspektu sadržaja mogu se dati u sedmom području. Interpunkcija se ostavlja na volju nacionalnim bibliografskim agencijama, s tim da treba izbegavati kombinovanje simbola i razmaka koji imaju posebno značenje u ovom području prema strukturi ISBD.

Npr. Court cases 1969 ... by counties in southeastern Connecticut [Elektronski izvor]

1.1.4.2.3 Kada publikacija nema zajednički stvarni naslov (osim u slučajevima kada se publikacija sastoji od dva ili više radova bez zajedničkog stvarnog naslova, *vidi* 1.1.4.2.2), dodaje se odgovarajući podatak u sopstvenim uglastim zagradama, koristeći jezik i pismo publikacije, ili jezik i pismo po izboru (posebno za publikacije bez jezika) bibliografske agencije.

Npr. [Computer and information science technical reports, University of Florida] [Elektronski izvor]

1.2 Opšta oznaka građe (*neobavezno*)

1.2.1 Namena opšte oznake građe je da označi opštim terminima, i to na samom početku opisa, vrstu građe kojoj publikacija pripada. Opšta oznaka građe se navodi odmah iza glavnog stvarnog naslova. Navodi se jezikom i pismom kataloške agencije. Preporučena oznaka na srpskom jeziku je “elektronski izvor”.

1.2.2 Uključivanje opšte oznake građe je posebno korisno za neknjižnu građu uključenu u centralne kataloge ili bibliografije.

1.2.3 Kada publikacija sadrži primarnu i prateće sastavne delove koji nisu iste vrste građe (*npr.* elektronski izvor sa propratnim uputstvom i zidnom kartom), opšta oznaka građe se odnosi samo na primarnu komponentu.

Npr. E-Z math [Elektronski izvor]

Napomena: Softver sa propratnim uputstvom za predavače i studentskim priručnikom

1.2.4 Kada se publikacija sastoji od dva ili više sadržajno samostalnih radova bez glavnog stvarnog naslova (*vidi* 1.1.2.9), opšta oznaka građe se navodi nakon prvog naslova.

Npr. Buildings economics [Elektronski izvor] ; Regulatory technology / Hiram Merritt. Construction standards / Theodore Mc Goldrick

Tax writer [Elektronski izvor] ; Managing income ; Taking stock / Donald Gaudreau

1.3 Uporedni stvarni naslovi

1.3.1 Kada u glavnom izvoru podataka postoje naslovi na više jezika i/ili pisama, naslov koji nije izabran za glavni stvarni naslov (*vidi* 1.1.3) preuzima se kao uporedni naslov(i).

Npr. Beyond horizons [Elektronski izvor] = Allende los horizontes

1.3.2 Uporedni stvarni naslov, može se pojaviti u različitom obliku, kao i glavni stvarni naslov *vidi* (1.1.2).

1.3.3 Originalni naslov na jeziku različitom od jezika glavnog stvarnog naslova koji se javlja u glavnom izvoru podataka i ne čini jezičku celinu sa elementima opisa (*npr.* alternativni naslov, *vidi* 1.1.2.4; deo podnaslova, *vidi* 1.4.1; deo podataka o odgovornosti, *vidi* 1.5.2.4; deo podataka o izdanju, *vidi* drugo područje) smatra se uporednim stvarnim naslovom.

Originalni naslov na jeziku različitom od jezika glavnog stvarnog naslova, koji se ne javlja u glavnom izvoru podataka, može se navesti u sedmom području.

1.3.4 Preuzimanje

1.3.4.1 Uporedni stvarni naslov koji se javlja u glavnom izvoru podataka se preuzima u doslovno istom obliku, ali ne obavezno u pogledu velikih slova i interpunkcije. Izuzetno, uporedni naslov se može skratiti. Izostavljanje se označava znacima za izostavljanje.

Npr. History of the French language [Elektronski izvor] = Histoire de la langue française

1.3.4.2 Kada se u glavnom izvoru podataka javlja više od jednog uporednog naslova, ovi naslovi se preuzimaju prema redosledu grafičke istaknutosti, ili prema redosledu pojavljivanja u glavnom izvoru podataka.

Npr. Snow White and Red Rose [Elektronski izvor] = Blancanieves y Rosaroja = Schneewittchen und Rosenroth

1.3.4.3 Publikacija bez glavnog stvarnog naslova

Kada publikacija sadrži dva ili više sadržajno samostalnih radova bez glavnog stvarnog naslova (*vidi* 1.1.2.9), i kada svaki ili bilo koji od pojedinačnih radova ima uporedni naslov ili naslove, uporedni naslov(i) se navode iza naslova na koje se odnose.

Npr. Du er ikke alene [Elektronski izvor] = You are not alone. Opname = In for treatment

1.3.4.4 Uporedni stvarni naslovi koji se javljaju u publikaciji ali ne u glavnom izvoru podataka mogu se navesti u uglastim zagradama u prvom području ili se mogu navesti u području napomena.

1.4 Podnaslov

1.4.1 Podnaslov se može javljati zajedno sa glavnim stvarnim naslovom ili biti njemu podređen, sa uporednim stvarnim naslovom ili naslovima sadržajno samostalnih radova koje publikacija sadrži.

1.4.2 Podatak o podnaslovu može uključivati podatak o odgovornosti, podatak o izdavanju ili distribuciji ili pojedinosti koje se odnose na druge elemente opisa (*npr.* podatak o izdanju) kada takav podatak čini jezičku celinu sa podnaslovom.

Npr. Black holes [Elektronski izvor] : Sidney Owen's space games

1.4.3 Razvijeni oblik glavnog stvarnog naslova koji se sastoji od niza inicijala ili akronima smatra se podnaslovom kada se širi oblik javlja u glavnom izvoru podataka.

Npr. SPSS [Elektronski izvor] = statistical package for the social sciences

1.4.4 Preuzimanje

1.4.4.1 Podatak o podnaslovu se navodi iza naslova na koji se odnosi (*vidi i* 1.4.4.6).

1.4.4.2 Tekst podataka o podnaslovu se preuzima u celini, ali ne obavezno i velika slova ili interpunkcija. Izuzetno, podnaslov se može skratiti. Izostavljanje se označava znakom prekida.

1.4.4.3 Podatak o podnaslovu koji se javlja u glavnom izvoru podataka ispred glavnog stvarnog naslova preuzima se iza glavnog stvarnog naslova, kada je to jezički ili drugačije moguće. Kada to nije moguće, podatak se navodi u sedmom području.

1.4.4.4 Kada se u glavnom izvoru podataka javlja više od jednog podatka o podnaslovu, ovi podaci se preuzimaju prema redosledu grafičke istaknutosti, ili redosledom navođenja u glavnom izvoru podataka.

Npr. Offshore oil drilling [Electronic resource] : data analysis : from Neil Oil Research Council

1.4.4.5 Publikacija bez glavnog stvarnog naslova

1.4.4.5.1 Kada publikacija nema glavni stvarni naslov (*vidi* 1.1.2.9), i kada postoje podaci o podnaslovima koji se odnose na jedan ili više naslova sadržajno samostalnih radova, ovi podaci se daju iza naslova na koje se odnose.

Npr. Special effects [Elektronski izvor] : morphing and wrapping. 3-D modeling : generic primitives and other basic tools

1.4.4.5.2 Podatak u glavnom izvoru podataka koji čini podnaslov koji se odnosi na više od jednog rada istog autora se navodi iza naslova dela na koji se odnosi ukoliko je to moguće. Odnosno, ako radovi jednog autora ne slede jedan za drugim, podatak se daje u sedmom području.

Npr. Pow! [Electronic resource] ; Zap it : two adventure games / Rick Held

1.4.4.5.3 Podatak koji čini podnaslov, a koji se javlja u glavnom izvoru podataka i koji se odnosi na sve radove u publikaciji, mada od različitih autora, navodi se u sedmom području.

1.4.4.5.4 Kada odnos između podatka o podnaslovu i naslova sadržajno samostalnih radova nije jasan, može se dodati kratko objašnjenje u uglastim zagrada. Alternativno, podatak o podnaslovu se može navesti u sedmom području.

1.4.4.6 Uporedni stvarni naslovi i uporedni podnaslovi

1.4.4.6.1 Kada se u glavnom izvoru podataka nalazi jedan ili više uporednih stvarnih naslova i podnaslova na više od jednog jezika i/ili pisma, svaki podatak o podnaslovu sledi iza naslova sa kojim čini jezičku celinu.

Npr. Vienna [Elektronski izvor] : hotel and tourist guide = Wien : Hotel- und Reiseführer

1.4.4.6.2 Kada glavni izvor podataka sadrži jedan ili više uporednih stvarnih naslova, ali je podatak o podnaslovu na jednom jeziku i/ili pismu, podnaslov se navodi iza poslednjeg preuzetog uporednog stvarnog naslova.

1.4.4.6.3 Kada uporedni stvarni naslov u sebi kombinuje deo i glavnog stvarnog naslova i podnaslova na jeziku glavnog stvarnog naslova, podnaslov se navodi iza glavnog stvarnog naslova, a pre uporednog stvarnog naslova.

1.4.4.6.4 Kada ne postoji uporedni stvarni naslov, ali se podatak o podnaslovu javlja u glavnom izvoru podataka na više od jednog jezika i/ili pisma, navodi se podatak na jeziku i/ili pismu glavnog stvarnog naslova. Kada se ovaj kriterijum ne primenjuje, navodi se prvi podatak koji se javlja u glavnom izvoru podataka. Mogu se dati i drugi podaci gde svakom prethodi razmak, znak jednako, razmak.

1.4.4.7 Kada se glavni stvarni naslov sastoji od zajedničkog i podređenog naslova (*vidi* 1.1.2.7), svaki pojedinačni podatak o podnaslovu se navodi iza naslova na koji se odnosi. Kada je situacija nejasna, podatak o podnaslovu se navodi iza glavnog stvarnog naslova u celosti.

Npr. Stock selection. Portfolios [Elektronski izvor] : money managenet

1.4.5 Podatak o podanaslovu koji se javlja u publikaciji ali ne u glavnom izvoru podataka može se navesti u uglastim zagradama iza glavnog stvarnog naslova ili uporednog stvarnog naslova na koji se odnosi, kada se smatra važnim za identifikaciju publikacije i jasnoću opisa. Obično se ovakav podatak navodi u sedmom području.

1.5 Podaci o odgovornosti

1.5.1 Podatak o dogovornosti se odnosi na entitet, osobu ili kolektivno telo, koje je odgovorno ili je doprinelo stvaranju intelektualnog ili umetničkog sadržaja dela u opisanoj publikaciji.

1.5.2 Podatak o odgovornosti se može odnositi na:

- pisce, programere, istraživače, grafičare, kompozitore, animatore, itd., čije se delo nalazi u publikaciji, bilo direktno (*npr.* autor teksta, urednik, priređivač, prevodilac, ilustrator, kompozitor, itd.) ili posredno (*npr.* autor dela na kojem se zasniva softver);
- prerađivače već postojećih radova, bilo na istom medijumu kao i original ili na drugačijem;
- organizatore ili pojedince koji sponzorišu neki od gore navedenih radova.

Dodatno, podatak o odgovornosti za elektronski izvor se može odnositi na pojedince/tela kao što su osobe za razvoj i dizajn, čiji rad uključuje stvaranje sadržaja izvora ili njegovu realizaciju. (*npr.* dizajner igrica). Takođe su tu uključene i osobe/tela koji imaju posebnu odgovornost u okviru posebnog izvora ili posebne vrste izvora (*npr.* vođe istraživanja, video reditelji).

U principu, takva odgovornost ne pripada samo pojedincu ili kolektivnom telu koji imaju vidljivo značajnu ulogu u stvaranju, produkciji ili realizaciji dela, nego takođe i osobe/tela čija je uloga manja (*npr.* konsultanti za istoriju) ali koje su i pored toga navedeni u glavnom izvoru podataka. Podatak koji se odnosi na entitet čija se uloga smatra manje važnom može se navesti u sedmom području (*vidi* 7.1.5).

Ne formiramo podatak o odgovornosti kada on ne postoji u publikaciji.

Podatak o odgovornosti može imati razne oblike:

1.5.2.1 Može se sastojati od imena osobe(a) ili kolektivnog(ih) tela sa ili bez vezujuće reči ili kratke fraze koja ukazuje na ulogu osobe ili kolektivnog tela (*vidi* i 1.5.2.6)

Npr. Bitnet history [Elektronski izvor] / Billy Baron

Amazing universe CD-ROM [Elektronski izvor] / produced by Hopkins Technology

Communism and then cold war [Elektronski izvor] / ABC News Interactive

1.5.2.2 Može se sastojati od fraze bez imena, kada takva fraza opisuje intelektualni doprinos ili ga označava na drugi način.

Npr. Educational programs that also entertain [Elektronski izvor] / by a team of programmers and teachers

Bankware [Elektronski izvor] / Arden Wilson ; with graphics by the autor

1.5.2.3 Može uključivati imenicu ili imensku frazu kao i ime(na) kada je takva fraza indikativna za određivanje uloge osobe ili kolektivnog tela, pre nego za opis prirode dela.

Npr. Minnesota agriculture [Elektronski izvor] author, Ken Brumbaugh

Xwaisq interface [Elektronski izvor] / development and debugung, Philip Goldman

Druge imenice ili imenske fraze smatraju se podnaslovima (*vidi* 1.4).

1.5.2.4 Može uključivati pojedinosti koje su u vezi sa drugim elementima opisa (*npr.* originalni naslov, podaci o izdanju prevedenog dela) kada one čine jezičku celinu sa podacima o odgovornosti.

Npr. Alice's wonders [Elektronski izvor] / adapted from Alice in Wonderland, by Wilford Hagers

1.5.2.5 Može se sastojati od podataka koji se odnose na razne dodatke, kada se takvi podaci pojavljuju u glavnom izvoru podataka (*vidi* i 1.5.3.3).

Npr. Career choices of teenage girls [Elektronski izvor] / principal investigator, Harriet D. Lipetz ; with appended data on entry level job openings compiled by a joint educational task force

1.5.2.6 Može se sastojati od imena kolektivnog(ih) tela u ulozi sponzora publikacije, kada je kolektivno telo navedeno u glavnom izvoru podataka a odnos između sponzora i publikacije je jasno naveden (ili može biti iskazan dodavanjem odgovarajuće reči ili fraze).

Npr. Unchurched Americans, April 1978 [Elektronski izvor] / [sponsored by] Coalition of Religious Groups in America ; conducted by Gallup Organization

Kada naziv tela koje je sponzor čini deo podataka o izdavanju, distribuciji, itd. (tj. prethodi mu fraza kao što je "izdato za potrebe..."), navodi se u četvrtom području.

1.5.2.7 Podatak koji nije u vezi sa odgovornošću za intelektualni ili umetnički sadržaj publikacije ne smatra se podatkom o odgovornosti. Podaci tipa motâ, posvetâ, podataka o nagradama, mogu se izostaviti ili navesti u sedmom području. Podaci kao što su "sa propratnim priručnikom" navode se u petom području.

1.5.2.8 Podatak o odgovornosti ne smatra se odgovarajućim ako ime odgovorne osobe/tela čini jezičku celinu sa drugim elementima opisa i preuzeto je kao takvo

(*npr.* kao deo glavnog stvarnog naslova, *vidi* 1.1.2.5; kao deo podnaslova, *vidi* 1.4.2; kao deo podataka o izdavanju, štampanju i distribuciji, *vidi* četvrto područje).

Npr. Yaeger Political Associates on national management policies [Elektronski izvor]

Izuzetak se čini kada je ime odgovorne osobe/tela jasno ponovljeno u formalnom podatku u glavnom izvoru podataka.

Npr. Allan Knight graphics [Elektronski izvor] / by Allan Knight

1.5.2.9 Podatak o odgovornosti za naziv kolektivnog tela koje se javlja u glavnom izvoru podataka, čija funkcija nije navedena ili se ne može odrediti iz opisivane publikacije ili iz nekog drugog izvora, ne možemo smatrati odgovarajućim. Takav naziv se navodi u sedmom području.

1.5.3 Jedan ili više podataka o odgovornosti

1.5.3.1 Kada se samo jedan podatak o odgovornosti javlja u glavnom izvoru podataka, navodimo samo taj podatak. Mogu se navesti imena više od jedne osobe ili kolektivnog tela u takvom podatku kada su predstavljeni da vrše istu funkciju ili kada, iako vrše različite funkcije, njihova imena čine jezičku celinu.

Npr. BASIC games and recreation [Elektronski izvor] / developed by Dale Kahn with Laurie Fenster

1.5.3.2 Više od jednog podatka o odgovornosti se navodi kada postoje višestruki podaci, odnosno kada više od jedne osobe ili kolektivnog tela vrši različite funkcije a ti podaci nisu u međusobnoj vezi.

Npr. Xmyg [Elektronski izvor] : screen magnification program / written by Danny Shapiro ; ported to Motif by Philip Schneider

1.5.3.3 Podatak o odgovornosti koji se odnosi na dodatke (*vidi* 1.5.2.5) smatra se dodatnim podatkom o odgovornosti koji sledi iza podatka koji se odnosi na publikaciju u celini ili na njen veći deo.

1.5.4 Preuzimanje

1.5.4.1 Podatak o odgovornosti se piše koristeći termine koji se upotrebljeni u publikaciji.

Npr. Games and more games [Elektronski izvor] / developed by TNF Software Arts ; graphics by Larry Blum

The bulimia study [Elektronski izvor] / coordinated by the Joint Task Force on Affective Disorders by George Lahan-Jones

Finnish families in Texas [Elektronski izvor] / principal investigators, T. Sheehan, H. Lovett

New wave stories for your microcomputer [electronic resource] / researched and compiled by Art Gump

1.5.4.2 Podatak o odgovornosti koji se ne javlja u glavnom izvoru podataka već na drugom mestu u publikaciji, preuzima se u uglastim zagradama. Podatak o odgovornosti koji se preuzima iz izvora van publikacije može se navesti u sedmom području.

1.5.4.3 Kada se imena više osoba ili kolektivnih tela javljaju kao jedan podatak o odgovornosti (*vidi* 1.5.3.1), broj imena koja se preuizmajaju propisuje bibliografska agencija. Kada se preuzima više imena, mogu se odvojiti zarezima ili biti povezni odgovarajućim rečima. Ako se umeće povezivanje rečima onda se takve reči za povezivanje navode u uglastim zagradama. Izostavljanje se označava znacima za izostavljanje i "et al." ili njegovim ekvivalentom na drugom pismu, u uglastim zagradama.

Npr. Interstate produce sales [Elektronski izvor] / prepared by M. Mumblow ... [et al.]

How working mothers cope [Elektronski izvor] / Human Resource Management Service [and] Commission on Career Development

1.5.4.4 Kada se imena osoba ili tela pojavljuju u nepotpunom obliku u podacima o odgovornosti, *npr.* u obliku akronima, razvijeni oblik se može navesti u sedmom području (*vidi* 7.1.5)

1.5.4.5 Inicijali koji označavaju članstvo u društvima, akademski stepen, itd., i podaci o položajima i kvalifikacijama koji slede iza imena osobe pruzimaju se samo kada su jezički nepochodni, ili kada su neophodni za identifikaciju osobe ili za utvrđivanje delatnosti te osobe.

U svim ostalim slučajevima inicijali, itd., ne smatraju se delom podataka o odgovornosti i izostavljaju se (*vidi* 1.5.2.7).

1.5.4.6 Podatak o odgovornosti koji prethodi glavnom stvarnom naslovu ili podnaslovu u glavnom izvoru podataka, piše se iza glavnog stvarnog naslova i podnaslova, osim ako ne čini jezičku celinu sa tim podacima (*vidi* 1.5.2.8).

Prvobitno mesto podataka o odgovornosti može se navesti u sedmom području.

1.5.4.7 Podatak o odgovornosti koji u sebi uključuje naziv kolektivnog tela datog u hijerarhijskom odnosu, prepisuje se u obliku i redosledu datog u publikaciji.

Npr. Characteristics of self-esteem in adolescence [Elektronski izvor] / Division of Child Psychiatry, Cambridge Hospital

1.5.4.8 Kada podatak o odgovornosti ne čini jezičku celinu sa naslovom na koji se odnosi, ime osobe ili kolektivnog tela se navodi iza kose crte.

Npr. Retrospective UK MARC file, 1950-1974 [Elektronski izvor] / British Library Bibliographic Service Division

1.5.4.9 Kada je odnos između podatka o odgovornosti i naslova nejasan, može se dodati reč ili kratka fraza koja će ih povezati, navedena u uglastim zagradama.

Npr. Strikeout, and other simulation games [Elektronski izvor] / [collected by] Jim Good

Hausverwaltung 64 [Elektronski izvor] : die rationale Hausverwaltung für Ihre Mietwohnung / [Verf.] Udo Eulberg

1.5.4.10 Kada postoji više od jednog podatka o odgovornosti, redosled ovih podataka u opisu se preuzima u zavisnosti od grafičke istaknutosti ili njihovog redosleda u glavnom izvoru podataka ne uzimajući u obzir obim ili stepen odgovornosti obuhvaćen različitim podacima. Kada se podaci ne preuzimaju iz glavnog izvora podataka, treba da se navode logičnim redosledom ukoliko se on može primentiti i označavaju se uglastim zagradaama.

Npr. Hardisk accounting [Elektronski izvor] / design, Roger Teppe ; programmer, Bob Chompsky ; graphics, Carol Meyer-Lenz

Kada je glavni izvor podataka sastavljen od znakova (karaktera) (kao u slučaju višetomnih publikacija bez jedinstvenog glavnog izvora), podaci o odgovornosti se navode logičkim redosledom. Alternativno, odvojeni delovi publikacije mogu se preuzeti prema metodi obrade na više nivoa (*vidi* Dodatak A).

1.5.4.11 Uporedni stvarni naslovi i uporedni podaci o odgovornosti

1.5.4.11.1 Kada u glavnom izvoru podataka postoji više jedan ili više uporednih stvarnih naslova i/ili uporednih podnaslova a takođe postoje i podaci o odgovornosti na više od jednog jezika i/ili pisma, svaki podatak o odgovornosti se navodi iza naslova ili podnaslova na koji se odnosi.

Npr. Canadian urban sources [Elektronski izvor] : a survey / Canadian Council on Urban and Regional Research = Sources urbaines canadiennes : un aperçu / Conseil canadien de la recherche urbaine

1.5.4.11.2 Kada nije moguće navesti odgovarajući podatak o odgovornosti nakon svakog naslova ili podnaslova, podaci o odgovornosti se navode zajedno iza poslednjeg uporednog naslova ili uporednog podnaslova. Svakom uporednom podatku o odgovornosti prethodi razmak, znak jednako, razmak.

1.5.4.11.3 Kada se u glavnom izvoru podataka nalazi jedan ili više uporednih stvarnih naslova i/ili uporednih podnaslova a podaci o odgovornosti su dati na samo jednom jeziku i/ili pismu, podatak o odgovornosti se navodi iza poslednjeg preuzetog uporednog naslova ili (uporednog) podnaslova.

Npr. Statistique des comptes nationaux, 1969-1985 [Elektronski izvor] = National accounts statistics, 1969-1985 / Organisation de coopération et de développement économiques

1.5.4.11.4 Kada ne postoji uporedni stvarni naslov, ali se podaci o odgovornosti u glavnom izvoru podataka javljaju na više od jednog jezika i/ili pisma, preuzima se podatak na jeziku i/ili pismu glavnog stvarnog naslova; kada se ovaj kriterijum ne može primentiti, podaci se preuzimaju prema grafičkoj istaknutosti, ili prema

redosledu pojavljivanja u glavnom izvoru podataka. Ostali podaci se takođe mogu navesti, gde svakom prethodi razmak, znak jednako, razmak.

Npr. Direction in tin trade of selected North American countries [Elektronski izvor] : statistical survey / International Tin Council = Conceil international de l'étain

1.5.4.12 Publikacija bez glavnog stvarnog naslova

1.5.4.12.1 Kada publikacija nema glavni stvarni naslov (*vidi* 1.1.2.9), i kada svi sadržajno samostalni radovi imaju zajednički podatak o odgovornosti, isti se navodi nakon svih naslova, uporednih naslova i podnaslova.

Npr. A survey of spending on foreign language teaching [Elektronski izvor] ; Foreign language teaching resoureces / principal investigator, J. L. Pianko

1.5.4.12.2 Kada sadržajno samostalni radovi imaju različite podatke o odgovornosti, svaki podatak se daje nakon naslova, uporednog(ih) naslova i podnaslova na koje se odnosi.

Npr. Hybrid imaging [Elektronski izvor] : technology and graphic design / April Cubbitt. Art and the machine / Fran Chen. Space art / Jean-Louis Gero ; ilustrator, Judy Randall

1.5.4.12.3 Kada sadržajno samostalni radovi imaju podatak o odgovornosti koji se odnosi na neke ali ne na sve naslove, svaki podatak o odgovornosti se navodi nakon naslova na koji se odnosi.

Npr. Nuclear disarmament [Elektronski izvor] ; Politics of peace / principal investigator, Thomas Cashdollar. Strategies for defense / principal investigator, Damien Toffel

1.5.4.12.4 Kada sadržajno samostalni radovi imaju sopstveni(e) podatak(e) o odgovornosti, a u glavnom izvoru podataka se nalaze i podaci koji se mogu primentiti na čitavu publikaciju, ovi poslednji se navode nakon svih ostalih podataka i prethodi im razmak, tačka zarez, razmak. Odnos između poslednjeg navedenog podatka o odgovornosti i prethodno preuzetih podataka treba razjasniti dodavanjem vezujuće reči ili kratke fraze u uglastim zagradama.

Npr. Spellbinder [Elektronski izvor] / Tom Leach. The music director / Bob Dithridge. Word magic / Charles Zipf ; editor [of the three works], Glen Furness

Ukoliko je ovakvo dodavanje jezički neizvodljivo ili rezultuje nezgrapnim ili opterećujućim podatkom, odgovarajući deo podatka o odgovornosti i/ili objašnjenje daje se u sedmom području.

1.5.4.13 Kada se glavni stvarni naslov sastoji od zajedničkog i podređenog naslova, podaci o odgovornosti se daju iza onog dela glavnog stvarnog naslova na koji se odnose. U slučaju nedoumice ili ako se podatak o odgovornosti odnosi na ceo glavni stvarni naslov, navodi se iza glavnog stvarnog naslova.

Npr. Urban and regional references. Supplement [Elektronski izvor] / compiled by Canadian Council on Urban and Regional Research

2. PODRUČJE IZDANJA

Sadržaj

- 2.1 Podatak o izdanju
- 2.2 Uporedni podatak o izdanju (*neobavezno*)
- 2.3 Podaci o odgovornosti koji se odnose na izdanje
- 2.4 Dodatni podatak o izdanju
- 2.5 Podaci o odgovornosti uz dodatni podatak o izdanju

Shema interpunkcije

- A. Području izdanja prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -).
- B. Svakom uporednom podatku o izdanju prethodi razmak, znak jednako, razmak (=).
- C. Prvom podatku o odgovornosti koji se odnosi na izdanje (ili sledi iza dodatnog podatka o izdanju) prethodi razmak, kosa crta, razmak (/).
- D. Svakom sledećem podatku o odgovornosti koji se odnosi na izdanje prethodi razmak, tačka zarez, razmak (;).
- E. Dodatnom podatku o izdanju, bilo da sledi iza podatka o izdanju ili podatka o odgovornosti koji se odnosi na izdanje, prethodi zarez, razmak (,).

Primeri

- . – Podatak o izdanju
- . – Podatak o izdanju = uporedni podatak o izdanju
- . – Podatak o izdanju / Podatak o odgovornosti
- . – Podatak o izdanju / Podatak o odgovornosti ; Sledeći podatak o odgovornosti
- . – Podatak o izdanju / Podatak o odgovornosti = uporedni podatak o izdanju / Podatak o odgovornosti
- . – Podatak o izdanju, dodatni podatak o izdanju
- . – Podatak o izdanju / Podatak o odgovornosti, dodatni podatak o izdanju / Podatak o odgovornosti

2.1 Podatak o izdanju

2.1.1 Podatak o izdanju se sastoji od termina, fraze ili grupe znakova koje se odnose na:

- A. sve primerke publikacije koje su formalno identifikovane da pripadaju imenovanom i/ili numerisanom izdanju,
- B. sve primerke publikacije određenog oblika prezentacije koje se značajno razlikuju u intelektualnom ili umetničkom sadržaju od drugih primeraka istog oblika prezentacije, bilo da se u publikaciji i formalno nalazi, ili ne nalazi, bilo kakav podatak o tome.

Podatak o izdanju obično uključuje reč "izdanje" (odnosno njegov ekvivalent na drugom jeziku). Slični termini kao što su "verzija" (version, release), "nivo" (level) ili "ažurirano" (update) mogu nagovestiti podatak o izdanju; međutim, ovi termini se katkada koriste da naznače veće ili manje izmene u publikaciji, i kao takvi ne mogu poslužiti kao pouzdan vodič da označe novo izdanje.

Podatak o izdanju takođe može uključivati i termin koji označava razlikove od drugih izdanja (*npr.* "novo izdanje", "redigovano izdanje", itd.) ili druge fraze, koje mogu činiti jezičku celinu povezujući podatak o izdanju sa drugim elementima opisa (*npr.* originalni naslova u obliku "nova verzija ...").

Izdanje se nastaje kada postoje značajne razlike u intelektualnom ili umetničkom sadržaju izvora, uključujući dodavanja i brisanja; razlike u programskom jeziku; izmene u cilju unapređenja ili poboljšanja efikasnosti izvora; promene u programskom jeziku ili operativnom sistemu koje omogućavaju elektronskom izvoru kompatibilnost sa drugim mašinama odnosno operativnim sistemima.

Razlike koje ne čine novo izdanje uključuju: razlike u vrsti fizičkog nosioca (*npr.* sa diska na kasetu) i/ili veličini fizičkog nosioca (*npr.* sa diska od 14 cm na disk od 9 cm); razlike u formatima dokumentima za štampu (*npr.* ASCII naprema PostScript); razlike u formatima sistema (*npr.* IBM prema Macintosh); razlike u kodiranju znakova, u veličini blokova ili u gustini snimanja; razlike u izlaznom medijumu ili formatu prikaza (*npr.* izvor sa daljinskim pristupom reprodukovano na disketi ili optičkom disku). Obično, razlike koje ne čine novo izdanje nisu razlog za izradu nove bibliografske jedinice, mada se bibliografska agencija može odlučiti za izradu više bibliografskih zapisa.

Kada elektronski izvor ima višestruke podatke o izdanju koji se odnose na delove ili segmente publikacije (*npr.* interaktivno multimedijско delo), preuzima(ju) se onaj(i) podatak(ci) koje se odnosi(e) na publikaciju u celini. Kada ne postoji podatak koji se odnosi na publikaciju u celini, ostale podatke navodimo u sedmom području.

U slučajima izvora sa daljinskim pristupom koji se relativno često dopunjuju, podatak o izdanju se izostavlja u drugom području, a navodi(e) se odgovarajuća napomena(e) u sedmom području (*vidi* 7.2.2 i 7.9).

Podatak o izdanju koje se javlja samo na propratnoj dokumentaciji ne uzima se kao podatak koji se odnosi na izvor, osim ako je u propratnoj dokumentaciji precizno naznačeno da se taj podatak odnosi na izvor.

2.1.2 Podatak o izdanju se preuzima u izrazima u kojima se pojavljuje u publikaciji. Navodi se u uglastim zagradaama ako se ne javlja u glavnom izvoru podataka. Mogu se koristiti standardizovane skraćénice. Arapskim brojevima se zamenjuju ostale vrste brojeva ili slovne oznake brojeva. Mogu se dodati fraze koje objašnjavaju podatak o izdanju kada se to smatra neophodnim za identifikaciju izdanja (*vidi* 2.3.3).

Npr. CyberOffice for administrative personnel [Elektronski izvor]. – Windows 95 ed.

TAPESCAN [Elektronski izvor] : a history of the American people / Boyer ... [et al.] ; developed by Bryten, Inc. – Interactive ed., 1993 version

The enduring vision [Electronic resource] : a history of the American people / Boyer ... [et al.] ; developed by Bryten, Inc. – Interactive ed., 1993 version

2.1.3 Kada ne postoji podatak o izdanju u publikaciji, iako je poznato da publikacija sadrži značajne izmene u odnosu na prethodna izdanja, odgovarajući podatak o izdanju na jeziku glavnog izvora podataka i u skladu sa odredbama 2.1.2 se može navesti u uglastim zagradama.

Npr. . – [New ed.]
. – [Apr. 1995 issue]
. – [Rev. ed., Aug. 1995]
. – [Version 1.5]
. – [School ed.]

2.1.4 Sledeći podaci o izdanju se ne preuzimaju u područje izdanja:

2.1.4.1 Podatak o izdanju koji je sastavni deo nekog elementa u nekom drugom području (kao što je glavni stvarni naslov) i tretira se kao takav (*vidi* 1.1.2.5) ne ponavlja se u području izdanja.

Npr. The compact version of symphony [Elektronski izvor]
ne
Symphony [Elektronski izvor]. – Compact version

2.1.4.2 Podatak(ci) o izdanju vezani za jedan ili više sadržajno samostalnih radova u publikaciji koja sadrži više sadržajno samostalnih radova bez zajedničkog stvarnog naslova, ne navodi se u području izdanja, nego u prvom području sa standardnom interpunkcijom (*vidi* 1.1.4.2).

Npr. National flight [Elektronski izvor] / by Air Flight Inc., 1995 sales ed.
Navigation advisor / Interactive Mapping Corporation

2.2 Uporedni podatak o izdanju (*neobavezno*)

Kada se u glavnom izvoru podataka nalazi podatak o izdanju na više od jednog jezika i/ili pisma, preuzima se podatak na jeziku i/ili pismu glavnog stvarnog naslova. Kada se ovaj kriterijum ne može primeniti, navodi se grafički istaknutiji, ili se preuzima prvi prema redosledu pojavljivanja u publikaciji. Uporedni podatak(ci) o izdanju se može(gu) navesti.

Npr. . – Students' ed. = Ed. pour les étudiants

2.3 Podaci o odgovornosti koji se odnose na izdanje

2.3.1 Podaci o odgovornosti koje se odnose na izdanje mogu se odnositi na osobe ili kolektivna tela, mogu označavati funkciju kao što je redaktor novog izdanja, ili ime osobe ili tela odgovornog za izmene, dodatke, itd., u novom izdanju.

Npr. Findit [Elektronski izvor] / Lester Angerra. – Rev. version 3.3 / programmer, Kate Maggor

2.3.2 Podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdanje koje je ispred nas ili na delove tog izdanja, ali ne na sva izdanja datog rada, navodi se u skladu sa odredbom 1.5, u području izdanja kada se nađe u glavnom izvoru podataka.

Npr. LodeStar [Elektronski izvor]. – Student version / with new graphics by Gerry Herin

2.3.3 Podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdanje pred nama (opisano u 2.3.2) ali koji ne imenuje ili na drugi način identifikuje osobu ili kolektivno telo, daje se kao deo podataka o izdanju (*vidi* 2.1.1). Takav podatak se obično javlja u vidu objašnjenja.

2.3.4 Sledeći podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdanje ne piše se u području izdanja kada se:

2.3.4.1 Podatak o odgovornosti jasno odnosi na prvo izdanje ili na sva izdanja nekog dela, takav podatak se navodi u prvom području.

2.3.4.2 Podatak o odgovornosti ne odnosi jasno na samo jedno ili samo na neka izdanja dela, takav podatak se navodi u prvom području.

2.3.5 Može se navesti i uporedni podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdanje, kome prethodi razmak, znak jednako, razmak.

2.4 Dodatni podatak o izdanju

2.4.1 Dodatni podatak o izdanju se navodi kada se u publikaciji javlja formalni podatak koji označava pripadnost izdanju u okviru izdanja, ili izdanju koje je jednako prvom imenovanom izdanju.

Npr. . – 2nd ed., Rev. version

2.4.2 Dodatni podatak o izdanju se preuzima u skladu sa odredbama 2.1.2 i 2.1.3.

Npr. . – Test ed., 2nd ed.

2.4.3 Može se navesti dodatni podatak o izdanju koji imenuje nepromenjeno ponovno izdanje.

Npr. . – Student vesrion, reissued

2.4.4 Može se navesti i uporedni podatak o izdanju, kome prethodi razmak, znak jednako, razmak.

2.5 Podatak o odgovornosti uz dodatni podatak o izdanju

2.5.1 Podatak o odgovornosti uz dodatni podatak o izdanju se preuzima u skladu sa odredbom 2.3.

Npr. . – Version 2.4, corr. / with diagrams by Harry Weeks

2.5.2 Može se navesti uporedni podatak o odgovornosti uz dodatni podatak o izdanju, kome prethodi razmak, znak jednako, razmak.

3. PODRUČJE VRSTE I OPSEGA IZVORA

Uvodna napomena

Sledeće odredbe opisuju osnovne podatke elektronskog izvora. Ove osobine uključuju: (a) oznaku vrste izvora i (b) podatak o opsegu izvora. Druge osobine izvora i sistemske zahteve za korišćenje elektronskog izvora se navode u sedmom području.

Ove odredbe se odnose na elektronske izvore koji su dostupni daljinskim pristupom i koji uključuju upotrebu ulazno-izlaznih uređaja (*npr.* terminala) elektronski povezanih, za pristup računarskom sistemu (*npr.* elektronski izvor na mreži). Oznaka vrste izvora je obavezna. Opseg izvora se može navesti kada je takav podatak dostupan i kada ga bibliografska agencija želi zabeležiti. Materijalni detalji koji se odnose na zvuk ili boju izvora dostupnog daljinskim pristupom i prpratnu građu, kada postoji, daju se u sedmom području (*vidi* 7.5.3).

Ove odredbe se takođe mogu odnositi na elektronski izvor kome se lokalno pristupa, kada je fizički nosilac (*npr.* kasete, disk/optički disk, kartridž ili kotur) dizajniran tako da ga korisnik umeće u računar ili periferni uređaj (*npr.* CD-ROM čitač) povezan za računar, obično mikroracunar.

Sadržaj

- 3.1 Oznaka izvora
- 3.2 Opseg izvora (*neobavezno*)

Shema interpunkcije

- A. Području vrste i opsega izvora prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -).
- B. Svaki podatak opsega se navodi u okruglim zagradama (()).

Kada su date dve oznake izvora, sa ili bez podat(a)ka o opsegu, drugoj oznaci izvora prethodi veznik "i" ili njegov ekvivalent na drugom jeziku.

Primeri

- . – Oznaka izvora
- . – Oznaka izvora (opseg izvora)
- . – Oznaka izvora *i* oznaka izvora
- . – Oznaka izvora (opseg izvora) *i* oznaka izvora (opseg izvora)

3.1 Oznaka izvora

Oznaka izvora označava posebnu vrstu izvora koji sačinjava(ju) delo i daje se na jeziku bibliografske agencije. Oznake za korišćenje u zapisima na srpskom jeziku su date u Dodatku C. Ove oznake se mogu javiti u glavnom izvoru podataka; kada ih

nema u glavnom izvoru podataka, dodaju se bez upotrebe uglastih zagrada ako se nađu prilikom pregleda izvora.

3.1.1 Kada se elektronski izvor sastoji od podataka, bibliografska agencija se može odlučiti da identifikuje izvor kao "elektronski podaci" ili "podaci" (ako je opšta oznaka građe navedena u bibliografskom opisu). Alternativno, bibliografska agencija može identifikovati određenu vrstu podataka koristeći selektivnu listu oznaka datih u Dodatku C. Ako nijedan od ponuđenih termina nije odgovarajući, može se dodati odgovarajuća oznaka, kvalifikovana rečju "elektronski" ili samostalno ako je opšta oznaka građe navedena u kataloškom opisu. U slučaju kada se oznaka dodaje, prednost se daje terminu koji je ustaljen i kod proizvođača i kod korisnika određenog izvora podataka, a razlikuje se od ostalih termina koje se koriste kao oznake.

Npr. . – Elektronski podaci
. – Elektronski numerički podaci
. – Elektronski popisni podaci
. – Elektronski tekstualni podaci
. – Elektronski časopis
. – Elektronski slikovni podaci
. – Elektronski reprezentativni podaci
. – Elektronske kartografski podaci
. – Elektronski zvučni podaci
. – Elektronski slovni podaci

3.1.2 Kada se elektronski izvor sastoji od programa, bibliografska agencija se može odlučiti da identifikuje publikaciju sa "Elektronski program(i)" ili "Program(i)" (ako je opšta oznaka građe navedena u bibliografskom opisu). Alternativno, bibliografska agencija može identifikovati određenu vrstu programa koristeći selektivnu listu oznaka datih u Dodatku C. Ukoliko nijedan od ovih termina nije odgovarajući, može se dodati odgovarajuća oznaka, označena rečju "elektronski" ili neka druga samostalna ako je opšta oznaka građe data u opisu. U slučaju kada se oznaka dodaje, prednost ima termin koji je ustaljen i kod proizvođača i kod korisnika određene vrste programa, i razlikuje se od ostalih termina koji se koriste kao oznake.

Npr. . – Elektronski pomoćni program
. – Elektronski aplikativni program
. – Elektronski program za projektovanje pomoću računara (CAD)
. – Elektronski program za rad baze podataka
. – Elektronski program za tabelarne proračune
. – Elektronske igre
. – Elektronski sistemski program
. – Elektronski operativni sistemi
. – Elektronski program za pronalaženje podataka
. – Elektronski program za obradu teksta
. – Elektronski programski jezici

3.1.3 Kada se elektronski izvor sastoji od podataka i programa, bibliografska agencija se može odlučiti da identifikuje publikaciju sa "elektronski podaci i program(i)" ili "podaci i program(i)" (ako je opšta oznaka građe data u bibliografskom opisu). Alternativno, bibliografska agencija može identifikovati određenu vrstu podataka i programa koristeći selektivnu listu datu iz Dodatka C. Termini "interaktivna multimedija" i "onlajn servis(i)" se mogu koristiti zajedno sa ovom listom ili

samostalno kao oznaka izvora. Kada nijedan od ovih termina niti termina sa liste nije odgovarajući, može se dodati odgovarajući, određen rečju "elektronski" ili neki drugi samostalini ako postoji opšta oznaka građe u opisu. U slučaju kada se oznaka dodaje prednost ima termin koji je ustaljen u upotrebi i kod proizvođača i kod korisnika određenog izvora podataka i programa, i razlikuje se od ostalih termina koji se koriste kao oznake.

- Npr.*
- . – Elektronski podaci i program
 - . – Elektronski slikovni podaci i program za pretraživanje
 - . – Elektronski popisni podaci i programi za tabelarne proračune
 - . – Elektronski dokument i program za obradu teksta
 - . – Elektronska interaktivna multimedijalna igra
 - . – Elektronski onlajn servis bibliografskih baza podataka
 - . – Elektronska interaktivna multimedija
 - . – Elektronski onlajn servis

3.1.4 Kada su podaci ili program sporadični i nisu glavni u izvoru, preporučuje se da bibliografska agencija primenjuje termin za opis glavnog dela.

- Npr.*
- . – Elektronski program
- Objašnjenje:* Podaci su sporedni u izvoru

3.2 Opseg izvora (*neobavezno*)

Opseg izvora se može dati kada je podatak dostupan i kada bibliografska agencija želi da ga zabeleži. Kada je izvor u kompresovanom obliku, bibliografska agencija može izostaviti ovaj podatak. Opseg izvora se sastoji od broja datoteka (fajlova) koji čine sadržaj podataka ili programa, dodajući dodatne mere opsega po potrebi. Podatak o opsegu izvora se beleži u okrugle zagrade posle oznake izvora. Posebni termini za opseg izvora se daju jezikom kataloške agencije. Preporučeni termini na srpskom jeziku su dati u primerima.

3.2.1 Broj datoteka (fajlova) koji čine sadržaj podataka ili programa daju se arapskim brojevima.

- Npr.*
- . – Elektronski dokument (1 datoteka)
 - . – Elektronski uslužni programi (3 datoteke)
 - . – Elektronski CAD program (17 datoteka)
 - . – Elektronski tekstualni podaci (5 datoteka) i program za pronalaženje (1 datoteka)

3.2.2 Može se navesti broj zapisa i/ili bajtova za izvor podataka i broj iskaza i/ili bajtova za neki program. Kada se navodi broj datoteka, sledeći podatak o opsegu se uvodi sa: razmak, dvotačka, razmak. Broj bajtova se može iskazati različito (*npr.* "megabajta", "MB", "Mbytes") ali se navode u obliku u kojem se pojavljuju u izvoru. Podaci o programskom jeziku izvornog koda se daju u sedmom području (*vidi* 7.5.1).

- Npr.*
- . – Elektronski reprezentativni podaci (800 zapisa, 131,550 bajtova)
 - . – Elektronski sistemski program (1 datoteka : 997 iskaza)
 - . – Elektronski tekstualni podaci (2 datoteke : 1.6 megabajta)
 - . – Elektronski podaci (1 datoteka : 1.2 GB) i program (1 datoteka : 2520 iskaza)

3.2.3 Za izvore koji se satoje od više delova, broj zapisa i/ili bajtova ili broj komandi i/ili bajtova se može dati za svaki izvor. Kada su brojevi mnogobrojni ili složeni, mogu se dati u napomeni (*vidi* 7.3).

Npr. . – Elektronski podaci (2 datoteke : 800, 1250 zapisa, 2 megabajta)
. – Elektronski slikovni podaci (7 datoteka : 6700 zapisa svaka)
. – Elektronski sistemski programi (2 datoteke : 1.2, 1.5 MB)
. – Elektronski podaci (2 datoteke : 2540 zapisa svaka) i programi (3 datoteke : 7260, 3490, 5076 bajtova)

Napomena: Veličina izvora: 11,000, 33,006, 55,007, 91,325 bajtova

3.2.4 Broj zapisa i/ili bajtova ili broj komandi i/ili bajtova se mogu proceniti. Kada se ne može utvrditi procena, može se dati odgovarajući iskaz u napomeni (*vidi* 7.3).

Npr. . – Elektronski slikovni podaci (pribl. 3000-4000 zapisa)
. – Elektronski sistemski program (23 datoteke : pribl. 35000 bajtova svaka)
. – Elektronski podaci (6 datoteka : pribl. 1.2 GB svaka)
. – Elektronski tekstualni podaci (12 datoteka)

Napomena: Veličina izvora je promenljiva.

4. PODRUČJE IZDAVANJA, DISTRIBUCIJE, ITD.

Uvodna napomena

Termin "izdavanje, produkcija ili distribucija", se koristi u odredbama 4.1-4.4 tako da obuhvati sve aktivnosti u vezi sa izdavanjem, produkcijom, distribucijom, objavljivanjem i realizacijom. Ove se aktivnosti razlikuju od aktivnosti vezanih isključivo za fizičku proizvodnju publikacija (*vidi* 4.5-4.7), mada obe funkcije mogu izvršavati iste osobe ili tela. Kada osoba ili telo kombinuje aktivnosti vezane za izdavanje, produkciju, distribuciju, itd., sa onima koje su u vezi sa fizičkom proizvodnjom, ili kada to nije sigurno, bilo da je osoba ili telo odgovorna odgovorna za izdavanje, produkciju, distribuciju, itd., ili samo za fizičku proizvodnju, podatak se tretira kao jedan, vezan za izdavanje, produkciju, distribuciju, itd. U kontekstu primene ISBD (ER)-a, svi izvori sa daljinskim pristupom smatraju se objavljenima.

Sadržaj

- 4.1 Mesto izdavanja, produkcije i/ili distribucije
- 4.2 Naziv izdavača, producenta i/ili distributera
- 4.3 Podatak o funkciji distributera (*neobavezno*)
- 4.4 Godina izdavanja, produkcije i/ili distribucije
- 4.5 Mesto proizvodnje (*neobavezno*)
- 4.6 Naziv proizvođača (*neobavezno*)
- 4.7 Godina proizvodnje (*neobavezno*)

Shema interpunkcije

- A. Području izdavanja, distribucije, itd. prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -).
- B. Drugom ili sledećem mestu izdavanja prethodi razmak, tačka zarez, razmak (;).
- C. Svakom nazivu prethodi razmak, dvotačka, razmak (:).
- D. Dodati podatak o funkciji distributera se navodi u uglastim zagradama ([]).
- E. Godini izdavanja prethodi zarez, razmak (,).
- F. Mesto proizvodnje, naziv proizvođača, i godina proizvodnje se navode u okruglim zagradama (()). Unutar okruglih zagrada primenjuje se interpunkcija kao i u B., C. i E.

Primeri:

- . – Mesto izdavanja ili produkcije : izdavač ili producent, godina
- . – Mesto izdavanja ili produkcije : izdavač ili producent ; mesto izdavanja ili produkcije : izdavač ili producent, godina
- . – Mesto izdavanja ili produkcije ; mesto izdavanja ili produkcije : izdavač, godina (mesto proizvodnje : proizvođač, godina)
- . – Mesto izdavanja ili produkcije : izdavač ili producent, godina ; mesto distribucije : distributer [funkcija], godina

4.1 Mesto izdavanja, produkcije i/ili distribucije

4.1.1 Mesto izdavanja, produkcije ili distribucije je naziv mesta ili drugog lokaliteta koje je u glavnom izvoru podataka udruženo sa nazivom izdavača ili producenta (ili glavnog izdavača ili producenta ako se pojavljuje više od jednog) ili distributera. Ako nijedan izdavač, producent ili distributer nije imenovan, to je mesto iz koga je publikacija izdata ili distribuirana.

4.1.2 Ako je opšte poznato da je podatak koji se pojavljuje u glavnom izvoru podataka netačan, može se dodati ispravan u uglastim zagradama (*vidi* 0.10) ili se to može naznačiti u sedmom području.

Npr. . – London [i. e. Maidenhead]

. – Dublin

Napomena: Poznato je da je mesto izdavanja Belfast

4.1.3 Kada je više od jednog mesta udruženo sa imenom jednog izdavača, producenta ili distributera, uzima se mesto koje je grafički istaknutije ili prvo prema redosledu pojavljivanja. Kada ne postoji grafička istaknutost i mesta nemaju redosled, uzima se mesto za koje bibliografska agencija smatra da je najvažnije.

4.1.4 Može se navesti drugo ili sledeće mesto.

4.1.5 Kada je drugo ili sledeće mesto izostavljeno, izostavljanje se može naznačiti sa "etc." ili njegovim ekvivalentom na drugom pismu u uglastim zagradama.

Npr. . – Toronto [etc.]

4.1.6 Kada postoji više od jednog izdavača ili producenta, mesto izdavanja ili produkcije za svakog izdavača ili producenta se navodi neposredno ispred imena, osim ukoliko se ne razlikuje od mesta izdavanja ili produkcije prethodnoimenovanog izdavača ili producenta.

Npr. . – New York : Columbia University ; Boston : Computer Research Institute

4.1.7 Kada su dati i izdavač ili producent i distributer, mesto distribucije se navodi ako se razlikuje od mesta izdavanja ili produkcije.

Npr. . – Washington (D. C.) : U. S. Bureau of the Census ; Rosslyn (Va.) :
distributed by DUALabs

4.1.8 Mesto izdavanja, produkcije ili distribucije se daje u ortografskom i gramatičkom obliku u kome se javlja u publikaciji.

Npr. . – V Praze

4.1.9 Ukoliko se to čini neophodnim za identifikaciju, mestu izdavanja, produkcije ili distribucije može se dodati bliže određenje kao što je npr. naziv države, itd. Navodi se u u okruglim zagradama ako se preuzima iz glavnog izvora podataka ili u uglastim zagradama ako se preuzima iz drugog izvora.

Npr. . – Cambridge (Mass.)

. – Santiago [Chile]

Kada se to smatra neophodnim za identifikaciju, nazivu mesta se može dodati puna adresa izdavača, producenta ili distributera. Ukoliko se preuzima iz glavnog izvora

podataka navodi se u okruglim zagradama, a u uglastim zagradama ako se preuzima iz nekog drugog izvora.

Npr. . – Cupertino (CA) (10648 Gascoigne Dr., Cupertino 95014)

4.1.10 Ukoliko se to smatra nepohodnim za identifikaciju, može se dodati alternativni ili ispravljeni oblik naziva mesta (*vidi* 0.10) u uglastim zagradama.

Npr. . – Leningrad [i. e. Petersburg]

. – Lerpwl [i. e. Liverpool]

4.1.11 Kada se naziv mesta izdavanja, produkcije ili distribucije javlja u glavnom izvoru podataka na više od jednog jezika i/ili pisma, preuzima se grafički istaknutiji oblik imena ili ako ne postoji grafička istaknutost, onda se preuzima prvi naziv. Ako se ni jedan od ovih kriterijuma ne može primeniti, preuzima se jezički oblik koji odgovara jeziku publikacije.

4.1.12 Uporedni podaci se mogu navesti i prethodi im razmak, znak jednako, razmak. Ukoliko se ovi podaci ne navode, izostavljanje se ne naznačava.

4.1.13 Kada se mesto izdavanja, produkcije ili distribucije ne javlja u publikaciji, dodajemo se uglastim zagradama naziv mesta koje je poznato. Ako naziv mesta nije izvestan ili poznat, u glastim zagradama se navodi naziv mogućeg mesta kome sledi upitnik.

Npr. . – [Paris]

. – [Prague?]

4.1.14 Kada se naziv mesta ne može navesti, daje se ime države ili pokrajine pridržavajući se svih odredbi koje se odnose i na nazive mesta.

Npr. . – Canada

Objašnjenje: Poznato kao mesto izdavanja; javlja se u glavnom izvoru podataka.

. – [Surrey]

Objašnjenje: Poznato kao mesto izdavanja; javlja se izvan glavnog izvora podataka.

. – [France?]

Objašnjenje: Neizvesno kao mesto izdavanja.

4.1.15 Kada se nijedno mesto ne može navesti, daje se skraćunica "s. l." (*sine loco*) u uglastim zagradama ili njen ekvivalent na drugom jeziku.

Npr. . – [S. l.]

4.2 Naziv izdavača, producenta i/ili distributera

4.2.1 Kada je u glavnom izvoru podataka imenovano više od jednog izdavača ili producenta, preuzima se grafički najistaknutije, odnosno naziv koje se prvi javlja. Ukoliko ne postoji distinkcija u grafičkoj istaknutosti a nazivi nisu dati u nekom redosledu, preuzima se naziv za koji bibliografska agencija smata da je najznačajniji.

Npr. . – New York : Softtext

Objašnjenje: Najistaknutiji naziv izdavača

. – London : BPI Systems

Objašnjenje: Naziv izdavača koji se prvi javlja.

4.2.2 Može se navesti drugi ili sledeći izdavač ili producent.

Npr. . – Waterloo [Ontario] : Leisure Studies Data Inc. ; Chicago : National Opinion Research Center

4.2.3 Kada se drugi ili sledeći izdavač ili producent izostavljaju to se može naznačiti sa "etc." u uglastim zagradama ili njegovim ekvivalentom na drugom pismu.

Npr. . – Chicago : American Association of Individual Investors [etc.]

4.2.4 Kada se nazivi i izdavača ili producenta i distributera javljaju u glavnom izvoru podataka, može se navesti naziv distributera. Kada se naziv distributera javlja u nekom drugom izvoru, to može se navesti u sedmom području. Ukoliko je jedino distributer imenovan, taj podatak se mora navesti.

Npr. . – Ann Arbor (Mich.) : Social Science Group : Inter-university Consortium for Political Research

4.2.5 Naziv izdavača, producenta ili distributera se može dati u skraćenom obliku, kada se takvo navođenje može nedvosmisleno razumeti.

Npr. : Xanara

Objašnjenje: Naziv izdavača se javlja u obliku Xanara Technologies

: Addison-Wesley

Objašnjenje: Naziv izdavača se javlja u obliku Addison-Wesley Publishing Company

4.2.6 Kada se naziv izdavača, producenta ili distributera u punom obliku javlja u prvom području, u četvrtom području se može ponoviti pun oblik ili navesti skraćeni oblik ili fraza koja ga identifikuje. Tako skraćeni oblici se ne stavljaju u uglaste zagrade, čak i kada se ne javljaju u glavnom izvoru podataka.

Npr. Chemical properties database [elektronski izvor] / National Chemical Data Board. – Malden (Ma) : The Board

Social science citation index [Elektronski izvor] / Institute for Scientific Information. – [Philadelphia] : The Institute

4.2.7 Kada se naziv izdavača, producenta ili distributera javlja u glavnom izvoru podataka na više od jednog jezika i/ili pisma, preuzima se naziv koji je grafički najistaknutiji ili ako ne postoji grafička istaknutost, oblik koji se javlja prvi. Ako se ne može primeniti ni jedan od ovih kriterijuma, preuzima se jezički oblik koji odgovara jeziku publikacije.

4.2.8 Uporedni podatak, kojem prethodi razmak, znak jednakosti, razmak se može navesti. Ukoliko on ne postoji, njegovo izostavljanje se ne beleži.

4.2.9 Naziv proizvođača se ne navodi kao zamena za nepoznati naziv izdavača, producenta ili distributera. Ipak kada osoba ili kolektivno telo kombinuje aktivnosti proizvodnje i izdavanja, produkcije ili distribucije, ili kada odgovornosti nije izvesna, za imenovanog proizvođača se pretpostavlja da je takođe i izdavač ili producent.

4.2.10 Kada se ne može nijedan naziv navesti u funkciji izdavača, producenta ili distributera, daje se skraćena "s. n." (sine nomine) u uglastim zagradama ili njen ekvivalent na drugom pismu.

Npr. . – Paris : [s. n.]

. – [S. l. : s. n.]

4.3 Podatak o funkciji distributera (*neobavezno*)

4.3.1 Kada glavni izvor podataka obuhvata kao sastavni deo publikacije ili podataka o proizvodnji i oznaku funkcije koju vrši distributer ona se preuzima u potpunosti.

Npr. . – Arlington (Va.) : Trans Video ; New London (CT) : distributed by Triangle Digital Inc.

4.3.2 Kada funkcija koju obavlja distributer nije izričito navedena, može se dodati kratka fraza u uglastim zagradama koja označava prirodu te aktivnosti.

Npr. . – Ames (Iowa) : University of Iowa ; Columbus (Ohio) : Center for Human Resource Research [distributor]

4.4 Godina izdavanja, produkcije i/ili distribucije

4.4.1 Godina izdavanja ili produkcije opisivane publikacije se navodi.

Npr. . – St. Paul (Minn.) : Quanta Press, 1995

U slučajevima kada se radi o onlajn servisima i drugim dinamičkim izvorima (*npr.* WWW sajtovi), može se navesti napomena koja će označiti dan, mesec i godinu koja se javlja u izvoru (*vidi* 7.9).

4.4.2 Kada se ista godina odnosi i na izdavanje ili produkciju i na distribuciju, ili na više od jednog izdavača, producenta ili distributera, ona se daje nakon poslednjeg naziva ili podatka o funkciji.

Npr. . – Las Vegas (NV) : Starburst ; San Diego (CA) : Interactive Data Corp. [distributor], 1994

4.4.3 Ako se godina izdavanja ili produkcije razlikuje od godine distribucije, svaka godina se daje nakon odgovarajućeg naziva ili podatka o funkciji.

Npr. . – Seattle (Wash.) : Laser Learning Technologies, 1993 ; Hardwick (VT) : Optical Transfer [distributor], 1995

4.4.4 Godine se navode arapskim brojevima po Gregorijanskom kalendaru. Godine koje nisu po Gregorijanskom kalendaru se navode ako su date u publikaciji a dodaje se i njihovo razrešenje po Gregorijanskom kalendaru u uglastim zagradama, kada ono može da se utvrdi.

Npr. . , 1969

, 5730 [1969 or 1970]

, 4308 [1975]

4.4.5 Kada se zna da je godina koja se javlja u publikaciji pogrešna, preuzima se u tom obliku a ispravka se navodi u uglastim zagradama.

Npr. , 1897 [i. e. 1987]

4.4.6 Kada ne postoji godina izdavanja, produkcije ili distribucije, na njenom mestu se navodi godina kopirajta (copyright) ili proizvodnje. Obe se označavaju kao takve.

Npr. , cop. 1995

4.4.7 Godina kopirajta se može dodati godini izdavanja, produkcije ili distribucije ukoliko bibliografska agencija to smatra važnim.

Npr. , 1995, cop. 1993

4.4.7.1 Kada se javljaju višestruke godine kopirajta koje se odnose na razne aspekte u produkciji publikacije (*npr.* odvojen datum kopirajta za pisane programe, produkciju zvuka, grafike i dokumentacije) i kada ne postoji godina izdavanja, produkcije ili distribucije koja se odnosi na publikaciju u celini, preuzima se najnovija godina kopirajta. Nije važno što se ona odnosi samo na jedan aspekt produkcije publikacije. (*Vidi i 4.4.11*)

Npr. , cop. 1995

Objašnjenje: Godina se odnosi na pisani program; druge ranije godine se odnose na zvuk i dokumentaciju.

4.4.8 Kada ne postoji godina izdavanja, produkcije ili distribucije, niti godina kopirajta ili godina proizvodnje koja se može odrediti kao godina izdavanja publikacije, navodi se približna godina izdavanja, produkcije ili distribucije u uglastim zagradama.

Npr. , [ca. 1994]

, [1992?]

, [199-?]

4.4.9 Prilikom opisa višetomnog izvora ili izvora izdavanog tokom više godina, navode se prva i poslednja godina razdvojene crticom.

Npr. , 1993-1995

4.4.10 Kada nisu prispeli svi delovi takve publikacije, navodi se prva godina kojoj sledi crtica.

Npr. , 1995-

4.4.11 Kada su date godine kopirajta za svaki od radova koji zajedno čine publikaciju, ove godine se ne preuzimaju u području izdavanja, distribucije, itd. One se mogu navesti ili u napomeni o izdavanju, distribuciji, itd. (*vidi 7.4*) ili u napomeni o sadržaju (*vidi 7.7*); ili se može koristiti metoda opisa na više nivoa data u Dodatku A.

4.5 Mesto proizvodnje (*neobavezno*)

&

4.6 Naziv proizvođača (*neobavezno*)

4.5.1 & 4.6.1 Mesto proizvodnje i naziv proizvođača se može navesti kada se javlja u publikaciji a kada su i mesto izdavanja, produkcije ili distribucije i nazivi izdavača ili distributera nepoznati.

Npr. . – [S. l. : s. n.], 1996 (Seattle : Landmark Data Systems)

4.5.2 & 4.6.2 Kada se mesto proizvodnje i naziv proizvođača javlja u publikaciji, mogu se navesti kao dodatak jednom ili oboma od sledećih podataka: mestu izdavanja, produkcije ili distribucije i nazivu izdavača, producenta ili distributera.

Npr. . – Urbana (Ill.) : University of Illinois at Urbana-Champaign, Laboratory for Advanced Supercomputers, 1995 (Tokyo : Zishi)

4.5.3 & 4.6.3 Kada se pojavljuje više mesta proizvodnje i više naziva proizvođača, primenjuje se ista interpunkcija kao u slučajevima za više mesta izdavanja, produkcije ili distribucije i više naziva izdavača, producenata ili distributera.

4.7 Godina proizvodnje (*neobavezno*)

4.7.1 Kada je godina proizvodnje data umesto nepoznate godine izdavanja, produkcije ili distribucije, ovde se na ponavlja.

4.7.2 Kada se godina proizvodnje razlikuje od poznate već navedene godine (godine izdavanja, produkcije ili distribucije ili godine kopirajta), može se takođe navesti.

4.7.3 Godina proizvodnje se može navesti ili kao element koji sledi nazivu proizvođača ili kao samostalan. U drugom slučaju, u uglastim zagradama se dodaje kratko razjašnjenje godine.

Npr. , [generated] 1996

5. PODRUČJE MATERIJALNOG OPISA

Uvodna napomena

Sledeće odredbe opisuju elektronski izvor kome se lokalno pristupa, *npr.* na fizičkom nosiocu kao što je kasete, disk/optički disk, kartridž ili kolut, oblikovan tako da ga umeće u računar ili periferni uređaj (*npr.* CD-ROM čitač) priključen za računar, obično mikroracunar. Računarska tehnologija je u stalnim promenama i zato će biti potrebna adaptacija odredbi za nove vrste fizičkih nosilaca.

Ako postoje osobine izvora koje se odnose na oznaku vrste izvora (*npr.* podaci, program) i podaci o njegovom opsegu (*npr.* broj programa koji čine sadržaj), one se daju u trećem području. Elektronski izvor koji dostupan samo daljinskim pristupom (*npr.* u mreži) nema materijalni opis (*vidi* treće područje).

Kada je publikacija dostupna na različitim vrstama nosilaca (*npr.* kasete i disk) i/ili različitim dimenzijama nosioca (*npr.* disk od 9 cm i disk od 14 cm), ili na različitim izlaznim medijima ili prikaznim formatima (*npr.* izvor sa lokalnim pristupom izdat u obliku optičkog diska i flopi (savitljive) diskete, bibliografska agencija može da se opredeli za jednu od dve metode:

(1) Svaki različit fizički nosilac se može opisati u istom bibliografskom zapisu gde svaki nosilac zauzima zaseban red ili se svi podaci grupišu u jednom redu istog bibliografskog zapisa.

Npr. . – 1 elektronski optički disk : sa zvukom, u boji ; 12 cm
. – 3 elektronska diska : sa zvukom, u boji ; 9 cm
. – 1 uputstvo za upotrebu (225 str.) ; 23 cm

Objašnjenje: Različiti oblici fizičkih nosilaca zauzimaju zasebne redove u opisu istog bibliografskog zapisa.

. – 1 elektronski optički disk, 3 elektronske diska, 1 uputstvo za upotrebu

Objašnjenje: Različite vrste fizičkih nosilaca grupisani u jednom neprekidnom redu bibliografskog zapisa.

Ili

(2) Svaki različit fizički nosilac se može opisati u zasebnim bibliografskim zapisima.

Npr. . – 1 elektronski optički disk : zvuk, boja ; 12 cm

Kada je interaktivna multimedijalna publikacija dostupna na dva ili više različitih fizičkih nosilaca (*npr.* optički disk i video-disk), svaki nosilac se opisuje prema metodi (1) gde svaki nosilac zauzima zaseban red u opisu.

Npr. . – 1 elektronski optički disk : zvuk, boja ; 12 cm
. – 1 video-disk : zvuk, boja ; 30 cm
. – 1 uputstvo (225 str.) ; 26 cm

Kada je elektronski izvor samo deo multimedijalne garniture, bibliografska agencija može da izabere neki od alternativnih metoda opisa kompleta multimedijalne publikacije prema odredbama petog područja ISBD (NBM).

Sadržaj

- 5.1 Posebna oznaka građe i opseg
- 5.2 Druge materijalne pojedinosti
- 5.3 Dimenzije
- 5.4 Podatak o prpratnoj građi (*neobavezno*)

Shema interpunkcije

- A. Području materijalnog opisa prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -).
- B. Prvom podatku koji se odnosi na druge materijalne pojedinosti prethodi razmak, dvotačka, razmak (:).
- C. Prvom podatku o dimenzijama prethodi razmak, tačka zarez, razmak (;).
- D. Svakom podatku o prpratnoj građi prethodi razmak, znak plus, razmak (+).

Primer

. – Posebna oznaka građe i opseg : druge materijalne pojedinosti ; dimenzije + prpratna građa

5.1 Posebna oznaka građe i opseg

5.1.1 Prvi element materijalnog opisa jesu nazivi i brojevi fizičke jedinice ili jedinica koje su nosilac publikacije, dodajući i druge opisne termine po potrebi. Posebna oznaka građe označava određenu vrstu materijala kojoj fizički nosilac pripada i navodi se na jeziku bibliografske agencije. Selektivna lista naziva posebnih oznaka građe se nalazi u Dodatku C.

Kada nijedan od ovih termina nije odgovarajući, dodaje se poseban prikladan termin kvalifikovan rečju "elektronski".⁶

5.1.2 Broj fizičkih jedinica se navodi arapskim brojevima pre posebne oznake građe.

Npr. . - 1 elektronski disk
. - 2 elektronske kasete
. - 4 elektronska optička diska

5.1.3 Identifikacija posebnog formata optičkog diska, kada je poznat, se može zabeležiti u okruglim zagradama nakon posebne oznake građe za elektronski optički disk. Sledeći formati optičkih diskova se mogu označiti po potrebi: CD-I, CD-ROM, Foto CD.

Npr. . - 1 elektronski optički disk (CD-ROM)
. - 2 elektronska optička diska (Photo CD)
. - 1 elektronski optički disk (CD-I)

⁶ Ako se koristi opšta oznaka građe, termin "elektronski" se može izostaviti iz dodatog termina i drugih posebnih oznaka građe (*npr.* . - 2 optička diska).

Drugi posebni formati optičkih diskova se mogu zabeležiti ako je poznat njihov identitet i bibliografska agencija želi da ga zabeleži, a takav format je ustaljen u upotrebi i kod korisnika i kod proizvođača elektronskih izvora sa lokalnim pristupom.

5.2 Druge materijalne pojedinosti

5.2.1 Drugi element područja materijalnog opisa je podatak o drugim materijalnim pojedinostima, i ne obuhvata dimenzije fizičkog nosioca. Specifičnosti koje čine druge materijalne pojedinosti se navode po potrebi sledećim redosledom.

5.2.2 Skraćenica "sd." (sound), ili njen ekvivalent na drugom jeziku i/ili pismu* se daje po potrebi za publikaciju koja nosi zvuk ili za koju je utvrđeno da nosi ili proizvodi zvuk. Potrebna oprema za proizvodnju zvuka se navodi u napomeni (*vidi* 7.5.1).

Npr. . - 1 elektronski disk : sa zvukom

5.2.3 Osobina boje se navodi za publikaciju koja se prikazuje u dve ili više boja ili za koju je utvrđeno da produkuje dve ili više boja. Skraćenica "col." (colour), ili njen ekvivalent na drugom jeziku i/ili pismu** navodi se po potrebi. Ne navodi se skraćenica "black & white" (b&w)*** za publikaciju koja je dizajnirana da se prikazuje u jednoj boji (beloj, zelenoj ili boje ćilibara na tamnoj pozadini). Potrebna hardver za prikaz ili produkciju boje (*npr.* grafičke kartice, monitora u boji) se navodi u području napomena (*vidi* 7.5.1).

Npr. . - 2 elektronske kasete : u boji

. - 1 elektronski optički disk (CD-I) : sa zvukom, u boji

5.3 Dimenzije

5.3.1 Treći element područja materijalnog opisa je podatak koji se odnosi na dimenzije fizičkog nosioca, izražene u centimetrima i zaokružene na prvu sledeću veću celu vrednost. Termin se skraćuje sa "cm" (ili njegovim ekvivalentom na drugom jeziku i/ili pismu).⁷

5.3.2 Navedene dimenzije se odnose na samog fizičkog nosioca, nezavisno od spoljnih dimenzija bilo koje vrste kontejnera, uložnica ili kutija za disk (za postupak sa kontejnerima za niz publikacija *vidi* 5.3.3).

5.3.2.1 Navodi se prečnik za disk/optički disk ili kolot trake. Može se navesti i dužina i širina trake.

Npr. . - 1 elektronski disk : u boji ; 14 cm

. - 1 elektronski optički disk ; 12 cm

. - 1 elektronski kolot s trakom ; 26.7 cm

*sa zvukom - u zapisima na srpskom jeziku (*prim. prev.*)

** u boji - u zapisima na srpskom jeziku (*prim. prev.*)

*** c/b ili crno-beli - u zapisima na srpskom jeziku (*prim. prev.*)

⁷ Ukoliko je to prihvatljivije dimenzije mogu biti izražene u inčima (skraćenim sa "in.") umesto u centimetrima (*npr.* 3 1/2 in.)

5.3.2.2 Navodi se dužina prednje strane čip-kartridža.

Npr. . - 1 elektronski čip-kartridž : u boji ; 9 cm

5.3.2.3 Navodi se širina i visina kasete s trakom kada ona nije standardnih dimenzija (10 x 7 cm), navodi se takođe i širina trake kada nije standarda (4 mm)

Npr. . - 1 elektronska kasete s trakom : u boji ; 19 x 9 cm, 7 mm traka

5.3.3 Za publikacije u kutijama kao što su komplet elektronskih diskova/optičkih diskova, sa ili bez proratne građe, mogu se navesti dimenzije kontejnera. Alternativno, može se koristiti fraza "in container" (ili njen ekvivalent na drugom jeziku i/ili pismu*), ili izostaviti taj podatak.

Npr. . - 4 elektronske kasete : sa zvukom, u boji ; u kontejneru, 12 x 36 x 20 cm

5.3.4 Kada se publikacija sastoji od više od jednog fizičkog nosioca a oni se razlikuju po veličini, navode se dimenzije najmanjeg i najvećeg odvojene crticom.

Npr. . - 2 elektronska diska : u boji ; 9-14 cm

5.4 Podatak o proratnoj građi (neobavezno)

5.4.1 Četvrti element područja materijalnog opisa je podatak o proratnoj građi. Termin proratna građa se koristi za označavanje fizički odvojenog dela publikacije koji do sada nije opisan u području materijalnog opisa. Taj deo mogu činiti jedan od dva ili više međusobno nezavisnih sistema (*npr.* elektronski disk kombinovan sa zvučnom trakom i priručnikom) ili može biti manje važan deo publikacije (*npr.* brošura sa objašnjenjima). Alternativno, podatak o proratnoj građi se može navesti u sedmom području.

U slučaju izvora sa daljinskim pristupom kada se ne navodi materijalni opis (*vidi* peto područje, Uvodna napomena), proratna građa se opisuje u području napomena (7.5.3).

5.4.2 Proratna građa se može opisati ili terminima koje sa javljaju u publikaciji ili posredstvom odgovarajuće posebne oznake građe.

Npr. . - 2 elektronska diska ; 14 cm + 1 brošura

. - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : sa zvukom, u boji ; 12 cm + 1 zvučna kasete

5.4.3 Može se navesti i kratak materijalni opis proratne građe, koji dolazi nakon termina ili posebne oznake građe. Građa se obično opisuje prema odredbama 5.1-5.3 odgovarajućeg ISBD-a.

Npr. . - 2 elektronska diska ; 9 cm + priručnik (110 str. ; 23 cm)

5.4.4 Proratna građa se takođe može opisati nezavisno ili prema metodi opisa na više nivoa (*vidi* Dodatak A).

* u kontejneru - u zapisima na srpskom jeziku (*prim. prev.*)

6. PODRUČJE IZDAVAČKE CELINE

Uvodna napomena

Šesto područje sa koristi samo u slučaju kada su svi delovi publikacije objavljeni (ili postoji namera o tome) u istoj izdavačkoj celini ili kolu izdavačke celine. U drugim slučajevima podaci o izdavačkoj celini ili kolu se mogu navesti u području napomena.

Kada publikacija pripada više od jednoj izdavačkoj celini i/ili kolu, područje se ponavlja. Redosled elemenata je određen redosledom pojavljivanja izvora podatka za ovo područje; u slučaju jednake vrednosti elemenata, prati se redosled pojavljivanja podataka pronađenih u odabranom izvoru.

U slučaju izdavačke celine i kola, neophodno je konsultovati ISBD (S) zbog razumevanja elemenata odgovarajućih za šesto područje (*npr.* izbor izvora, preuzimanje podataka). Posebno je važno naznačiti objašnjenje termina "zajednički naslov" i "podređeni naslov" nalaze u ISBD (S)-u 0.3.3.1, gde je određeno da ovi termini korišćeni u odredbama, pokrivaju: (a) sve zajedničke stvarne naslove razdela; (b) one nadređene izdavačke celine/kola gde su naslovi kola podređeni.

Sadržaj

- 6.1 Stvarni naslov izdavačke celine ili kola
- 6.2 Upporedni naslov izdavačke celine ili kola
- 6.3 Podnaslov izdavačke celine ili kola (*neobavezno*)
- 6.4 Podaci o odgovornosti koji se odnosi na izdavačku celinu ili kolo
- 6.5 Međunarodni standardni serijski broj izdavačke celine ili kola
- 6.6 Numeracija izdavačke celine ili kola

Schema interpunkcije

- A. Području izdavačke celine prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -).
- B. Svaki podatak o izdavačkoj celini se navodi u okruglim zagradama (()).
- C. Drugom i svakom sledećem podatku o izdavačkoj celini prethodi razmak.
- D. Svakom uporednom naslovu prethodi razmak, znak jednako, razmak (=).
- E. Svakom podnaslovu prethodi razmak, dvotačka, razmak (:).
- F. Prvom podatku o odgovornosti prethodi razmak, kosa crta, razmak (/).
- G. Svakom sledećem podatku o odgovornosti prethodi razmak, tačka zarez, razmak (;), ukoliko ti podaci ne čine jedinstvenu frazu.
- H. Međunarodnom standardnom serijskom broju prethodi zarez, razmak (,).
- I. Numeraciji u okviru izdavačke celine ili kola prethodi razmak, tačka zarez, razmak (;).
- J. Oznaci razdela ili kola ili podređenom naslovu koji sledi iza zajedničkog naslova prethodi tačka, razmak (.).

- K. Podređenom naslovu koji se navodi nakon oznake razdela ili kola prethodi zarez, razmak (,).

Primeri:

- . - (Prva izdavačka celina) (Druga izdavačka celina)
- . - (Stvarni naslov izdavačke celine = Uporedni naslov izdavačke celine)
- . - (Stvarni naslov izdavačke celine : podnaslov izdavačke celine / Podatak o odgovornosti koji se odnosi na izdavačku celinu ; numeracija izdavačke celine)
- . - (Stvarni naslov izdavačke celine, ISSN ; numeracija izdavačke celine)
- . - (Zajednički naslov izdavačke celine. Oznaka razdela ili kola, Podređeni naslov)
- . - (Zajednički naslov izdavačke celine. Podređeni naslov = Uporedni zajednički naslov izdavačke celine. Uporedni podređeni naslov)

6.1 Stvarni naslov izdavačke celine ili kola

6.1.1 Stvarni naslov izdavačke celine ili kola odgovara glavnom stvarnom naslovu u bibliografskom opisu izdavačkih celina ili kola kada se opisuju kao serijske publikacije prema odredbama prvog područja ISBD(S)-a.

- Npr.* . - (Interactive digital computer teaching models)
. - (Canadian travel surveys)
. - (Acornsoft business)

6.1.2 Stvarni naslov se navodi kada se nađe u glavnom izvoru podataka. Tekst se u celini preuzima, ali ne obavezno velika slova i interpunkcija.

- Npr.* . - (Sources urbaines canadeinnes)

6.1.3 Kada kolo ima zaseban naslov, on se navodi u šestom području. Naslov niza izdavačke celine se navodi u sedmom području.

- Npr.* . - (Applied statistics and econometrics ; 27)

Napomena: Nadređena izdavačka celina: Multicollinearty and estimation studies

6.1.4 Kada je stvarni naslov sastavljen od zajedničkog naslova i naslova razdela ili podređenog naslova kola, prvo se navodi zajednički naslov, zatim oznaka razdela ili kola i/ili naslov razdela ili kola. Zajednički naslov se ne ponavlja u sedmom području.

- Npr.* . - (National income patterns. Series 3, Indonesia)
. - (Mathematics and science series. Concepts ; 2)
. - (Super graphics. Series I ; 2)

6.1.5 Kada je opisivana publikacija zaseban deo višetomnog izvora, stvarni naslov izdavačke celine je glavni stvarni naslov celog višetomnog izvora prema odredbama prvog područja ISBD (ER)-a.

- Npr.* . - (Dune ; vol. 4)
. - (Selected works of Herman Melville ; vol. 2)

6.2 Uporedni naslov izdavačke celine ili kola

6.2.1 Kada se stvarni naslov izdavačke celine ili kola pojavljuje u glavnom izvoru podataka na više od jednog jezika i/ili pisma, navode se uporedni naslovi izdavačke celine.

Npr. . - (Travaux de recherche en science sociale = Research monographs in the social sciences)

6.2.2 Kada se stvarni naslov izdavačke celine sastoji od zajedničkog naslova i podređenog naslova, uporedni zajednički naslov i uporedni podređeni naslov se navode nakon celog stvarnog naslova.

6.3 Podnaslov izdavačke celini ili kola (*neobavezno*)

6.3.1 Podnaslov koji se odnosi na izdavačku celinu ili kolo se može navesti kada se nalazi u glavnom izvoru podataka i kada se smatra važnim za identifikaciju izdavačke celine.

Npr. . - (Verbal skills : writing and reporting)
. - (Introduction to technology : medieval to modern times)

6.3.2 Kada se stvarni naslov izdavačke celine sastoji od zajedničkog naslova i podređenog naslova, podnaslov se navodi nakon dela stvarnog naslova na koji se odnosi. U slučaju nedoumice, navodi se nakon celog stvarnog naslova.

Npr. . - (Pricing and bying. Module 5, Patterns : automobile prices)
. - (Enquêtes et recherches statistiques : travaux en cours. Canada)

6.3.3 Podatak o izdanju koji se odnosi na izdavačku celinu se tretira kao podnaslov. Navodi se u skladu sa odredbama drugog područja.

Npr. . - (Computer simulaton modules : 2nd ed.)

6.4 Podaci o odgovornosti koji se odnose na izdavačku celinu ili kolo

6.4.1 Kada je stvarni naslov izdavačke celine generički pojam, prvi podatak o odgovornosti je obavezan. U ostalim slučajevima, prvi i sledeći podaci o odgovornosti se mogu navesti kada se javljaju u publikaciji i kada se to smatra neophodnim za identifikaciju izdavačke celine.

Npr. . - (Collected software / American University, English Language Institute)
. - (Plays / Eugene O'Neill)

Mogu se navesti uporedni podaci o odgovornosti, svakom prethodi razmak, znak jednako, razmak.

Npr. . - (Research reports / Canadian Transport Commission, Research Branch = Commission canadienne des transports, Direction de la recherche)

6.4.2 Kada se stvarni naslov sastoji od zajedničkog naslova i podređenog naslova, svaki podatak o odovornosti se navodi nakon onog dela naslova na koji se odnosi. U slučaju nedoumice, navodi se nakon celog stvarnog naslova izdavačke celine.

6.5 Međunarodni standardni serijski broj izdavačke celine ili kola

6.5.1 Međunarodni standardni serijski broj (ISSN) koji se odnosi na izdavačku celinu ili kolo se navodi kada je poznat i preuzima se prema odgovarajućem standardu.

Npr. . - (Elsevier's interactive anatomy, ISSN 0929-2225)

6.5.2 Kada se stvarni naslov izdavačke celine sastoji od zasebnog naslova kola, ISSN niza izdavačke celine se navodi u sedmom području zajedno sa naslovom na koji se odnosi.

6.5.3 Kada se stvarni naslov izdavačke celine sastoji od zajedničkog naslova i podređenog naslova, ISSN zajedničkog naslova se izostavlja u šestom području a navodi se u sedmom.

Npr. . - (Der Landkreis. Ausgabe Hessen, ISSN 0340-3246)

Napomena: ISSN nadređene izdavačke celine: ISSN 0342-2259

6.6 Numeracija izdavačke celine ili kola

6.6.1 Numeracija publikacije u okviru izdavačke celine ili kola se navodi terminima koji se pojavljuju u publikaciji. Mogu se koristiti standardne skraćenice. Arapskim brojevima se zamenjuju ostali brojevi ili numeracija izražena rečima.

Npr. . - (Multimedia learning series ; vol. 2)

. - (Visit Canada series ; vol. C)

. - (Computer simulation games ; module 5)

. - (BTS research report ; 2)

6.6.2 Kada se stvarni naslov izdavačke celine sastoji od zajedničkog naslova i podređenog naslova, numeracija zajedničkog naslova se izostavlja. U napomeni se može navesti odgovarajuća numeracija izdavačke celine ili kola.

Npr. . - (Contracts and similarities in sibilings. Series A, Young brothers and sisters (12-21) ; no. 1)

Napomena: Numeracija nadređene izdavačke celine: no. 6

6.6.3 Kada su delovi višetomnog izvora u okviru jedne izdavačke celine numerisani, navodi se prvi i poslednji broj i/ili slovo odvojeni crticom, ukoliko je numeracija kontinuirana. U drugim slučajevima navode se svi brojevi/slova.

Npr. ; vol. 10-13

; A, C, M

; 2051-2059

7. PODRUČJE NAPOMENA

Sadržaj

Napomene određuju i detaljno objašnjavaju formalni opis u slučajevima kada pravila za takav opis ne dozvoljavaju uključivanje određenih informacija. Stoga, mogu da se odnose na bilo koji aspekt materijalne izrade publikacije ili njenog sadržaja.

Napomene, po svojoj prirodi, ne mogu biti pobrojane u potpunosti, ali se mogu kategorizovati prema područjima ISBD (ER)-a. Osim napomena koje se odnose na ova područja, mogu postojati i napomene koje se odnose na opis publikacije, a ne odnose se ni na jedno područje ISBD. Osim kada je to izričito naglašeno, napomene i njihov redosled navođenja je neobavezan. Ipak, prilikom opisa na osnovu ISBD (ER)-a, napomene o sistemskim zahtevnostima (*vidi* 7.5.1) i načinu pristupa (*vidi* 7.5.2), u ovom redosledu, prethode svim ostalim napomenama.

Schema interpunkcije

Svaka napomena se od sledeće odvaja tačkom, razmakom, povlakom i razmakom (. -). Oni se izostavljaju ili se zamenjuju tačkom kada se svaka napomena navodi u zasebnom redu. Preporučuje se da se, po potrebi, u okviru napomena pridržavamo interpunkcije iz 1-6. područja; *npr.* naslov se od podataka o odgovornosti razdvaja sa razmak, kosa crta, razmak (/).

7.1 Napomene o području stvarnih naslova i podataka o odgovornosti

7.1.1 Napomene o glavnom stvarnom naslovu

7.1.1.1 Napomene o jeziku i prevodu ili preradi dela

Kada se radi o prevodu ili preradi nekog dela, naslov originalnog dela se navodi u napomeni. Ova napomena može označavati jezik koji se koristi u publikaciji i opisivati vezu sa drugim publikacijama.

Npr. . - Na nemačkom
. - Ekranski prikazi na francuskom i engleskom
. - Prerada: Draculus. 1994
. - Prevod dela: Als de dood

Kada publikacija sadrži više samostalno sadržajnih radova, napomene o prevodu mogu biti uključene u napomenu o sadržaju.

7.1.1.2 Napomene o izvoru glavnog stvarnog naslova (*obavezno*)

Izvor glavnog stvarnog naslova se beleži u svim slučajevima.

- Npr.*
- . - Nasl. sa naslovnog ekrana
 - . - Nasl. sa ključa šifara
 - . - Nasl. sa kontejnera
 - . - Nasl. sa etikete na videodisku
 - . - Nasl. katalogizatora
 - . - Nasl. sa IFLANET startne stranice
 - . - Nasl. sa prvog prikaza podataka
 - . - Nasl. iz TEI zaglavlja
 - . - Nasl. sa odštampanog naslovnog ekrana
 - . - Nasl. iz predmetnog reda ili zaglavlja elektronske pošte

7.1.1.3 Napomena o sporednim stvarnim i transliterisanim naslovima

- Npr.*
- . - Nasl. na ključu šifara: New Democratic Party of Ontario, 1967
 - . - Nasl. na kontejneru: Interactive cells
 - . - "Personal finances and other applications" - nasl. na drugom naslovnom ekranu
 - . - HTML nasl.: CyberMedia
 - . - Nasl. datoteke: DUB.1

Interno dodeljen naziv datoteke se navodi prema 7.13

7.1.2 Napomene o prirodi, svrsi, umetničkoj formi ili nameni publikacije

U napomeni se može navesti žanr ili druga intelektualna kategorija kojoj publikacija pripada.

- Npr.*
- . - Interaktivna avanturistička igra
 - . - Tabela izračunavanja sa mogućnošću obrade teksta i grafike
 - . - Model simulacije ekonomije SAD prema Whartonovom ekonometrijskom modelu
 - . - Kombinovana analiza vremenskih serija i sistem za iscrtavanje grafova
 - . - Program za obradu slika na bazi nijansi sive

7.1.3 Napomene o uporednim stvarnim naslovima i podnaslovima

&

7.1.4 Uporedni stvarni naslovi i podnaslovi koji se javljaju u glavnom izvoru podataka mogu se navesti u napomeni u slučaju da se ne mogu navesti u prvom području.

- Npr.*
- . - Podnasl. (sa kontejnera): Gaining financial independence
 - . - Uporedni nasl. (sa naslovnog ekrana): Les techniques de la prévision à court terme

7.1.5 Napomene o podacima o odgovornosti

Ove napomene mogu uključiti podatke o odgovornosti koji nisu preuzeti iz publikacije (*vidi* 1.5.4.2), napomene o varijantnim ili proširenim oblicima imena osoba ili nazivima kolektivnih tela povezanih sa delom, koja se ne mogu uključiti u druga područja opisa (zbog *npr.* nedefinisanosti njihove funkcije), napomene o

osobama ili telima u vezi sa tehničkom produkcijom, administrativnom ili konsultantskom ulogom prilikom izrade dela i napomene o osobama ili kolektivnim telima koji su u vezi s prethodnim izdanjima publikacije koji obrađujemo.

- Npr.*
- . - Podaci prikupljeni u saradnji sa Kristijanom Klapišom, École pratique des hautes études, Paris
 - . - Animator Gari Simski ; konsultant Mikro indatastriz
 - . - Sistem dizajner Henri Letou ; zvuk LF Akustiks
 - . - Etiketa na kontejneru: Arizona Arts and Science Council
 - . - Priredili Čarls Litl i Vilijam Surver ; dizajn videodiska i steka hiperkartice magacina Mark Tarner ; programiranje steka hiperkartice Helen Bruks
 - . - Pripovedač i pisac teksta: Alen Rič
 - . - Programer Lesli Olfson ; priručnik Džin Fakuri
 - . - Puno ime producenta: Jason A. Delaire

7.2 Napomene o izdanju i bibliografskom poreklu publikacije

7.2.1 Napomene o izvoru podataka o izdanju (*obavezna je* ako se može primeniti)

Izvor podataka o izdanju biće zabaležen kada god se razlikuje od izvora naslova.

- Npr.*
- . - Podatak o izd. sa brošure
 - . - Podatak o izd. sa etikete sa diska
 - . - Podatak o izd. iz informacije na kraju izvora

7.2.2 Napomene o bibliografskom poreklu publikacije

One mogu uključiti napomene o čestoj promeni sadržaja elektronskog izvora sa daljinskim pristupom.

- Npr.*
- . - Često se dopunjava; Poslednja dopuna 18.02.1997
 - . - Dopunjava se nedejno
 - . - Dopunjava se stalno; Verzija 7 datirana: 5. maj 1997

Mogu obuhvatati i detalje o odnosu sa drugim publikacijama ili izdanjima, uključujući i ponovno izdanje.

- Npr.*
- . - Program je prvobitno izdao Educational Software 1994
 - . - Elektronska verzija štampane publikacije izdate 1989
 - . - Prethodno: German Embassy study
 - . - Prvobitni delovi teksta objavljeni 1984. i 1987. digitalizovani i dostupni onlajn
 - . - Ponovljeni pregled autora iz 1993
 - . - "Multimedia Master version of the original 1985 two videodisc version"
→ kontejner
 - . - Prema: Health interiew survey 1996

Sledeći datumi se mogu navesti ako su relevantni za sadržaj, korišćenje ili stanje elektronskog izvora.

- Datum(i) pokriveni sadržajem podataka
- Datum(i) kada su prikupljeni podaci
- Datum(i) dodatnih dokumentata i proratne građe koja nije opisana odvojeno.

Npr.

- . - Propovedi Nove Engleske, 1802-1918
- . - Prvi krug intervju: april 1991; drugi krug: januar 1992
- . - Podaci su predstavljeni na osnovu popisa iz 1990
- . - Podaci prikupljeni u maju i junu 1995
- . - Dodatni dokumenti za studente druge i treće godine od 1993-1995
- . - Priručnik datiran 1994

7.3 Napomene koje se odnose na vrstu i opseg i druge osobine izvora

One mogu uključiti informacije o vrsti i opsegu izvora koje dopunjuju formalne podatke navedene u trećem području, i napomene o drugim osobinama izvora.

- Npr.*
- . - Opseg izvora: 100, 300, 220, 500 iskaza
 - . - Opseg izvora: 600, 12.000, 1613, 1000 zapisa
 - . - Opseg izvora nepoznat
 - . - Opseg izvora varira
 - . - Program može podržavati do 2000 zapisa
 - . - Maksimalna veličina zapisa: 2800 bajtova
 - . - Struktura datoteke: Hijerarhijska
 - . - Broj varijabli: 960
 - . - Broj rutina: 102
 - . - Kompjuterizovan izvor od 3000 zapisa

7.4 Napomene o izdavanju, distribuciji, itd.

Mogu uključiti podatke o drugim izdavačima, producentima ili distributerima publikacije, napomene o različitim izdanjima, produkciji ili distribuciji, itd., informacije i dodatne datume.

- Npr.*
- . - Distributer u U. K.: ILIP Services
 - . - Mesto izdavanja na etiketi kontejnera: Taftville (Conn.) : Science Association, Washington D. C.
 - . - Etiketa na disku je datirana: cop. 1992
 - . - Cop. 1989, 1992

7.5 Napomene o sistemskim zahtevima i materijalnom opisu

7.5.1 Napomene o sistemskim zahtevima (*obavezno* za elektronske izvore sa lokalnim pristupom)

Sistemski zahtevi koji su uslov za korišćenje publikacije, obavezno se beleže u napomeni za sve elektronske izvore sa lokalnim pristupom.

Sistemski zahtevi se beleže kao prva napomena. Ovi zahtevi mogu uključiti jedan ili više tehničkih detalja, obično datih u sledećem redosledu kojima prethodi "Sistemski zahtevi" (ili njegov ekvivalent na drugom jeziku i/ili pismu).

Naziv, model i/ili broj mašine(a)

Potrebna memorija

Naziv(i) operativnog(ih) sistema
Softverski zahtevi (uključujući i programski jezik)
Periferijski uređaj(i)
Modifikacije hardvera (lokalne)

Svakoj zahtevnosti, osim prvoj, prethodi tačka zarez, razmak.

Kada se publikacija sastoji od dva ili više različitih fizičkih nosilaca (*npr.* interaktivna multimedijalna publikacija koja se sastoji od elektronskog diska i video-diska), napomene o zasebnim sistemskim zahtevima se mogu navesti razdvojeno da naglase različitost sistema. Alternativno, bibliografska agencija može odabrati da navede zahtevnosti za oba nosioca u jednoj napomeni.

Npr. . - Sistemski zahtevi: Macintosh; najmanje 1MB; Sistem 6.0.5 ili noviji; HyperCard verzija 1.0 ili novija; Čitač diska; Čitač video-diska (Pioneer 2200, 4200, 6000A, 6010A, 8000); RS232 kabl (od Macintosh do videodisk čitača)
Obješnjenje: Jedna napomena o sistemskim zahtevima za različite fizičke nosioce (elektronski disk i video-disk).

. - Sistemski zahtevi za elektronski disk: Macintosh; najmanje 1MB; Sistem 6.0.5 ili noviji; HyperCard verzija 1.0 ili novija; Čitač diska; kabl (od Macintosh do čitača video-diska)

Obješnjenje: Odvojena napomena za sistemske zahteve za različite fizičke nosioce.

. - Sistemski zahtevi za video-disk: Čitač laserskih diskova (Pioneer 2200, 4200, 6000A, 6010A, 8000)

Obješnjenje: Odvojena napomena za sistemske zahteve za različite fizičke nosioce.

. - Sistemski zahtevi: Zahteva BinHex 4.0 za konvertovanje binarnih datoteka

. - Sistemski zahtevi: 386SX procesor ili snažniji; 2MB RAM (4M se preporučuje); Windows 3.0 ili noviji; hard disk sa 8MB slobodnog prostora; VGA adapter; monitor u boji; miš

. - Sistemski zahtevi: UNIX radna stanica sa Mosaic softverom

. - Sistemski zahtevi: Philips-ov interaktivni kompakt disk (CD-I) čitač sa kolor monitorom.

7.5.2 Napomene koje se odnose na način pristupa (*obavezne* su za sve izvore sa daljinskim pristupom)

Način pristupa se beleži u napomeni za sve izvore sa daljinskim pristupom.

Način pristupa se navodi kao druga napomena, nakon napomene o sistemskim zahtevnostima (*vidi* 7.5.1), ako je data, i prethodi joj "Način pristupa" (ili njegov ekvivalent na drugom jeziku i/ili pismu). U odsustvu napomene o sistemskim zahtevnostima, napomena o načinu pristupa se navodi kao prva.

- Npr.* . - Način pristupa: Lexis sistem. Zahteva se pretplata kod Mead Data Central, Inc.
. - Način pristupa: World Wide Web. URL: <http://WWW.un-org>
. - Način pristupa: Internet preko <ftp://ftp.nevada.edu>
. - Način pristupa: Gopher://<gopher.peabody.yale.edu>
. - Način pristupa: Computer university network
. - Način pristupa: Miknet

7.5.3 Napomene o materijalnom opisu

Mogu obuhvatiti dodatne podatke o materijalnom opisu publikacije dopunjujući formalne podatke navedene u petom području, i podatke o posebnim materijalnim pojedinostima. Takođe mogu uključivati napomene o materijalnim aspektima u vezi sa zvukom i slikom izvora dostupnog daljinskim pristupom, opisanog prema odredbama trećeg područja.

Mogu uključiti napomene o varijacijama fizičkih nosilaca, napomene o dostupnosti publikacije na drugom medijumu ili u verzijama koje odgovaraju drugoj mašini ili operativnom sistemu, napomene o materijalnom prikazu podataka, napomene o načinu snimanja publikacije, napomene o kontejnerima, napomene o odnosu između različitih vrsta materijala u jednoj publikaciji i napomene o propratnoj građi za publikacije koje nisu opisane u petom području i za publikacije koje su izdate na izvoru dostupnom daljinskim pristupom, koji je opisan u skladu sa odredbama trećeg područja.

- Npr.* . - Digitalni i analogni kanali na engleskom i nemačkom
. - Takođe izdat za IBM PC i PC kompatibilne
. - Dostupno i u ASCII i PostScript verziji
. - Kontejner: 32 x 236 x 16 cm
. - Zvučna stereo kasetna
. - Nekoliko programa sadrži zvuk
. - Slike u JPEG formatu
. - Takođe dostupno na Internetu
. - Dokumentacija: Comprehensive occupational health nursing preparation / principal investigator, Daniel Murphy. - Houston (TX) : Data Health Nursing Publishers, cop. 1994.
ISBN 0-87301-605-6
Objašnjenje: Propratna građa za elektronski izvor sa daljinskim pristupom.
. - Snimljeno na 9 staza na traci

7.6 Napomene o izdavačkoj celini

Mogu uključiti napomene koje daju informacije o izdavačkoj celini u okviru koje je publikacija izdata.

- Npr.* . - Prvobitno izdato u izdavačkoj celini: Science today

7.7 Napomene o sadržaju

Mogu obuhvatati sadržaj publikacije, uključujući po potrebi i podatke o odgovornosti, podatke o opsegu, itd., napomene o drugim dodacima kao što su registri, prilozi, itd.

Npr. . - Sadržaj: Trap and guess. Bumblebung ; Hidden treasures
. - Sadržaj: Cohort file 1. Mature man (45-59 yrs.) ; Cohort file 2. Mature woman (45-59 yrs.) ; Cohort file 3. Young boys (14-24 yrs.) ; Cohort file 4. Young girls (14-24 yrs.)

. - Sadržaj: 1. Mixmatch / J. Broady and L. M. Tiems. Ollie the otter / Dana Brynner. 2. Capture the play / Paul Edelstein. Winner take all / Jennifer drake. Listen and learn

. - Sadržaj: 1. 1985-1989 ; 2. 1990-1995

. - Sadržaj: CD-ROM data (1:29) - The young person's guide to the orchestra (16:27) - Extra audio examples (55:43)

. - Sadrži podatke o svih 50 država

. - Broj intervjuisanih: 600 javnih službenika

. - Sadrži 1200 vremenskih serija

. - Uključuje uputnice na skupne izveštaje o demografskim podacima SAD

Za opis na više nivoa *vidi* Dodatak A.

7.8 Napomene o dostupnosti

Mogu uključiti napomene o ograničenim izdanjima ili distribuciji.

Npr. . - Izdato u 250 kopija
. - Softver u javnom vlasništvu

7.9 Napomene koje se odnose na sam opisivani izvor

Mogu uključiti napomene o izdanju na kome je zasnovan opis dinamičkog elektronskog izvora sa daljinskim pristupom.

Npr. . - Opis zasnovan na verziji datiranoj: 4. oktobar 1997 13:22:11
. - Opis zasnovan na: Vol. 3, no. 3 (May/June 1995)
. - Opis zasnovan na matičnoj stranici datiranoj:09/06/96
. - Opis izvora na dan: 19. maja 1996

7.10 Napomene s kratkim sadržajem (apstraktom)

Kratak sadržaj (apstrakt) donosi činjeničke, objektivne ocene predmeta publikacije. U sadržaju i izražavanju napomena se može pridržavati izraza preuzetih iz publikacije,

njenog kontejnera, dokumentacije ili proratne tekstualne građe. Mogu se uključiti i podaci o posebnim tehnikama korišćenja ili obrade građe.

Npr. . - Koristi situacije pri kupovini u supermarketima i radnjama u svrhu ilustracije osnovnih matematičkih operacija, kao što su sabiranje, oduzimanje, množenje i deljenje. Sadrži i vežbe za proveru i utvrđivanje znanja.

. - Pruža informacije o visokim civilnim službenicima u federalnim agencijama SAD, uključujući i lične karakteristike, podatke o obrazovanju i prethodna zaposlenja

. - Interaktivno multimedijalno sredstvo za proučavanje anatomije čoveka. Korisnici mogu izabrati pogled spreda, odpozadi, iz sredine ili sa strane, svaki sa mnoštvom preseka, kao i određeni rod ili rasu.

7.11 Napomene o upotrebi odnosno ciljnoj grupi

Ove napomene, obično uzete iz podataka o publikaciji ili iz same publikacije, daju objektivne informacije za potencijalnu ili preporučenu upotrebu publikacije i/ili ciljnu grupu. Ove napomene takođe mogu precizirati neka ograničenja za korišćenje publikacije.

Npr. . - Za uzrast 3-6 godina
. - Samo za službenike javne uprave
. - Napravljeno za stručnjake iz oblasti analize prostornih podataka (geografe, planere, metereologe, itd.)
. - Namenjeno studentima viših škola sa poznavanjem algebre
. - Izvor nedostupan do januara 2010
. - Samo za bibliotečko osoblje

7.12 Napomene o brojevima

Ove napomene se odnose na brojeve koji nisu ISBN (*vidi* 8.1).

Npr. . - Dodatni broj na etiketi: A-096
. - "M1 527" - kontejner
. - Broj studije ICPSR: 0003

7.13 Sve druge napomene specifične za ostale ISBD-e ili one za koje bibliografska agencija smatra da su važne

U ISBD (ER)-u ove napomene uključuju interno dodeljeni naziv datoteke, i napomene o datumu kopiranja izvora iz nekog izvora ili u drugi izvor.

Npr. . - Interno ime niza podataka: RBBIT.1
. - Interni naziv datoteke: MENSAT
. - Izvor kopiran oktobra 1996 iz lokalne mreže.

8. STANDARDNI BROJ (ILI ALTERNATIVA) I PODACI DOSTUPNOSTI

Uvodna napomena

Ovo područje se može ponoviti kada postoji više od jednog standardnog broja (ili alternative),

A. zato što je publikacija izdata na više od jednog medijuma ili ima više od jednog izdavača, producenta, disrtibutera. itd.

Ili

B. zato što ima standardni broj (ili alternativu) za posebnu jedinicu i standardni broj (ili alternativu) za čitav komplet kome pripada.

U oba slučaja, standardni broj (ili alternativa) koji jedinstveno identifikuje publikaciju se navodi na prvom mestu. Drugi brojevi (*npr.* za čitav komplet, za druge izdavače) se navode zatim, ponavljajući čitavo područje.

Ako je naslov kompleta naveden u šestom području, standardni broj (ili alternativa) za čitav komplet se ne daje s njim, već u osmom području sa standardnim brojem(vima) (ili alternativom(ma)) za svako pojedinačno delo(a).

Svakom standardnom broju (ili alternativu) može slediti objašnjenje, ukoliko je to potrebno za identifikaciju publikacije i/ili podatke o dostupnosti i/ili cena, kojoj takođe može slediti objašnjenje. Ako se standardni broj (ili alternativa) ponavlja, mora postojati objašnjenje.

Standardni brojevi (ili alternative) koji se javljaju u publikaciji a odnose se na bibliografsko poreklo publikacije, ne navode se u osmom području. Kada se smatra da su značajni navode se u sedmom području.

Sadržaj

- 8.1 Standardni broj (ili alternativa)
- 8.2 Ključni naslov vezan za ISSN
- 8.3 Podaci o dostupnosti i/ili cena (*neobavezno*)

Shema interpunkcije

- A. Standardnom broju (ili alternativu) i podacima o dostupnosti prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -).
- B. Ključnom naslovu prethodi razmak, znak jednako, razmak (=).
- C. Podacima o dostupnosti i/ili ceni prethodi razmak, dvotačka, razmak (:).

- D. Objašnjenje dodato ili standardnom broju (ili alternativni) ili podacima o dostupnosti i/ili ceni navodi se u okruglim zagradama (()).
- E. Svakom sledećem standardnom broju (ili alternativni) i podacima o dostupnosti i/ili ceni prethodi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -) ukoliko područja nisu jasno odvojena novim redom, štamparski ili uvlačenjem reda, u kojim slučajevima se tačka, razmak, povlaka, razmak mogu izostaviti ili zameniti tačkom datom na kraju prethodnog područja.

Primeri

- . - ISBN (*objašnjenje*) : cena
- . - ISBN (*objašnjenje*) : cena. - ISBN (*objašnjenje*) : cena
- . - ISBN : cena (*objašnjenje*)
- . - Uslovi nabavke

8.1 Standardni broj (ili alternativa)

8.1.1 ISBN ili neki drugi standardni broj se navodi kada je poznat.

8.1.2 Standardnom broju prethodi ISBN, ISSN, itd., preuzima se u skladu sa odgovarajućim standardom.

Npr. . - ISBN 0-7216-1213-X

8.1.3 Kada je standardni broj netačno odštampan u publikaciji, ako je poznat, navodi se tačan broj iza koga sledi tačka, razmak, povlaka, razmak i netačan broj u obliku u kojem se pojavljuje i objašnjenje "netačan" (ili njegov ekvivalent na drugom jeziku i/ili pismu) u okruglim zagradama.

Npr. . - ISBN 0-340-16427-1. - ISBN 0-340-16437-2 (netačan)

8.1.4 Kada publikacija ima više od jednog standardnog broja (ili alternative) zato što je izdata na više od jednog fizičkog nosioca, ili od strane više od jednog izdavača, producenta, distributera, itd., beleži se svaki standardni broj (ili alternativa) kome sledi objašnjenje i podaci o dostupnosti ili naziv izdavača, producenta, distributera, itd. koji se odnosi na taj broj. Uzastopnim podacima sledi tačka, razmak, povlaka, razmak (. -).

8.2 Ključni naslov vezan za ISSN: *vidi* odredbe ISBD (S)

8.3 Podaci o dostupnosti i/ili cena (*neobavezno*)

8.3.1 Podatak o dostupnosti publikacije se može navesti. U slučajevima kada se publikacija nalazi u prodaji cena se navodi brojevima sa standardnom zvaničnom oznakom valute. Uslovi iznajmljivanja publikacije se navode kao takvi.

Npr. : £2.05
: 950 FRF
: udžbenik nije namenjen prodaji
: za iznajmljivanje
: besplatno za obrazovne institucije

: \$325.00
: 500 DKK

8.3.2 Objašnjenja o podacima o dostupnosti i/ili nabavci se navode u okruglim zagradama

Npr. : £8.16 (£6.25 do 01.01.1996.)
: \$129.00 (\$100.00 za fakultete)
: \$49.00 (\$59.00 sa vežbankom)

Opšte napomene o podacima o dostupnosti i/ili ceni publikacije se mogu navesti u sedmom području (*vidi* 7.8).

Dodatak A: Opis na više nivoa

Opis na više nivoa je jedan od više načina bibliografske obrade delova. Sledeći primeri su navedeni samo kao ilustracija različitih mogućnosti opisa na jednom nivou:

- A. neki opisi prikazuju kao glavni stvarni naslov zajednički naslov, sa navođenjem naslova delova publikacije u napomeni o sadržaju (*primer 7.7*);
- B. neki opisi prikazuju kao glavni stvarni naslov naslov svakog pojedinačnog dela, sa zajedničkim naslovom datim u području izdavačke celine (*primer 6.1.5*);
- C. neki opisi prikazuju kao glavni stvarni naslov kombinaciju (a) zajedničkog naslova i (b) naslova dela publikacije (*primer 1.1.2.7*);
- D. neki opisi prikazuju analitički opis sastavnih delova (*primer IFLA Guidelines for Application of the ISBDs to the Description of Component Parts*).*

Opis na više nivoa se zasniva na podeli podataka za opis na dva ili više nivoa. Prvi nivo sadrži podatke zajedničke za celinu ili glavnu jedinicu. Drugi i sledeći nivoi sadrže podatke koji se odnose na svaku zasebnu jedinicu. Obrada se vrši na onoliko nivoa na koliko je to potrebno da bi u potpunosti opisali publikaciju i sve njene delove.

Na svakom nivou elementi opisa se navode istim redosledom i sa istom interpunkcijom kao i za jedinstvenu publikaciju. Neki podaci mogu biti navedeni na više od jednog nivoa. Kada naslovu dela publikacije prethodi broj ili oznaka dela, ta dva podatka se odvajaju sa dvotačka, razmak (:).

Upotreba opisa na više nivoa u ISBD (ER)-u:

- A. Opis fizički odvojenih jedinica višetomne publikacije.
Npr. (elektronski izvori sa lokalnim pristupom)
Visible speech [Elektronski izvor] / editor, Howard Bibb. - West Waterford (CT) : Partners in Speech, cop. 1994- . - elektronski diskovi : sa zvukom ; 9-14 cm.
Sistemske zahteve: 386 CPU ili brža; 4Mb RAM; Windows 3.1 ili noviji; hard disk (5Mb prostora).
Naslov sa ekrana.
Izdato i na CD-ROM-u.

Vol. 1: Segmentals / introduced by Alex Hanes-White. - cop. 1994. - 1 elektronski disk ; 14 cm.

* "Uputstvo za primenu ISBD u opisu komponentnih delova". Novi Sad : Biblioteka Matice srpske, 1989 (*prim. prev.*)

Vol. 2: Supersegmentals / by Marry Loftus. - cop. 1995. - 2 elektronska diska ; 9 cm + priručnik (104 str. ; 23 cm)

- B. Opis fizički odvojenih publikacija dodatih ili propratnih drugoj publikaciji (vidi 5.4.4 i 7.7).

Npr. (elektronski izvori sa lokalnim pristupom)

Learn to speak French. Module 1, Beginer level [Elektronski izvor]. - Cleveland (OH) : Polyglot Media, cop. 1994. - 1 elektronski optički disk (CD-ROM) : sa zvukom, u boji ; 12 cm.

Sistemske zahteve: IBM-kompatibilni PC; DOS 5.0 ili noviji; 1MB RAM; hard disk sa 10 MB slobodnog prostora; CD-ROM čitač

Naslov sa etikete na disku.

Learn to speak French. Module 1, Beginer level / Greg Clifton. - [New York] : Hyperglot Publishers, [1994]. - 128 str. : ilustr. ; 28 cm.

Alternativno, cela publikacija se može opisati na jednom nivou, sa podacima za delove u napomeni.

Npr. (elektronski izvor sa daljinskim pristupom)

City of bits [Elektronski izvor] : space, place, and service. – Electronic online service. – [Cambridge, Mass.] : MIT, cop. 1995.

Sistemske zahteve: Web pretraživač; program za pregledanje video zapisa *npr.* QuickTime ili MPEGPLAY.

Način pristupa: Internet. URL: <http://mitpress.mit.edu/CityofBits/>.

Naslov sa naslovnog ekrana.

Opis zasnovan na stanju na dan: 10. avgust 1996.

Sadržaj: 1. Pulling glass. - 2. Electronic agoras. - 3. Cyborg citizens. - 4. Recombinant architecture. - 5. Soft cities. - 6. Bit biz. - 7. Getting to the good bits.

(elektronski izvor sa lokalnim pristupom)

Visible speech [Elektronski izvor] / editor, Harold Bibb. - West Hartford (CT) : Partners in Speech, cop. 1994- . - elektronski diskovi : sa zvukom ; 9-14 cm.

Sistemske zahteve: 386 CPU ili brža; 4Mb RAM; Windows 3.1 ili noviji; hard disk (5 Mb slobodnog prostora).

Naslov sa naslovnog ekrana.

Izdato i na CD-ROM-u.

Sadržaj: Vol. 1. Segmentals / introduced by Alex Hanes-White. - Vol. 2. Supersegmentals / by Mary Loftus.

Dodatak B: Dvosmerni zapisi

Dvosmerni zapisi su zapisi sa više pisama, pisani pismima sleva na desno i zdesna na levo.

Svaka promena pisma započinje u novom redu na odgovarajućoj margini, osim ako se smer pisma menja u okviru jednog elementa. Propisana interpunkcija se navodi na početku novog elementa načinom koji zahteva to pismo, osim za tačku, zarez ili tačku zarez koji su dati na kraju prethodnog elementa načinom tog pisma (*vidi* i 0.4). Ipak, tačka u okviru tačke, zareza, razmaka, zareza (. -) završava prethodni element a povlaka započinje sledeći element u novom redu na odgovarajućoj margini.

Npr. Kuwait business statistics [Elektronski izvor]

- Kuwait City : Dar al Nasher, cop. 1996.

(*prvo su navedeni podaci na engleskom*)

= Kuwait business statistics.

- Kuwait City : Dar al Nasher, cop. 1996.

(*prvo su navedeni podaci na arapskom*)

Dodatak C: Preporučene opšte oznake građe, oznake izvora i posebne oznake građe sa njihovim definicijama.

Sledeća lista opštih oznaka građe, oznaka izvora i posebnih oznaka građe sa njihovim definicijama se preporučuje za upotrebu pri izradi zapisa na srpskom jeziku, u skladu sa ISBD (ER)-om. Oznake izvora i posebne oznake građe su navedene dvojako: sa i bez termina "elektronski". Definicije oznaka izvora i posebnih oznaka građe su navedene bez termina "elektronski".

Opšta oznaka građe:

Elektronski izvor

Oznake izvora sa terminom "elektronski" u oznakama:

Elektronski podaci

Elektronski slovni podaci

Elektronski slikovni podaci

Elektronski numerički podaci

Elektronski popsni podaci

Elektronski rezultati istraživanja

Elektronski podaci prikaza

Elektronski kartografski podaci

Elektronski zvučni podaci

Elektronski tekstualni podaci

Elektronske bibliografske baze podataka

Elektronski dokument(i) (*npr.* pisma, članci)

Elektronski časopis(i)

Elektronski bilten(i)

Elektronski program(i)

Elektronski aplikativni program(i)

Elektronski program(i) za projektovanje pomoću računara (CAD)

Elektronski program(i) za baze podataka

Elektronski program(i) za stono izdavaštvo

Elektronska(e) igra(e)

Elektronski program(i) za tabelarne proračune
Elektronski program(i) za obradu teksta

Elektronski sistemski program(i)
Elektronski operativni sistem(i)
Elektronski programski jezik(ci)
Elektronski program(i) za pronalaženje

Elektronski pomoćni program(i)

Elektronski podaci i program(i)

Objašnjenje: Neke vrste podataka i programa se mogu identifikovati kombinacijom termina iz gore navedene selektivne liste. Termni koji slede se mogu koristiti zajedno sa gore navedenim ili zasebno kao oznaka izvora.

Elektronska interaktivna multimedija

Elektronski onlajn servis(i) (*npr.* oglasne table, diskusione grupe/liste, WWW prezentacije)

Posebne oznake građe sa terminom "elektronski" u oznakama:

Elektronski čip-kartridž(i)
Elektronski disk(ovi)
Elektronski optički disk(ovi)
Elektronska(e) kasete(e)
Elektronski kolot(i) sa trakom

Oznake izvora bez termina "elektronski" u oznakama:

Podaci

Slovni podaci

Slikovni podaci

Numerički podaci

Popisni podaci

Rezultati istraživanja

Podaci prikaza

Kartografski podaci

Zvučni podaci

Tekstualni podaci

Bibliografska(e) baza(e) podataka
Dokument(i)
Časopis(i)
Bilten(i)

Program(i)

Aplikativni program(i)

Program(i) za projektovanje pomoću računara (CAD)
Program(i) za baze(u) podataka
Program(i) za stono izdavaštvo
Igra(e)
Program(i) za tabelarne proračune
Program(i) za obradu teksta

Sistemska program(i)

Operativni sistem(i)
Programski jezik(ci)
Program(i) za pretraživanje

Pomoćni program(i)

Podaci i program(i)

Objašnjenje: Neke vrste izvora i programa se mogu identifikovati kombinacijom termina iz gore navedene selektivne liste. Termini koji slede sa mogu koristiti zajedno sa gore navedenim terminima ili zasebno kao oznake izvora.

Interaktivna multimedija

Onlajn servis(i) (*npr.* oglasne table, diskusione grupe/liste, WWW prezentacije)

Posebne oznake građe bez termina "elektronski" u oznakama:

Čip-kartridž(i)
Disk(ovi)
Optički disk(ovi)
Kaseta(e)
Kolut(i) sa trakom(a)

Definicije

Aplikativni program (application program)

Izvor napravljen tako da pomogne korisnicima prilikom izvođenja posebnih zadataka. Primeri se mogu naći u rasponu od programa opšte namene, kao što su tabelarni proračuni, programi za baze podataka i obradu teksta, do igara i programa se

specifičnom namenom u poslovanju, obrazovanju i nauci. Suprotno od sistemskog programa.

Bibliografska baza podataka (bibliographic database)

Izvor koji se sastoji od elektronskih zapisa koji predstavljaju radove, dokumente, ili bibliografske jedinice (*npr.* bibliotečki katalog, baza podataka citata).

Bilten (newsletter)

Izvor koji se sastoji od serijske publikacije koja se obično dostavlja putem računarske mreže, a izlazi u određenim vremenskim razmacima, koji sadrži jedinice (često nepotpisane) trenutnog, uglavnom prolaznog značaja. Biltene često izdaju udruženja i društva da bi informisali svoje članove o aktivnostima.

Časopis (journal)

Izvor koji se sastoji od serijske publikacije koja se obično dostavlja putem računarske mreže, a izlazi u određenim vremenskim razmacima, koja sadrži autorske članke i izveštava o rezultatima istraživanja u određenoj oblasti, zajedno sa drugim srodnim informacijama.

Čip-kartridž (chip cartridge)

Trajno zatvoren ROM čip sa koga se elektronski izvor može čitati.

Disk, disketa (disk)

Pokretni, savitljivi disk koja se koristi za skladištenje elektronskih izvora u magnetnom obliku, čita se i piše po njoj pomoću elektromagnetnih impulsa. Primeri formata magnetnog diska su: savitljiv disk (»disketa«, flopi) i tvrd disk.

Dokument (document)

Izvor koji se sastoji od uglavnom tekstualnih podataka, izrađen pomoću računara korišćenjem aplikativnog programa (*npr.* pisma, članci, izveštaji).

Elektronski izvor (electronic resource)

Kodirana građa (podaci i/ili program(i)) za korišćenje pomoću računara. Uključuje građu koja zahteva upotrebu perifernih uređaja (*npr.* CD-ROM čitača) priključenih za računar i onlajn servis(e) (*npr.* oglasne table, diskusione grupe/liste, WWW prezentacije).

Igra (game)

Aplikativni program namenjen razonodi ili obrazovanju; kao što su šah, potraga za blagom, ratne igre, simulacije letenja i svetskih događaja.

Interaktivna multimedija (interactive multimedia)

Medij na jednom ili više fizičkih nosilaca (*npr.* elektronski optički disk i video-disk) ili na računarskoj mreži ili sistemu. Interaktivna multimedija treba da ispoljava sledeće osobine: (1) da njome upravlja korisnik, nelinearnu navigaciju pomoću računarske tehnologije, i (2) kombinacija dva ili više medija (zvuka, teksta, grafike, slika, animacije i video zapisa) kojima korisnik manipuliše da bi upravljao načinom i/ili vrstom prezentacije..

Kaseta (tape cassette)

Mala magnetna traka u pokretnom pravougaonom kontejneru sa dva kotura na koje je traka pričvršćena, sa koje se može čitati elektronski izvor i pisati po istom pomoću jedinice magnetne trake.

Kartografski podaci (map data)

Izvor sa elektronskim prikazom Zemlje u celini ili njenih delova ili nekog drugog nebeskog tela.

Kolut trake (tape reel)

Magnetna traka namotana na pokretni kalem, sa koje se elektronski izvor može čitati i pisati po istom pomoću jedinice magnetne trake.

Numerički podaci (numeric data)

Izvor koji se sastoji uglavnom od brojeva ili numeričkih prikaza, kao što su zapisi sa popisnim, preglednim, itd. podacima.

Onlajn servisi (online services)

Sistemske zasnovane aktivnosti koje obezbeđuju pristup i korišćenje podataka na Internetu. Korisnicima usluge nude servisne agencije, između ostalog omogućavaju i pristup oglasnim tablama, diskusionim grupama/listama, WWW prezentacijama, vestima i metereološkim izveštajima.

Operativni sistem (operating system)

Programi koji upravljaju zadacima i operacijama računarskog sistema i koji mogu uključiti i redosled izvršavanja programa, ulazno-izlaznu kontrolu, ispravke programskih grešaka, kompajliranje, knjiženje, skladištenje, dodelu, upravljenje podacima i srodne usluge.

Optički disk (optical disc)

Zamenljivi, nesavitljivi disk koji se koristi za skladištenje elektronskih izvora u optičkom obliku, po kome se piše i čita pomoću laserske tehnologije. Primeri formata optičkih diskova su: CD-I (interaktivni kompaktni disk - Compact Disc Interactive), CD-ROM (kompaktni disk sa fiksnom memorijom - Compact Disc Read Only Memory),

foto CD (foto kompakt disk - Photo CD), WORM (Write Once Read Many), i interaktivni video-diskovi (interactive videodisc).

Podaci (data)

Informacije u vidu brojeva, slova, grafika, slika, zvuka, ili njihova kombinacija. Vrste podataka su slovni podaci, slikovni podaci, numerički podaci, zvučni podaci, prikazni podaci, i tekstualni podaci.

Podaci prikaza (representational data)

Izvor koji se sastoji od prikaza strukture nekog objekta (*npr.* prikaz zemljine površine digitalizovane za skladištenje i pronalaženje pomoću računara).

Pomoćni program (utiliti program)

Izvor koji olakšava rad i korišćenje računara za više različitih aplikacija i namena, uključujući rutine za upravljanje datotekama, dijagnostiku i merenje koji kontrolišu ispravnost i karakteristike računarskog sistema.

Podaci dobijeni istraživanjem (survey data)

Izvor koji se sastoji uglavnom od numeričkih podataka koji su rezultat opsežnog istraživanja ili ispitivanja nekog predmeta ili oblasti interesovanja.

Popisni podaci (census data)

Izvor koji se uglavnom sastoji od numeričkih podataka koje daju službe popisa stanovništva i podataka o ekonomskom statusu, starosti, polu, itd.

Program (program)

Niz koraka ili rutina kojima se nalaže računaru da izvede određeni zadatak, uključujući i obradu podataka. Takođe se naziva i "softver" (software).

Program baze podataka (database program)

Aplikativni program koji upravlja pohranjivanjem, i pronalaženjem podataka, koji su struktuirani u obliku polja, zapisa i datoteka.

Program za obradu teksta (word processor program)

Aplikativni program koji se stara za stvaranje i obradu teksta, uključujući i uređenje dokumenata (brisanje, umetanje, ponavljanje), njihovo formatiranje (promena fonta, izgled stranice, uvlačenje paragrafa) i štampu.

Program za pronalaženje (retrieval program)

Sistemska program koji se koristi za traženje lokacije podataka, za pretragu i odabir određenih željenih podataka, za prikaz i istraživanje podataka (*npr.* brauzer (browser) - program za prelistavanje, mašina za pretraživanje (search engine)).

Program za projektovanje pomoću računara (CAD program)

Aplikativni program koji se koristi za izradu projekata pomoću računara uključujući modele u oblasti nauke, inženjerstva i arhitekture u dve ili tri dimenzije, počev od jednostavnih alata, do građevina, letelica, integrisanih kola i molekula.

Program za stono izdavaštvo (desktop publishing program)

Aplikativni program koji se stara izradu dokumenata kombinovanjem teksta i slike (*npr.* bilten, izveštaj).

Programski jezik (programming language)

Jezik koji koriste programeri za pisanje računarskih programa. Oni mogu zahtevati asembliranje, kompajliranje, interpretaciju ili prevođenje pre nego što ih računar može izvršiti.

Sistemska program (sistem program)

Izvor napravljen da bi računar funkcionisao efikasnije (*npr.* operativni sistemi, kompajleri, interpreteri, asembleri, programi za prevođenje jezika). Suprotno od Aplikativni program.

Slikovni podaci (image data)

Izvor koji se sastoji uglavnom od "slika" na ekranu računara (*npr.* fotografije, crteži) nasuprot alfabetskim i numeričkim znacima.

Slovn podaci (font data)

Izvor koji se sastoji od tipografskog pisma određenih karakteristika, oblika i veličine. Podrazumeva bitmapirane fontove sastavljene od karaktera u obliku jedinstvene bit-mape, i fontova podesive veličine generisanih iz skupa bazičnih fontova, koji sadrže matematičku predstavu pisma.

Tekstualni podaci (text data)

Izvor koji se sastoji uglavnom od alfabetskih podataka (reči i rečenica). *Npr.* dokumenti, bibliografske baze podataka, časopisi i bilteni.

Zvučni podaci (sound data)

Izvor koji se uglavnom sastoji od zvukova proizvedenih pomoću računara (*npr.* digitalizovanih uzoraka (semplova), koji zahtevaju odgovarajući hardver za konverziju digitalnog zvuka u analogni).

Dodatak D: Preporučene skraćenice za korišćenje u zapisima na srpskom jeziku u skladu sa ISBD (ER)-om

Korišćenje sledećih skraćenica se preporučuje, ali nije propisano.

CD-I	Interaktivni kompakt-disk
CD-ROM	Kompakt-disk sa fiksnom memorijom
cm	centimetar(i)
Foto CD	Foto kompakt-disk
mm	milimetar(i)
sa zvukom	sa zvukom
u boji	u boji

Dodatak E: Primeri

Američki primer (interaktivna multimedija sa lokalnim pristupom)

Living books framework. Volume 1 [Electronic resource] / Living Books, a Random House/Broderbund Company. – Macintosh/Windows. – Electronic interactive multimedia. – Novato (CA) : Broderbund, cop. 1994

4 electronic optical discs (CD-ROM) : sd., col. ; 12 cm

2 sound cassettes (16, 23 min.)

System requirements for Macintosh: 4 MB RAM; System 6.0.7 or higher; 256 col. monitor; CD-ROM drive.

System requirements for Windows: IBM/Tandy or 100% compatible 386SX or higher with 4MB RAM; Windows 3.1; MS-DOS 3.3 or higher; Super VGA (640 x 486, 256 colours); Sound Blaster or Pro and 100% compatible sound cards; mouse; CD-ROM drive.

Title from container.

Copyright date from manual.

Additional accompanying material includes 8 paperback books, 1 manual, 4 user's guides, and 1 troubleshooting guide.

Summary: Designed to help teachers integrate Living books into the language arts curriculum.

Contents: Just grandma and me / Mercer Mayer. – The tortoise and the hare / Aesop. – Arthur's teacher trouble / Marc Brown. – The new kid on the block / Jack Prelutsky

Američki primer (izvor sa daljinskim pristupom)

Callaloo [Electronic resource]. – Electronic journal. – Baltimore (MD) : John Hopkins University Press, cop. 1995-

Quarterly.

18.1 (winter 1995) –

Mode of access: Internet via World Wide Web. URL: <http://muse.jhu.edu/journals/callaloo/>.

Title from title screen.

Also available in print ed.

Britanski primer (interaktivna multimedija sa lokalnim pristupom)

Romeo & Juliet [Electronic resource] / producer: Chris Jennings ; commissioning editors: Domenica de Rosa, Heather Morris. – Version 1.00c. – Electronic interactive multimedia. – [Oxford] : Attica Cybernetic [etc.], cop. 1995.

1 electronic optical disc (CD-ROM) : sd., col. ; in container, 30 x 22 x 4 cm. – (BBC Shakespeare on CD-ROM)

System requirements: IBM or fully compatible PC with 80486SX processor; 4MB RAM (8 MB recommended) ; DOS 5 or above; Windows 3.1 or above; SVGA monitor; MPC compatible CD-ROM drive; 8 or 16-bit MPC sound card; speakers; mouse.

Title from title screen.

Based on the play by William Shakespeare.

Ed. statement from credit screen.

Accompanied by: 1 book, 1 user guide, and teacher's notes.

Contents: Romeo & Juliet and William Shakespeare (a chronology of his life and times).

Intended for school students.

ISBN 0-00-325278-7 (set) : £75.00

ISBN 0-00-325245-0 (play)

ISBN 0-00-325279-5 (notes)

Britanski primer (elektronski izvor sa daljinskim pristupom)

Electronic Beowulf [Electronic resource]. – Electronic interactive multimedia. – [Great Britain?] : Electronic Beowulf Project, cop. 1995.

Mode of access: World Wide Web. URL: <http://portico.bl.uk/access/electronic-beowulf.html>.

Title from title screen.

Digitised images developed by the British Library and Kevin Kiernan and Paul Szarmach.

Summary: Introduction to the Electronic Beowulf Project including images of the manuscript.

Kanadski primer (elektronski izvor sa lokalnim pristupom)

Lost treasures of the world [Electronic resource]. – Calgary : Follgrad CD-Visions, cop. 1994.

1 electronic optical disc (CD-ROM) ; 12 cm + 1 guide. – (Adventure guest series)

System requirements: Macintosh; 68030 processor; 6MB RAM; System 7.01 or higher; 2MB hard disk; 8 bit col. monitor; CD-ROM drive.

Title from disc label.

Host and guide: Stan Grist

On box: Interactive CD-ROM, Macintosh/Windows.

Kanadski primer (elektronski izvor sa daljinskim pristupom)

Waking in Jerusalem [Electronic resource] / Sharon Katz. – Electronic data. – [Nepean, Ont.] : Interaccess Technology Corp., 1995.

Mode of access: World Wide Web. URL: <http://digmark.net/iatech/books>.

Title from title screen.

For ages 3-7.

Finski primer (elektronski izvor sa daljinskim pristupom)

Pete Pilloti & Pontiac [Atk-tallenne] : seikkailu Lapponiassa / Olli Vainio. – Porvoo : WSOY, cop. 1995.

1 optinen levy (CD-ROM) : vär. ; 12 cm.

Järjestelmävaatimukset: PC 386-prosessori (suoitus 486) ; 8 MT keskusmuistia; SVGA-väri näyttö; Windows 3.1 tai uudempi (myös Windows 95) ; hiiriohjain; CD-ROM levyasema; äänikortti.

Nimeke levykkeestä.

Interaktiivinen lastenkirja.

Suostellaan 3-10 vuotiaille.

Finski primer (izvor sa daljinskim pristupom)

"Putting SGML to work" [Atk-tallenne] : 2nd Annual Conference on Eskola. – Updatred on Jan. 23, 1996. Dataa. – Espoo : VTT Information Service, 1996.

Saanti: URL: <http://www.vtt.fi/inf/nordep/travel/belux95/belux95.htm>.

Nimeke nimiönäytystä.

Matkakertomus.

Francuski primer (elektronski izvor sa lokalnim pristupom)

Album de photos [Document électronique] : 101 photos de qualité professionnelle. – Données graphiques (203 fichiers : 471 Mo). – Paris : Micro Application, 1994.

1 disque optique numérique (Photo CD) : coul. ; 12 cm + manuel utilisateur (8 p.)

Configuration requise: PC 386; 4 Mo RAM; DOS 5; Windows 3.1; logiciel de visualisation photo-CD; moniteur VGA 256 couleurs; lecteur de CD-ROM.

Titre pris sur le disque optique numérique.

Base de données de 101 images au format Kodak Photo-CD (extension PCD) et au format THN.

Continent également les programmes de visualisation Paintshop Pro 2.0 et Graphic Workshop, version shareware.

Ruski primer (elektronski izvor sa lokalnim pristupom)

Российская национальная библиография plus [Компьют. файл] = Russian books in print plus : With Russ. books out of print / Bowker-Saur with Рос.книж. палатой и др. - Компьют. и дан. и прогр. - London : Bowker-Saur, cop. 1994-

Компьют. опт. диски (CD-ROM).

Ed. 1 : March 1994. - Cop. 1994. - I компьютер. опт. диск. 2 дискеты + user's guide + Руководство пользователя. - Загл. с контмйнера.

Slovenački primer (elektronski izvor sa lokalnim pristupom)

Veliki nemško-slovenski slovar [Elektronski vir] / [Debenjak ; izdelava programov Amebis]. – Elektronska izd. – Ljubljana : DZS, 1994.

3 diskete : barve, dvostranske, dvojna gostota ; 14 cm. – (Slovarij DZS)

Sistemske zahteva za okolje DOS: IBM kompatibilni PC 286 ali višji; vsaj 640 kB pomnilnika; MS-DOS 3.3 ali novejši; trdi disk z vsej 300 kB prostora (in še dodatnih 4 MB). – Nasl. Z nasl. Ekрана.

Veliki nemško-slovenski slovar. Navodila za uporabo / navodila za uporabo elektronske izdaje Amebis, Iztok Ilich, Branko Madžarevič. – 44 str. ; 20 cm.

ISBN 86-341-1395-7 (navodila)

Španski primer (elektronski izvor sa lokalnim pristupom)

Francisco de Goya [Recurso electrónico] : garbador y litógrafo : obra completa y estudio iconográfico = engraver and lithographer : complete work and icon study / [director editorial, Luis González Robles ; textos, Juan Carrete, Jesus Vega ; iconografía, Javier Blas, Ascensión Ciruelos ; traducción, Alison Treasure]. – [Versión] 0.1. – Datos. – [Madrid] : CD Arte, [1995].

1 disco óptico electrónico (CD-ROM) : col. ; 4 ¾ pulgadas + 1 texto (73 p.)

Características del sistema: IBM PC o compatible 386/25 o superior; mínimo, 2 Mb de RAM; MS-DOS 5.0 o superior; Microsoft Windows 3.1; tarjeta gráfica SVGA.

Tit. Tomado de la etiqueta del disco.

Texto en español y traducción en inglés.

DL M 12995-1995.

ISBN 84-89443-00-9

Švedski primer (elektronski izvor sa lokalnim pristupom)

Engelsk-svensk, svensk-engelsk ordbok [Elektronisk resurs] : [med lathund för affärsfraser] / [Vincent Petti och Kerstin Petti ; Lathund för affärsfraser är sammanställd av Lars Malmström och Roy Fox]. – Text. – Stockholm : Esselte ordbok, cop. 1990.

4 disketter ; 9 cm + handledning ; i kassett (25 cm)

Systemkrav: IBM PC AT/XT/PS2 eller likvärdig; MS-DOS 3.x eller senare; 2, 3 MB.

Titel från diskett.

Disketterna är dubblesidiga med dubbel lagringstäthet.

ISBN 91-7113-026-8 : SEK 1.220:00

Švedski primer (elektronski izvor sa daljinskim pristupom)

Kan vi lära oss något av det brittiska e-Lib-programmet? [Elektronisk resurs] : rapport från en studiareisa till Storbritannien 20-24 maj 1996 / av Jan Hagerlid och Frans Lettenström. – Text. – Stockholm : Bibliotheca regia Holmiensis, 1996.

Tillgänglig som: <http://www.kb.se/bibsam/bibnytt/elibstur.htm>.

Titel från filens början.

Registar

Akronimi

- u glavnom stvarnom naslovu *1.1.2.3*
- u podacima o odgovornosti *1.5.4.4*
- u podnaslovima *1.4.3*

Alternativni naslovi *1.1.2.4*

- definicija *0.2*

Bibliografski zapisi

- pojedinačni ili višestruki *0.1.1, 2.1.1, 5 (uvodna napomena)*

Boja *5.2.3*

- skraćenice *Dodatak D*

Brojevi

- napomene *7.12*

Cene *8.3*

Daljinski pristup *0.1.1*

- definicija *0.2*

Definicije *0.2, Dodatak C*

Dimenzije publikacije *5.3*

- skraćenice *Dodatak D*

Distributeri

- podaci o funkciji *4.3*

Dodatni podatak o izdanju *2.4*

Dodatni podatak o podacima o odgovornosti *1.5.3*

Dvosmerni zapisi *Dodatak B*

- interpunkcija *0.4.11*

Elektronski izvori sa daljinskim pristupom *0.1.1*

- često dopunjavani *2.1.1*
- napomene *7.2.2, 7.3, 7.9*
- opseg *3.2*
- oznake *3.1, Dodatak C*

Elektronski izvori sa lokalnim pristupom *0.1.1*

- dimenzije *5.3*
- druge materijalne pojedinosti *5.2*
- opseg *5.1*
- oznake *5.1, Dodatak C*

Fizički nosioci *0.1.1, 5 (uvodna napomena)*

- definicija *0.2*

Formati optičkih diskova *5.1.3*

- skraćenice *Dodatak D*

Glavni izvori podataka *0.5.2*

- definicija *0.2*

- Glavni stvarni naslov 1.1
 - definicija 0.2
 - izbor 1.1.3
 - napomene 7.1.1
 - preuzimanje 1.1.4
- Godine
 - napomene 7.2.2, 7.9, 7.13
 - onlajn servisi 4.4.1
- Godine izdavanja, produkcije i/ili distribucije 4.4
- Godine kopirajta 4.4.6, 4.4.7, 4.4.7.1, 4.4.8, 4.4.11
- Godine proizvodnje 4.7
- Gramatičke greške 0.10
- Inicijali
 - u glavnim stvarnim naslovima 1.1.2.3
 - u podacima o odgovornosti 1.5.4.5
 - u podnaslovima 1.4.3
- Interaktivna multimedija 0.1.1
 - definicija *Dodatak C*
 - izvori podataka 0.5.1
 - materijalni opisi 0.1.1, 5 (*uvodna napomena*)
 - napomene o zahtevnostima sistema 7.5.1
 - višestruki podaci o izdanju 2.1.1
- Interpunkcija 0.4
- ISBN 8.1
 - definicija 0.2
- ISSN 8.1
 - definicija 0.2
 - u izdavačkim celinama ili kolu 6.5
- Izdanje
 - definicija 0.2
 - preuzimanje 2.1.2
 - u dodatim podacima 2.1.3
 - u glavnim stvarnim naslovima 1.1.2.5
 - u izdavačkim celinama ili kolima 6.3.3
 - u napomenama 7.2.1
- Izdavačke celine
 - definicija 0.2
 - glavni stvarni naslov 6.1
 - numeracija 6.6
 - podaci o odgovornosti 6.4
 - podnaslov 6.3
 - uporedni naslov 6.2
- Izvori podataka 0.5
 - izdavačke celine 6 (*uvodna napomena*)
- Jezik kataloškog opisa 0.4.9, 0.6, 0.8, 0.9
 - dvosmerni zapisi *Dodatak C*
 - napomene 7.1.1.1
- Ključni naslov 8.2
 - definicija 0.2
 - opšte napomene o shemi ISBD (ER)-a 0.3.2

Kolo

- definicija 0.2
- numeracija 6.6
- podaci o odgovornosti 6.4
- podnaslov 6.3
- stvarni naslov 6.1
- uporedni naslovi 6.2

Korišćenje ISBD (ER)-a 0.1.3

- Lokalni pristup 0.1.1
- definicija 0.2

Materijalni opis

- izvori sa lokalnim pristupom 5
- metode 0.1.1

Međunarodni standardni broj knjige

- vidi* ISBN

Međunarodni standardni broj serijske publikacije

- vidi* ISSN

Mesta izdavanja, produkcija i/ili distribucije 4.1

Mesta proizvodnje 4.5

Načini materijalnog opisa 0.1.1, 5 (*uvodna napomena*)

Napomene o bibliografskom poreklu 7.2.2

Napomene o načinu pristupa 7.5.2

Napomene o nameni i korišćenju 7.11

Napomene o prevodu 7.1.1.1

Napomene o sadržaju 7.7

Napomene o sistemskim zahtevima 7.5.1

Napomene o žanru 7.1.2

Nazivi disrtibutera 4.2

Nazivi dokumenata 1.1.2.3, 1.1.3.3

- definicija 0.2

- napomene 7.1.1.3, 7.13

Nazivi izdavača 4.2

Nazivi proizvođača 4.2.9, 4.6

Neobavezni elementi 0.1.1, 0.1.3

- godina proizvodnje 5.4

- mesta proizvodnje 4.5

- nazivi proizvođača 4.6

- opseg izvora 3.2

- opšta oznaka građe 1.2

- podaci o dostupnosti i/ili cena 8.3

- podaci o proprtnoj građi 5.4

- podnaslovi izdavačkih celina ili kola 6.3

- uporedni podaci o izdanju 2.2

- Netačnosti 0.10

- u godinama 4.4.5

- u nazivima mesta izdavanja, proizvodnje i/ili distribucije 4.1.2, 4.1.10

Obavezni elementi 0.1.1, 0.1.3

- napomene o načinu pristupa 7.5.2

- podaci o odgovornosti u izdavačkim celinama ili kolima 6.4.1

- podaci o zahtevnostima sistema 7.5.1

- podatak o izvoru glavnog stvarnog naslova 0.5.2, 7.1.1.2
- podatak o izvoru podataka o izdanju 0.5.2, 7.2.1
- Obim ISBD (ER)-a 0.1.1
- Opseg izvora 3.2, 5.1
- Okrugle zagrade 0.4.2, 0.4.8
 - u izdavačkoj celini *Shema interpunkcije* 6
 - u materijalnom opisu 5.1.3
 - u nazivima mesta 4.1.9
 - u nazivima proizvođača, mestima i godinama *Shema interpunkcije* 4
 - u standardnim brojevima ili podacima o dostupnosti *Shema interpunkcije* 8, 8.1.3, 8.3.2
- Opis na više nivoa 5.4.4, *Dodatak A*
 - definicija 0.2
- Opšta oznaka građe 1.2, *Dodatak C*
 - definicija 0.2
- Pismo opisa 0.4.9, 0.4.11, 0.6, 0.8
 - dvosmerni zapisi *Dodatak B*
- Podaci o dostupnosti 8.3
 - napomene 7.8
- Podaci o odgovornosti 1.5
 - definicija 0.2
 - napomene 7.1.5
 - preuzimanje 1.5.4
 - u dodatnim podacima o izdanju 2.5
 - u glavnom stvarnom naslovu 1.1.2.5
 - u izdavačkim celinama ili kolima 6.4
 - u podatku o izdanju 2.3
 - u podnaslovima 1.4.2
 - u publikacijama bez glavnog stvarnog naslova 1.5.4.12
- Podaci o prpratnoj građi 5.4
 - definicija 0.2
 - opis na više nivoa *Dodatak A*
- Podnaslov 1.4
 - definicija 0.2
 - napomene 7.1.3, 7.1.4
 - preuzimanje 1.4.4
- Podređeni naslovi 1.1.2.7, 1.1.2.8, 1.4.4.7, 1.5.4.13
 - definicija 0.2
 - shema interpunkcije 1
 - u izdavačkim celinama 6 (*uvodna napomena*), 6.1.4, 6.2.2, 6.3.2, 6.4.2, 6.5.3, 6.6.2
- Područje izdavačke celine 6
 - napomene 7.6
- Područje izdavanja, distribucije, itd. 4
 - napomene 7.4
- Područje materijalnog opisa 5
 - napomene 7.5.3
- Područje napomena 7
- Područje standardnog broja (ili alternative) i podataka o dostupnosti 8
 - napomene 7.8

- Područje stvarnih naslova i podataka o odgovornosti 1
 - napomene 7.1
- Područje vrste i opsega izvora 3
 - napomene 7.3
- Posebna oznaka građe 5.1, *Dodatak C*
 - definicija 0.2
- Primeri 0.9, *Dodatak E*
 - sheme interpunkcije 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
- Propisana interpunkcija 0.4.1
 - definicija 0.2
- Redosled prvenstva izvora podataka 0.5.1
- Shema ISBD (ER) 0.3.2
- Shema ISBD (G) 0.3.1
- Simboli 0.11
- Skraćenice 0.7
 - u izdavačkim celinama ili kolima 6.6.1
 - u materijalnom opisu 5.2.2, 5.2.3, 5.3.1
 - u nazivima izdavača 4.2.3, 4.2.10
 - u nazivima mesta 4.1.5, 4.1.15
 - u podacima o izdanju 2.1.2
 - u podacima o odgovornosti 1.5.4.3
 - u zapisima na srpskom jeziku *Dodatak D*
- Skraćivanje 0.7
 - u glavnim stvarnim naslovima 1.1.4.1
 - u podnaslovima 1.4.4.2
 - u publikacijama bez glavnog stvarnog naslova 1.1.4.2.2
 - u uporednim stvarnim naslovima 1.3.4.1
- Sporedni stvarni naslovi 1.1.3.1, 1.1.3.3
 - napomene 7.1.1.3
- Standardni broj (ili alternativa) 8.1
- Svrha ISBD (ER) 0.1.2
- Štamparske greške 0.10
- Transliterisani naslovi 7.1.1.3
- Uglaste zagrade 0.4.8
 - dodati naslovi 1.1.4.2.3
 - dodatni podaci o izdanju 2.1.3
 - godine 4.4.4, 4.4.5, 4.4.8, 4.7.3
 - izvori podataka 0.5.2
 - mesta izdavanja, produkcije i/ili distribucije 4.1.2, 4.1.5, 4.1.9, 4.1.10, 4.1.13
 - nazivu izdavača 4.2.3, 4.2.10
 - opšta oznaka građe 1.2
 - podaci o funkciji distributera 4.3.2
 - podaci o odgovornosti 1.5.2.6, 1.5.4.2, 1.5.4.3, 1.5.4.9, 1.5.4.10, 1.5.4.12.4
 - podnaslovi 1.4.4.5.4, 1.4.5
 - štamparske greške 0.10
 - umetanje 0.6, 0.10, 0.11
 - uporedni stvarni naslovi 1.3.4.4
- Uporedni dodatni podatak o izdanju 2.4.4
- Uporedni naslovi 1.1.3.1, 1.3, 1.4.4.6
 - definicija 0.2

- napemene 7.1.3, 7.1.4
- preuzimanje 1.3.4
- Uporedni podatak o izdanju 2.2
 - definicija 0.2
- Uporedni podatak o odgovornosti 1.5.4.11
 - u dodatnim podacima o izdajnu 2.5.2
 - u izdavačkim celinama ili kolima 6.4.1
- Uporedni podnaslov 1.4.4.6
- Velika slova 0.8
 - glavni stvarni naslov 1.1.4.1
 - podnaslovi 1.4.4.2
 - uporedni naslovi 1.3.4.1
 - zajednički naslov ili naslov kola 6.1.2
- Verzije 2.1.1
 - definicija 0.2
- Više godina kopirajta 4.4.7.1
- Više izdavača 4.2.1, 4.2.2, 4.2.3
- Više izdavačkih celina
 - shema interpunkcije 6
- Više jezika
 - interpunkcija 0.4.9
- Više mesta izdavanja, produkcije i/ili distribucije 4.1.3, 4.1.4, 4.1.5
- Više mesta proizvodnje 4.5.3
- Više naziva proizvođača 4.6.3
- Više pisama
 - interpunkcija 0.4.9, 0.4.11
- Više podataka o izdanju 2.1.1
- Više uporednih naslova 1.3
- Višetomni izvori 1.5.4.10
 - definicija 0.2
 - opseg 3.2.3
 - izdavačke celine ili kola 6.1.5, 6.6.3
- Zajednički naslovi 1.1.2.6, 1.1.2.9, 1.1.4.2.3
 - podaci o izdanju 2.1.4.2
- Znaci za izostavljanje 0.4.8, 0.7.1
 - u glavnim stvarnim naslovima 1.1.4.1
 - u podnaslovima 1.4.4.2
 - u publikacijama bez glavnog stvarnog naslova 1.1.4.2.1
 - u uporednim stvarnim naslovima 1.3.4.1
- Zvučne karakteristike 5.2.2
 - skraćenice *Dodatak D*